

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ,

ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΑ,

ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1865.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 56.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ. (*)

ΜΕΤΑ τσσαρακονταετή έντιμον χηρείαν ή σύζυγος του λοιδίμου στρατάρχου Οδυσσέως Ανδρούτσου ήδυνήθη ένα επιτελέση τὸ τελευταίον χριστιανικόν καθήκον εις τὰ ὄστα του συζύγου αὐτῆς, ἅτινα ἄταφα ἔμενον εις μίαν γωνίαν του Παρθενῶνος, διότι οἱ δολοφόνου προσεπάθησαν ένα καὶ μετὰ θάνατον παρατείνωσι τὴν μωσαρὰν ἐκδίκησιν. Ἡ γενναία καὶ ἐνάρετος Ἡπειρώτις (1) παρίσταται νῦν ἀξιολίμητον παράδειγμα εις τὰς Ἑλληνίδας, εις τὰς ἀγνάς τῶν ὁποίων καρδίας ή πανώλης του πολιτισμοῦ τὸν ἰὸν ὁσημέραι ἐπιχέουσα καταπνίγει πᾶν αἰσθημα Ἑλληνικόν' τσσαράκοντα ἔτη δυστυχῆς καὶ παρηγκωτισμένη, στερουμένη καὶ αὐτοῦ του ἐπιουσίου ἄρτου, ή Ἑλένη

(*) Σημ. Χρυσαλλίδος. Τὸ νῦν δημοσιευόμενον περὶ του Ανδρούτσου βιογραφικὸν σχεδίασμα μᾶς ἐδόθη πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' ἀνεβλήθη ή δημοσιεύσις του, διὰ τὴν μεσολάθειαν τῆς συνεχῆς προδεδημοσιευμένων βιογραφιῶν.

(1) Ἡ Ἑλένη Καρέλλη, σύζυγος του Ὀδυσσέως, κατέγεται ἐκ Καλαρρυτιῶν τῆς Ἡπείρου, καὶ ἐστὶ θεία του φιλοπάτριδος καὶ γνωστοῦ νομισματογνώμονος Κ. Παύλου Λάμπρου.

Ἀνδρούτσου διῆγε βίον ἀνεπίληπτον, ὡσεὶ μεμκρυσμένη του κόσμου, τὰ δάκρυά της ἔχουσα παρηγορίαν, καὶ τὰ ὄστα του ἀνδρός της μόνην συντροφίαν.

Εἰς τὰ ὄστα του Ὀδυσσέως Ανδρούτσου ἐπὶ τσσαράκοντα ἔτη ή Ἑλληνική βασιλεία ἤρνεϊτο ταφήν, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὀλίγου δεῖν ἐλησμονεῖ τὸν στρατάρχην του, ἄνευ του ὁποίου, ὡς λέγει περιφανῆς τις Ἀγγλος, ἐλευθερίαν οὐδέποτε ἠθέλητο ἔνα ὀνειρευθῆ. Πρὸ πολλοῦ ἔπρεπεν ένα καὶ τὸ φάσμα του Ὀδυσσέως καλύψη ή βρεῖα του τάφου πλάξ. ένα μὴ βλέπη τὴν ἐλευσινότητά μας, καὶ καταρῆται τὴν ὄραν καθ' ἣν εις τὸ Χάνι τῆς Γραβιῆς συνέτριψε τὸν Βρυώνην, καὶ διὰ τῆς αἰματοβρέκτου σπάθης του ἐχάρηξε τὴν Ἑλληνικήν ἐλευθερίαν.

Ἡ παρελθοῦσα δυναστεία, μετὰ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων, εἶχε καὶ τὴν ἀντεθνικὴν ἀξίωσιν τῆς διὰ παντός θιμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου ἐξευτελίσεως του ἀγῶνος του 1821. Ἀντὶ νὰ δώση εις τὸν ἀγωνιστὴν τμήμα γῆς, τὴν ὁποίαν αὐτος διὰ τῆς σπάθης του κατέκτησε καὶ μετὰ τὸς αἵματα ἐπότισε, τοποθετοῦσα αὐτὸν εις τὴν οἰκίαν ἐπαρχίαν πρὸς κλλιέργειαν τῶν κτημάτων καὶ διατήρησιν τῆς πρὸ καὶ μετὰ τὸ 1821 ἀρματολικῆς ἐπιβροῆς του, ἐθεώρησε δυστυχῶς περαιωθεῖ-

σαν την Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ προσεκάλεσε τοὺς ἀγωνιστὰς ἵνα καταθέσωσι τὸν σίδηρον καὶ συγκεντρωθῶσιν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐπιτηδείως στηθέντα τὰ δίκτυα τοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς κατέστησαν κηφῆνας καὶ τυχοδιώκτας. Ὄταν δ' ἐπὶ τέλους ἡ βαυαρικὴ δυναστεία, συνειδυῖα τὸ μέγα λάθος, ἤρχισε νὰ ὀνειρεύηται τὴν Μεγάλην Ἰδέαν, οἱ πλείστοι τῶν ἀρματωλῶν τοῦ 1821 εἶχον ἀποθάνει ἀπάτριδες καὶ ἀνέστιοι ἐπὶ τῆς ψάθης, καταρῶμενοι πολλάκις τὴν ὥραν καθ' ἣν τοσαῦτα ὑπέφεραν πρὸς ἀπελευθέρωσιν μιᾶς μυρμηκίας, ἥτις ὁσημέραι παρακμάζουσα καὶ φθισιδῶσα κατέρχεται εἰς τὸν τάφον. ἀφοῦ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξέλιπε τὰ δ' ἐπιζήσαντα λείψανα, ἕνεκα τῆς μακρᾶς ἀπὸ τῶν ἀρματωλικῶν τῶν ἀποχωρήσεως ἐλησημονήθησαν, (1) καὶ οἱ ποτὲ ὀπαδοὶ τῶν δὲν ἀνεγνώριζον πλέον ὑπὸ τὸ Φραγκικὸν ἔνδυμα τοὺς ὀπλαρχηγούς εἰς τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ὤμνουν κατὰ τὸ 1821, καὶ εἰς ἕν νευμά τῶν ἐρρίπτοντο εἰς τὰς φλόγας τοῦ πολέμου.

Τὴν τύχην τῶν ἐπιζησάντων ὑπέστησαν καὶ τὰ ὄστα τοῦ Ὀδυσσεῦς Ἀνδρούτσου. Ὁ Ὄθων, ὅστις ἐπρόφερε πάντοτε μετὰ σεβασμοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θύματος τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἠγόραζεν ἀντὶ μεγάλης τιμῶν (2) τὰ ὄπλα τοῦ ἥρωος τῆς Γραβιάς, οὐ μόνον ἀπήξιου ἐπισήμου ταφῆς τὰ ὄστα του, ἀλλ' οὐδέποτε συνήνεσαν ἵνα δοθῆ εἰς τὴν λιμοκτονοῦσαν χήραν τοῦ στρατάρχου μισθὸς φαλαγγίτου ὑπολοχαγοῦ, ὡς ἂν μὴ ἦτο υἱὸς τοῦ φιλελληνικωτάτου Λουδοβίκου, ὅστις τοσοῦτον εἰργάσθη καὶ τοσάκις ἐτόνισε τὴν λύραν του ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, καὶ ὅστις, μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ὀδυσσεῦς, ἔσπευσεν ἵνα παραλάβῃ ὑπὸ τὴν βασιλικὴν του αἰγίδα τὸν ἀνήλικα αὐτοῦ υἱὸν Λεωνίδα, ἰδίᾳ δαπάνῃ εἰς Μόναχον ἐκπαιδεύων. (3)

(1) Ἡρώτων συνεπαρχιώτην μου τινὰ ἀγωνιστὴν, περὶ τοῦ αἵτιοι τῆς πρὸς τοὺς ποτὲ καπεταναίους ἀκηδεΐας των, ὅστις μοὶ ἀπεκρίθη λακωνικῶς «Μάτια ποῦ δὲν φαίνονται, γλήγορα λησημονιῶνται.»
 (2) Τὴν σπάθην τοῦ Ὀδυσσεῦς ἠγόρασεν ὁ Ὄθων ἀπὸ τῆς πενομένης χήρας του ἀντὶ τεσσάρων χιλιάδων δραχμῶν, τὰς δὲ παλάσκας του καὶ πιστόλας ἀντὶ 3,000.
 (3) Ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεῦς υἱὸς ἀπεθώσεν ἐν ἔτει 1836. Τὸν ἐν τῇ κοινῇ κηρῆρῷ τοῦ Μονάχου μεγαλοπρεπῆ μαρμάρινον τάφον του ἀνήγειραν ὁ βασιλεὺς Λουδοβίκος ἐπ' αὐτοῦ ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, μετὰ τοῦ ἐπισυνημμένου ποιητικοῦ ἐπιταφίου, ἔργου τοῦ γνωστοῦ φιλέλληρος Θεοφίλου.
 «Ἐνθάδε κείται Λεωνίδας υἱὸς Ἀνδρούτσου, υἱὸς Ὀδυσσεῦς, πρὸ τῆς ἡῆς ἀποθανὼν ἐν Μονάχῳ τῇ ΠΠ

Οἱ δολοφῶνοι αὐτοῦ ἵνα δικαιολογήσωσι τὸ στυγερὸν ἐγκλημά των, μυρία ψεύδη ἀνισχύντως διέδωκαν, ἔχοντες πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ὀμιλοῦν. Ἀλλ' ὁ Ἀνδρούτσος δὲν ἦτο νεκρὸς, καὶ ἐπομένως ἡ θραξία τοῦ τάφου πλάξ δὲν ἐπνιγε τὴν φωνὴν του ἤτο ὀλοζώντανος εἰσέτι, διαμαρτυρούμενος ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος, οὐχὶ διὰ τὸν θάνατόν του, ἀλλὰ διὰ τὸν μῶμον, ὃν οἱ αἰσχροὶ φονεῖς του προσεπάθουν ἵνα προστραφῶσιν εἰς τὸ ὄνομα ὅπερ μετὰ τοσαύτης αἰγλης τῷ ἐκληροδότησεν ὁ ἡμίθεος πατὴρ του.

Ἀγαθὴ τύχη. Ἡ νῦν βασιλεία διακηρύχσασα ὅτι δὲν θέλει θεωρήσει τὸν ἀγῶνα μετὰ τὸ καταφρονητικὸν τῆς προκατόχου ἔθνος, διέταξεν ἵνα ἐνταφιασθῶσι τὰ ὄστα τοῦ Ἀνδρούτσου μετὰ τιμῶν ἀντιστρατήγου, καὶ τοιαύτη σύνταξις δοθῆ εἰς τὴν γηραλέαν καὶ πολυτλήμονα χήραν του.

Τὴν 21 παρελθόντος Φεβρουαρίου πλῆθος ἀπειρον λαοῦ εἶχε συρρέουσι εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως, ὅπου ἐμελλεν ἵνα τελεσθῆ δοξολογία ὑπὲρ ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ αἰοιδίμου στρατάρχου. Ὁ στρατὸς καὶ ἡ ἔθνοφυλακὴ εἶχον παραταχθῆ καθ' ὅλην τὴν Ἑρμαϊκὴν ὁδὸν καὶ τὴν πλατεῖαν τῆς Μητροπόλεως, καὶ πάσης ταξέως, φύλου καὶ ἡλικίας ἄνθρωποι, ὑπουργοὶ, ἀγωνισταί, ὑπάλληλοι, φοιτηταὶ κλπ. παρευρέθησαν ἵνα συνάψωσι τὰς εὐχὰς των ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς τοῦ Ὀδυσσεῦς, καὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν φονέων του. Ἐκεῖ δὲ ὁ γέρον Κάρπος, γραμματεὺς καὶ ὀπαδὸς τοῦ Ὀδυσσεῦς διατελέσας, μετ' ἀρχαϊκῆς ἀφελείας ἠδυνήθη ἵνα πλέξῃ κατάλληλον στέφανον εἰς τὴν δόξαν τοῦ Σωτήρος τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν δοξολογίαν οἱ παρευθέντες συνώδευσαν τὰ ὄστα μέχρι τοῦ κοιμητηρίου κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκ τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος διελεύσεως ἐθεάθη ἐπὶ πολὺ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ παραθύρου. Πάντες δ' ὠμολόγησαν, ὅτι ἐπισημοτέρᾳ ἐκφορᾷ δὲν εἶχε γίναι εἰς Ἀθήνας.

Οὐκ ἄπο σκοποῦ δὲ κρίνομεν ἵνα ἐπὶ προχάδην εἰπωμέν τινὰ ἀφορῶντα τὸν Ὀδυσσεῖ Ἀνδρούτσου
 Δεκεμβρίου Χ|Π|ΠΠΠΠΠΠΠΠΠΠ. Τὸν τάφον αὐτοῦ ἀνέστησε παλαιὸς τις φιλέλληνας Λουδοβίκος ὁ τῆς Βαυαρίας βασιλεὺς.
 Εἰμὶ θάλας πολυπενθὲς ὑπ' ἀνδρῶν βλαστὴν ἀρίστην,
 Ὅστινες ἀντ' ἀρετῆς ἔργ' ὀδυνήρ' ἀπάθον.
 Τὸν γὰρ πάππον ἑλὼν νηλεῶς ἐφόνευσ' ὁ τύραννος,
 Οὐ βία, ἀλλὰ δόλω, φάρμακα λυγρὰ διδοῦς.
 Τὸν δ' αὖ γεννητῆρα, τὸν ἐν πολέμοις ἀδάμαστον
 Ἐχθροδαπῶν πύργου κρήνισαν ἐκ μεγάλου.
 Μήτηρ δ' ἡ Παρνασσῶν ἐνὶ σπῆλαισι μ' ἔτακτεν,
 Ἐνθάδε δωδεκάτῃ κλαῖσεν ἀπορβίμενον.»

τρου, ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων ἀρούμενοι τὰς πληροφορίας μας.

Ἀνδρούτσος ὁ πατὴρ τοῦ Ὀδυσσεῦς ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1740 εἰς τὸ χωρίον Λιθανάται τῆς Ὀπουνητίου Λοκρίδος. Δεκαοκταετῆς ἠσπάσθη τὸν κλεπτικὸν βίον, καὶ εἰκοσιπενταετῆς ἀνεπέτασεν ἰδίαν σημαίαν ὑπὸ τὴν ὁποίαν τριακόσιοι κλέπται κατετάχθησαν. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη διήρχετο τὴν Στερεάν καὶ τὴν Πελοπόννησον, σφάζων καὶ πυρπολῶν, καὶ διὰ μόνου τοῦ ὀνόματός του καθιέρων τὸν τόπον ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἀνδρούτσου ἐμορφώθησαν οἱ μετὰ ταῦτα διασημότεροι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀρματωλοὶ. Ὄθωμανοὶ καὶ Χριστιανοὶ μετὰ τρόμου ἀπήγγελλον τὸ μέγα τοῦ Ἀνδρούτσου ὄνομα, ὅστις ἠκούετο ὅτι σήμερον κατεσύντριψε τοὺς πασάδες εἰς Εὐβοίαν καὶ Παρνασσὸν, αὐρίον εἰς Τυμφρηστὸν καὶ Ναύπακτον, καὶ τὴν ἄλλην εἰς Ταίναρον καὶ τὸν Ἴσθμόν. Ὄταν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἤχησεν ἡ ἐπίθουλος Ῥωσικὴ σάλπιγξ τοῦ 1769 ὁ Ἀνδρούτσος ἀπὸ τοῦ Ἴσθμου μέχρι τοῦ Μετζόβου εἶχε καθαρῶσι τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν βαρβάρων. Ὄταν δὲ μετ' οὐ πολὺ ἡ Ῥωσικὴ αὐλὴ, θέλουσα ἵνα πάλιν πρὸς ἴδιον συμφέρον ἐκμεταλλεῖται τὰ φιλελεύθερα τῶν πολυτλημόνων Ἑλλήνων αἰσθηματῆσταιεν εἰς τὸ Αἰγαῖον τὸν περιλάλητον Λάμπρον Κατζώνην, ὁ Ἀνδρούτσος, μετὰ πολλὰς ἐν τῇ στερεᾷ ἐνδόξους μάχας, ἐπεδιδάσθη μετὰ 500 ὀπαδῶν εἰς τὸν στολισκὸν τοῦ Βοιωτοῦ ναυάρχου, καὶ ἀπὸ τρομεροῦ κλέπτου μετεμορφώθη εἰς τὸν τρομερώτερον τῶν πειρατῶν. Πᾶν πλοῖον, οἰανδήποτε φέρον σημαίαν καὶ δικπλέον τὸ Αἰγαῖον καὶ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, ἦτο λεία τοῦ Λάμπρου καὶ τοῦ Ἀνδρούτσου. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1796 ὁ στολισκὸς τοῦ Κατζώνη κατεστράφη ὑπὸ Γαλλικοῦ στόλου εἰς Ταίναρον, καὶ ὁ Ἀνδρούτσος μετὰ τῶν 500 ὀπαδῶν του ἐξῆλθεν εἰς Μάνην καὶ ἐπεχείρησε τὴν κοσμοδόχον ἐκείνην διὰ τῆς Πελοποννήσου εἰς Στερεάν κάθοδον ὑπὸ 30,000 πεζῶν καὶ ἰππέων περικυκλωθεὶς, ὅτε μὲν ἐξορμῶν ὅτε δὲ τακτικῶς ὑποχωρῶν καὶ μαχόμενος ἐπροχώρει πρὸς τὸν Ἴσθμόν ὁ Ἀνδρούτσος, ὡς ἄλλος ἔσνοφῶν ὀδηγῶν τοὺς Μυρμιούς. Ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον ἔτος ἀκαταπαύστως πολέμων διήρχετο τὴν Πελοπόννησον διωκόμενος ὑπὸ τῶν μυριάδων τῶν βαρβάρων. Μετὰ τὸ πυροβόλον εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὴν σπάθην εἰς τὸ στόμα, ἐστερημένοι ζωοτροφῶν, πολεμοφοδίων, ἵππου καὶ ἀναπαύσεως, δις καὶ τρίς τῆς ἡμέρας συγκροτοῦντες μάχην, οἱ λέον-

τες τῆς Ρούμελης, μόλις εἰς τὸ ἐν πέμπτον περισωθέντες κατώρθωσαν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς πατρίδας των, ἐγκαταλείποντες τὴν Πελοπόννησον ἐσπαρμένην ἀπὸ σωροῦς ἐχθρῶν πτωμάτων. Τὰ μεγάλα τοῦ Ἀνδρούτσου κατορθώματα ἀντήχουν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου πόλου, καὶ τετρομασμένον τὸ Διδάνιον, ἀφοῦ οἱ στρατοὶ του ἠδυνάτουον πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ τρομεροῦ ἀρματωλοῦ, προέτεινεν, ἐπὶ μεγάλας παραχωρήσεσιν, εἰς τὴν Ἑνετικὴν δημοκρατίαν τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀνδρούτσου, ὅστις στρατολογῶν καὶ μελετῶν ἵνα, διὰ τῆς Ἠπείρου καὶ Δαλματίας, δράμῃ εἰς βοήθειαν τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας, συνελήφθη εἰς Κάταρον ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ὑποσχεθείσης τὴν διὰ τῶν χωρῶν τῆς ἀσφαλῆ διόδον, καὶ ἀλυσόδετος ὁ Ἀνδρούτσος παρεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐν ᾧ ἠτοιμάζετο εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου σχεδίου του. Ὄδηγηθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐβρίσθη εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Μπανίου, καὶ μίαν νύκτα χεῖρες δολοφῶνοι τὸν ἐπνιξαν.

Ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων μέγιστον σεβασμὸν τρέφων πρὸς τὴν ἀνδρείαν τοῦ Λέοντος τῆς Ρούμελης (1) προσεκάλεσεν εἰς Ἰωάννινα τὸν μονογενῆ τοῦ Ἀνδρούτσου υἱὸν, Ὀδυσσεᾶ, εἰκοσαετῆ τὴν ἡλικίαν. Εἰς τὴν διεστραμμένην ἐκείνην αὐτὴν ἔμαθεν, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε, νὰ μισήσῃ τὴν τυραννίαν, ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἐλευθερίαν, νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ὅτε μάλιστα πολὺ ἔπειτα προσηλώθη εἰς τὴν Φιλικὴν ἐταιρείαν, καὶ νὰ γυμνασθῆ εἰς τὰ ὄπλα καὶ τὴν σκληραγωγίαν. (2)

ὑπὸ τὸν Ἀλῆν ὁ Ὀδυσσεὺς διεκρίθη εἰς τοὺς πολέμους τοῦ Βερατίου, Ἀργυροκάστρου, καὶ τοῦ Γαρδικίου. Ἐκεῖνος δ' ἐκτιμῶν τὸν ἀντάξιον τοῦ Ἀνδρούτσου ἀπόγονον, διώρισε τὸν Ὀδυσσεᾶ ἀρματωλὸν τῆς Βοιωτίας, Φωκίδος καὶ Δωρίδος, καὶ γενικὸν ὀδοφύλακα τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι οὐδεὶς πώποτε τόσον νέος ἐτιμήθη διὰ τοιοῦτων μεγάλων ἀξιομάτων, διότι μόλις τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἦγε τὸ 23 ἔτος τῆς ἡλικίας του. Καίτοι ἀνατρεφθεὶς εἰς αὐτὴν τυραννικωτάτην, ἦτο δημοκρατικώτατος. Φίλος τοῦ λαοῦ καὶ ἐχθρὸς ἀμειλικτος τοῦ ἀρχοντολογίου, ἐφείλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν μὲν, καὶ διήγειρε τῶν δὲ τὸ μῖσος. Οἱ ἀρχοντες τῆς Λεβαδείας, διαβόητοι τότε διὰ τὰ πλοῦτη, τὸν δεσποτισμὸν

(1) Οὕτως ἀπεκάλει ὁ Ἀλῆς τὸν Ἀνδρούτσον,
 (2) Ἰ. Ζαμπελίου, Γραμ. Τόμος Β'.

καί τὸν σαρδαναπκλισμὸν τῶν, ἐθνώρουν τὸν δυστυχή λαὸν ὡς κτήνος προωρισμένον ἵνα τοῖς δουλεύῃ. Τὴν ἐπηρεμένην ὄφρυν τῶν κοτσαμπασίδων τούτων ὁ Ὀδυσσεὺς κατέξριψε· τοὺς ἐμπεδένισεν ἐνώπιον τοῦ πέως δεσποζομένου λαοῦ, ἀραιρέσας τὸ ψιμύθιον καὶ καταδείξας γυμνὸν τὸ εἰδεχθῆς φάντασμα τοῦ κοτσαμπασισμοῦ. Ἐγκυμανὼν τὸ σχέδιον τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γένους, ὁ προορατικὸς Ὀδυσσεὺς ἐνόησεν ὅτι διὰ μόνου τοῦ πάσχοντος ἡδύνατο ἵνα πραγματοποιηθῇ, ἐνῶ ὁ κοτσαμπασισμὸς μὴ θέλων ἵνα βίβωκινδυνεύσῃ τὴν ἐνεστώσαν εὐμερίαν του, ἀντίπραττεν ἢ καὶ ποτε ἡδικαφέρει κακὰ προοιμίζομενος.

Ὁ Ὀδυσσεὺς, φῶσει πανοῦργος, ἡδυνήθη ἵνα τοσάκις δολιευθῇ τὸν πανοῦργον Ἀλῆν Ἀντί νὰ καταδιώξῃ τοὺς πολυκρίθιμους κλέπτας τῆς Στερεᾶς, ὡς ὁ βιζίτης ἐπανελημμένως τὸν διέταττεν, ὑπέθαλπε τοῦναντίον αὐτοὺς παριστῶν ὡς ὠφέλιμον τὴν διατήρησίν των, καὶ ἐγγυώμενος περὶ τῆς εἰρηνεύσεως τοῦ τόπου ὠφελοῦμενος δὲ τῶν περιστάσεων προσελάμβανεν εἰς τὸν στρατὸν του τοὺς διασημοτέρους τούτων, χορηγῶν ἔστιν ὅτε αὐτοῖς καὶ μικρά τινα προνόμια. Πρωτοπαλλήκαρα τοῦ Ὀδυσσεῖος ὑπέρχαν οἱ Ἀθανάσιος Διάκος, Γκούρκας, Πανουργιάς, Δουβουνιώτης, Παπανδρέας, Σκαλιτζᾶς, Σκαράκας, Μανίκας, Παπακώστας, Γαβριήλ, κλπ. Διὰ τοῦ σεβασμίου τῶν Σαλόνων ἱεράρχου, τοῦ πρωτομάρτυρος Ἡσαΐα, ἐκατήχει τὸν λαὸν περὶ τῆς προσεγγιζούσης ἀπελευθερώσεως. Κατὰ τὰ 1818 τοιαύτη ἦτο ἡ ἰσχὺς τοῦ Ὀδυσσεῖος εἰκοσινοκτατοῦς τὴν ἡλικίαν, ὥστε δι' ἐνὸς μόνου νεύματος ἡδύνατο νὰ ἐξεγείρῃ πᾶσαν τὴν Στερεὴν Ἑλλάδα, ἥτις ὠμνουν εἰς τὸ ὄνομά του. Συνήθροϊζε πολεμοφόδια, ἄτινα ἐξ Εὐρώπης διὰ τῶν Γαλαξειδιωτικῶν πλοίων ἐλάμβανεν, ἐναποταμιεύων ταῦτα εἰς σπήλαια καὶ ἀσφαλεῖς οἰκίας.

Ὅταν ὁ Ἀλῆς ἐπολιερχήθη εἰς Ἰωάννινα ὁ Ὀδυσσεὺς μετέβη ἐκεῖσε ἐπὶ τῷ προσήματι ὅτι ἤθελεν ἐνωθῆ μετὰ τῶν Σουλτανικῶν στρατευμάτων πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ νέου Τισσαφένου· ἄλλος ὅμως ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ πρίδλεπτικοῦ Ὀδυσσεῖος· γνωρίζων καλῶς ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν ἀπὸ μόνων τῶν Ἀλβανῶν ἔτρεχε κίνδυνον, διότι οὗτοι ἐκτὸς τῆς ἀνδρείας εἶχον καὶ τὸ προτέρημα ἵνα γνωρίζωσι μὲ τὴν σπιθαμὴν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, καὶ μεθ' ὧν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Ἀλῆ εἶχε συνάψῃ στενωπᾶτας σχέσεις, προσεκάλεσε κρυφίως τοὺς ἐπισημοτέρους, οἷον τὸν Ὁμέρ-Βρυώνην, Ἄγου Μουχουρδάρη, Ἄγο-Βασιάρη, Σιλιχτάρην κλπ.

εἰς Ἄρταν, καὶ ἀφοῦ διὰ παθητικῶν λόγων τοὺς ἐπέπληξε διὰ τὴν πρὸς τὴν δυστυχή, ἐκεῖνον σαρτράπην ἀγνωμοσύνην, τοὺς προέτρεψεν ἵν' ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργήσωσι πρὸς ἀπελευθερώσιν του (1), ἔνθα κρυσ ἀναφωνῶν πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς « *Ἀδελφοί! ὁ Θεὸς θὰ μᾶς παιδεύσῃ· ἐπροδῶκαμὲν τὸν πατέρα μας· καὶ τὸ ψῶμί του θὰ μᾶς βγῆ στὰ μάτια.* » Οἱ Ἀλβανοὶ συναίσθησθέντες τὸ μέγα σφάλμα τῶν ὑπεσχήθησαν ἀμοιβαίαν σύμπραξιν ὑπὲρ τοῦ πολιορκουμένου. Συντάχθη ἔγραφον ὅπερ ἰδίῃ χειρὶ ἔγραψεν ὁ τότε παρὼν γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ, Ἀθ. Λοιδορικής, δι' οὗ ὑπέσχετο ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς μετὰ τῶν παρευρισκομένων ὀπλαρχηγῶν Μήτσου Κοντογιάννη, Ἀνδρέα Ἰσκού, κλπ. ἵνα ἐπαναστατήσωσι τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, οἱ δὲ συνοπογράψαντες Ἀλβανοὶ ἵνα, ὅταν σταλῶσι πρὸς κατάσβεσιν τῆς ἐκρηχθησομένης ἐπαναστάσεως, ἀντὶ νὰ ὑπκούσωσι, νὰ ἐπαναστατήσωσι καὶ οὗτοι τὴν Ἀλβανίαν. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον ἐκεῖνο ἐν μέρει ἐναυάγησε διὰ τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Ὁ φιλόδοξος οὗτος Ἀλβανὸς ἀγνωμονῶν πρὸς τὸν πολλὰκις εὐεργετήσαντα αὐτὸν Ἀλῆν, καὶ βλέπων ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τούτου, εἰς αὐτὸν, ὡς τὸν ἐπιδεξιότερον καὶ νοημονέστερον πᾶσιν ἡ Ἀλβανία ἔστρεφε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἄμα τὰ Σουλτανικὰ στρατεύματα ἤλθον κατὰ τοῦ Τεπελενιώτου, προσῆλθε καὶ δραστηρίως εἰργάζετο πρὸς ταχύτεραν ἐξόντωσιν τοῦ πολιορκουμένου. Προσκαλέσας τὸν Ὀδυσσεὺ μεθ' οὗ δεσμὸς στενῆς φιλίας τὸν συνέδεε, τῷ ἤνοιξε τὴν καρδίαν του καὶ τῷ προέτεινε παραδόχον πρότασιν· νὰ συνεργήσωσι πρὸς ταχεῖαν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπαναστατήσωσιν ὁ μὲν τὴν Στερεάν, ὁ δὲ τὴν Ἀλβανίαν καὶ σχηματίσωσι δύο κράτη, ὧν ἕκαστος νὰ λάβῃ τὸ ἑαυτοῦ. Ἄγνωστον ἂν συνεφώνησαν περὶ τούτου, τοῦτο δὲ μόνον εἶνε γνωστόν, ὅτι μετὰ ἕνα μῆνα ὁ Ὁμέρ-Βρυώνης, πέως βένης, ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀπ' εὐθείας πᾶσας τριῶν τουγίων. Οὕτω δὲ παραδόξως ἀυψώθει προσεκάλεσε τοὺς Ἀλβανοὺς, μεθ' ὧν εἰς Ἄρταν εἶχον συνέλθει, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ὀδυσσεῖος, καὶ τοῖς εἶπεν ὅτι θεωρεῖ τὰ λεχθέντα

(1) Τὸς πληροφορίας ταύτας ὀφείλω εἰς τὸν σεβάσιμον Κύρ. Ἀθ. Λοιδορικήν, ἰδιαιτέρον γραμματέα τοῦ Ἀλῆ, καθὼς καὶ εἰς τοὺς φίλους μου Εὐκχηλὴν Κοντογιάννην, Ἀθανάσιον Ἰσκού, καὶ τὸν ἐνταῦθα διαμείνοντα, ὡς ἐξορίστον, διάσημον Ἀλβανὸν Καπλάνεην, ἀπόγονον τοῦ περιφήμου Ἄγου Μουχουρδάρη.

ὡς μὴ λεχθέντα, ὀρκισθεὶς ἅμα, ὅτι εἰς οὐδένα θέλει εἶπει τι περὶ τούτων. Ὁ φιλόδοξος Βρυώνης εἶχεν ἐξασφαλισθῆ διὰ τοῦ νέου τίτλου, οἱ ἐπίλοιποι ὅμως συμπατριῶται αὐτοῦ, πιστοὶ εἰς τὸν λόγον των, ὑπεσχήθησαν ὅτι θέλουσιν ἐκτελέσει τὰ συμφωνημένα, καὶ διὰ νέων συνοποσχετικῶν ἔγγράφων ἐκύρωσαν τὴν ὁμολογίαν των. (1)

Ἀφοῦ δ' οὕτως ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανῶν ὅπως ἐξησφαλίσθη ὁ Ὀδυσσεὺς, μετέβη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1824 εἰς Λευκάδα καὶ Παζοῦς, ὅπου εὐρὴν διακόρους ὀπλαρχηγούς τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου, τοῖς ἐξηγήθη τὰ συμφωνηθέντα, προτρέπων ἵνα σπεύσωσι πρὸς γενικὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Αὐτὸς δὲ, περὶ τὰ μέσκα Μαρτίου, ἀγνώριστος ἐκ Παζῶν μετέβη εἰς Πελοπόννησον, καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν προκρίτων ἀπέηλθεν εἰς Βοιωτίαν, ὅπου εὐρὴν τὸν Διάκον καὶ Πανουργιὰν τοὺς προέτρεψεν ἵνα ταχύνωσι τὴν ἐπανάστασιν, καὶ μὴ εἰπώσι τι περὶ τῆς ἐλεύσεώς του. Δι' ἐπιστολῶν, εἰς ἃς δὲν σημειοῦται ὅμως, καὶ ὁ τόπος ἂν οὐ ἐστὲλλοντο, προέτρεψε τοὺς ἰσχύοντας φίλους του, καὶ ἰδίως τοὺς ἐν Σαλόνοις καὶ ἐν Γαλαξειδίῳ ἵν' ἀρπάσωσι τὰ ὄπλα. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Δωρίδα, Ἀκαρνανίαν καὶ Εὐρυτανίαν, φανερόν ὅτι μόνον εἰς τοὺς ἀποκλειστικὸς φίλους του, καὶ προτρέπων εἰς ἐπανάστασιν. Ἡ προσφύλαξις αὐτῆ τοῦ συνετοῦ Ὀδυσσεῖος διπλοῦν εἶχε σκοπὸν· πρῶτον μὲν νὰ ἐνοχοποιήσῃ τοὺς πάντας ἵνα ἐξ ἀνάγκης λάθωσι τὰ ὄπλα, καὶ δεύτερον ἵν' ἀμέτοχος ἐπιτηρῇ τὰ πρῶτα κινήματα, καὶ οὕτως ἐπισκοπῶν, δρᾶμη ὅπου σπουδαία καθίστατο ἡ παρούσα, καὶ ὁ στρατηγικὸς αὐτοῦ νοῦς.

Ὅταν ὁ Ὁμέρ-Βρυώνης καὶ ὁ Κιοσσὲ-Μεχμέτης, ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν χιλιάδων Ἀλβανῶν ἐρθεσαν εἰς Ζητούνιον, ὁ Ἀθανάσιος Διάκος καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῶν Σαλόνων Ἡσαΐας ὤρμησαν εἰς Θερμοπύλας πρὸς ἀναχίτισιν τῶν βαρβαρικοῦ χιμαζέρου. Κατὰ παράδοχον δὲ σύμπτωσιν τὰ δύο ἡρωϊκὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἦσαν δύο καλόγηροι. Ὁ

(1) Συνέτεινε δὲ πρὸς παραδόχον τοῦ σχεδίου, καὶ τὸ ἔβη· Ὁ Μουχουρδάρης Μπούτσης, εἰς τῶν μάλᾳ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ἀγαπωμένων, ἀκούσας ἐκ τοῦ παραθύρου καλλίφωνόν τινα Γκέικαν τραγοῦδόντα παθητικώτατα Ἀλβανικὸν τι ἄσμα, δι' οὗ ἠλέγγετο ἡ πρὸς τὸν Ἀλῆν ἀπιστίαι τῶν Ἀλβανῶν σωματάρχων, παραδόξως συγκινηθεὶς ἔμεινε κεραινοπλάγκτος, ἀναφωνῶν « *ἄχ! πατὴρ μου Ἀλῆ!* » καὶ ἔκ α μ ε ς μ ε γ α λ ο ν ἀνθρώπων, καὶ τώρα νὰ μὴν μπορῶ νὰ ξεπλερώσω τὸ ψῶμί σου. » Τὸ γεγονός τοῦτο συνεκίνησεν ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πάντας τοὺς Ἀλβανούς.

Ὁμέρ-Βρυώνης, μετὰ τὴν ἐν Ἀλαμάνᾳ νίκην πληροφορηθεὶς, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς εὐρίσκετο εἰς Εὐρυτανίαν, τῷ ἔγραψεν ἀγγέλλον τὸν θάνατον τοῦ Διακού καὶ τοῦ Ἡσαΐα, προτρέπων ἵνα ἔλθῃ ὅπως ἀπὸ κοινοῦ κατασβέσωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ὁ Ὀδυσσεὺς, ὡς ἀστραπὴ, κατήλθεν εἰς Γραβιάν, ὅπου εὐρὴν τὰ ἐντρομα λείψανα τοῦ στρατοῦ τοῦ Διακού, τοὺς ἐνεθάβρυνε, καὶ γράψας εἰς τὸν Βρυώνην, ἐκ Καρπενήσιου δῆθεν, ὅτι ὄσον οὐπω καταφθάνει εἰς βοήθειάν του, ἐκλείσθη μετὰ 400 γενναίων εἰς τὸ Χάνι, ὅπου εὐτυχέστερος τοῦ Λεωνίδου, οὐ μόνον χιλιάδας βαρβάρων ἀφῆκε νεκρούς, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέσου τοῦ μυριαρίθμου στρατοπέδου διήλθε σῶος, ἀπολέσας μόνον δύο, τὸν Καπλάνην καὶ τὸν Σεφέρην. Ἡ θαφροστεφῆς ἐκεῖνη νίκη ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔθηκε τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας οἰκοδομήματος· διότι ἂν ὁ Ὁμέρ-Βρυώνης, ἀκωλύτως διήρχετο τὰς νέας Θερμοπύλας, μετὰ τὸ ἀτύχημα μάλιστα τῆς Ἀλαμάνας, τίς δύναται, εὐσυνειδήτως κρίνων, νὰ μὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν κατεστρέφετο, ἀφοῦ μάλιστα εἰς τὸ περισσότερον μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐκυμάτιζεν εἰσέτι ἡ ἡμισέληνος;

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Γραβιάς, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν συνελθόντων ὀπλαρχηγῶν ὠχυρώθη πλησίον τῆς Βουδουνίτης εἰς θέσιν Καστράκι, ὅθεν ὁ Ὁμέρης ἐμελλεν ἵνα διέλθῃ· τίς ἡδύνατο νὰ μὴ ἐλπίζῃ περὶ τελείας καταστροφῆς τοῦ ἐν Γραβιᾷ δεκτικισθέντος καὶ κατατρομαχθέντος Ἀλβανικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῖος, διιοκούντος οὐχὶ πλέον ἑκατὸν, ἀλλὰ τέσσαρας περίπου χιλιάδας ἐμπειροπολέμων Στερεοελλαδιτῶν; Βάσκανος ὅμως δαίμων ἐφθόνησε τὴν διαγελωσαν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Οἱ προὔχοντες τῆς Λεβαδείας, οἵτινες ἀπ' ἀρχῆς ὠρκίσθησαν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ὀδυσσεῖος, ἐπεμψάν μυστικῶς διὰ τινος ἐκ τοῦ χωρίου Κυριακίου πρὸς τὸν ἐν Καστράκιῳ ὀπλαρχηγὸν Μπούσγον ἐπιστολὴν προτρέποντες ἵνα, ὠφελοῦμενος τῆς ἐπελευσομένης μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων συμπλοκῆς, δολοφονήσῃ τὸν Ὀδυσσεὺν, ὑποσχόμενοι αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν πάσης τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ὁ φιλύποτος Ὀδυσσεὺς συνέλαβε τὸν γραμματοφόρον, καὶ ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν κατελήθη ὑπὸ παραφόρου ἀγανακτήσεως· παραχρῆμα δὲ διέταξε τὴν διάλυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Ὅτε δὲ ὁ Δουβουνιώτης καὶ ὁ Μητρόπουλος παρ' ἐλπίδα ἔμαθον τὰ γινόμενα, μετέβησαν ἵνα μάθωσι τὰ διατρέχοντα· Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀφρίζων ἐκ λύσσης, τοῖς ἀνέγνωσε τὴν ἐπι-

στολὴν λέγων· «οἱ ἀχάριστοι! ἐγὼ σκοτόμαι δὲ αὐτοὺς, καὶ αὐτοὶ ἔτσι με ἀνταμείβουν. Γλήγορα γὰρ διαλυθῆ τὸ στράτευμα. Ἄς ὑπάγῃ ὁ Βρυώνης εἰς τὴν Λεβαδιὰ διὰ τὰ γανώση τὸ μυαλὸ τῶν κοτσαμπασίδων.» Ἄπαντες οἱ παρευρεθέντες ὄπλαρχηγοί, κατιδόντες τὸ δικαίον τῆς παρεφορᾶς του, οὐ μόνον δὲν ἀντέτειναν, ἀλλ' ἐπέσπευσαν τὴν διάλυσιν, καταρώμενοι τοὺς προδότας. Ὁ Ὀδυσσεὺς φεύγων ἔγραψεν εἰς τὸν Βρυώνην, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τῶν εἰνε ἐμποδισμένα, καὶ μόνον ἐλευθέραν τὴν εἰς Λεβαδίαν εἰσοδὸν τῶ ἀφίνει. Ὁμολογητέον, ὅτι διὰ τὴν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην περίστασιν ἄφρονα ταύτην διαχωγῆν τοῦ Ὀδυσσεύς ἐκινδύνευσε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις· ἀλλ' ὁ αὐστηρῶς ἐπικρίνων αὐτὸν θέλει ἀναμφιβόλως λάβει ὑπ' ὄψιν τὸ δυσχερὲς τῆς θέσεώς του, τὴν παρελθοῦσαν ἀνατροπὴν του, καὶ τὸ μὴ ὄριμον τῆς ἡλικίας του.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον).

ΔΥΟ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΤΟΥ ΒΑΔΕΜ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ.

Α΄.

ΗΜΕΡΑ ὠραία, ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ, εἰς τὰς βραδείας ταύτας χώρας, μετ' ἡλιον φωτοβόλον, βραδείως δὲν εἶναι πρᾶγμα σύνητες.

Ἡ ἡμέρα λοιπὸν ἦτον ὠραία, καὶ ἐξῆλθον ἵνα μικρὸν περιπατήσω. Καθ' ὁδὸν ἀπήντησα τὸν φίλον Ἀνθοκλῆ Ἀνθυλίδη, ὃν πρὸ μηνῶν εἰς Βουκουρέστιον λείποντα δὲν εἶχον ἰδεῖ. Τῶ ἔσφιγξα τὴν χεῖρα εὐχαρίστως, καὶ ἤρχισαμεν πάραυτα συνομιλίαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς βηματίζοντες.

— Καὶ πότε ἦλθες, Ἀνθόκλειε; — Τὴν πρώτην τῆς χθὲς. — Καὶ πῶς δὲν σὲ εἶδον; — Μέχρι τῶν τεσσάρων μετὰ μεσημβρίαν, φίλτατε, ἐκοιμώμην ὑπὸν βαρὺν, ὡς κατακεκοπιακῶς ἐκ τοῦ δρόμου· γνωρίζεις πόσον οἱ δρόμοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι ἄθλιοι. — Καὶ πῶς διήλθες τὴν ἐσπέραν; — Ὁ φίλος Πέτρος, Τ. . . μ' ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Κυρίας Ρ. . . ὅπου κυρίαί πολλαὶ καὶ δεσποινίδες ἦσαν συνηθροισμένα. ἤρχισαν ἀμέσως νὰ μ' ἐρωτῶσι περὶ τοῦ ταξιδίου μου, περὶ τῶν ἐντυπώσεων, ἃς οἱ τόποι, οὐς εἶδον, μ' ἀφῆκαν, καὶ ἀφῆσασαι πᾶσαν ἄλλην διασκέδασιν με περιεκύκλωσαν, ὡς φρούριον με πολιώρησαν, καὶ βλέπουσάί με γλυκῶ, ἀπῆτουν ταχεῖαν πα-

ράδοσιν. Ἀντέστης ποτὲ εἰς παρακλήσεις θωπευτικὰς ὠραίων κυριῶν; τὸ νομίζω ἀδύνατον. Ἀπεφάσινα νὰ ταῖ; διηγηθῶ τι· ἀλλὰ ποῖον; Μ' ἐξήτουν ἀνέκδοτα τῆς Βιέννης, τοῦ Βάδεμ — Βάδεμ, τῶν Παρισίων. — Τί; ἦσο εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη; — Καὶ ἐγὼ τὸ ἀγνοῶ, φίλε· εἶπον φαίνεται πολλοὶ ὅτι ἤμην. Εὐρισκόμην εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν, ὅτε ἰδέα τις αἰφνίδιος, ὡς ἀστραπῆ, μοὶ ἦλθε, καὶ ἤρχισα ἀστείωτάτην, κατ' ἐμὲ, διήγησιν, ἣτις οὐχὶ εὐκόλως μ' ἐξέβαλε τῆς σχολιαστικῆς ὁδοῦ, εἰς ἣν με ὠθουν αἱ γλυκίσται ἐρωτήσεις στομάτων γλυκυτάτων. — Ἀναμφιβόλως θὰ διηγήθῃς κἄτι ἐκ τῶν συμβάντων σου εἰς Βουκουρέστιον. . . εἶπον ἐγὼ ὑπογελῶν. — Ὅχι, ἄλλοτε θὰ σοὶ διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν μου, καὶ στοιχηματίζω τὸ βασίλειον τῆς Σιάμ, ὅτι θὰ γελᾷς πολὺ, πολὺ. — Καὶ διατί ὄχι τώρα; ἔχομεν τόσας ὥρας ἐλευθέρας· ἠγέρθη ἡ περιέργειά μου. Πάντοτε ἤθελες ἀπαντήσῃ εἰς τὰς τόσας περὶ τοῦ ταξιδίου σου ἐρωτήσεις μου. Εἶπε, καὶ ἂν ἡ διήγησίς σου ἦναι μακρὰ, δυνάμεθα κάλλιστα παρ' ἐμοὶ ν' ἀναβῶμεν, καὶ μετ' ἐτίον θερμαινόμενοι, σὺ μὲν τὴν ἱστορίαν σου νὰ ἐξακολουθήσῃς διὰ τοῦ χρυσοῦ στόματός σου, ἐγὼ δὲ προσεκτικώτατα νὰ σ' ἀκουσθῶ, περιχαρὲς ὅλος, ὅτε μετὰ τοσοῦτους μῆνας σ' ἐπαναβλέπω δροσερὸν, ὑγιᾶ καὶ πάντοτε γελῶντα. — Δὲν θέλω νὰ σὲ δυσχερεστήσω. Θὰ σοὶ διηγηθῶ ὅσα καὶ ὅπως διηγήθην. Ἔς δὲν με διέκοψῃ, δὲν θέλω νὰ με διακόψῃς· ἐὰν σοὶ ἔρχεται γέλωσ, θὰ σταματῶ ὅπως εἰς ἰσορροπίαν ἐκ νέου ἔλθῃς καὶ δυνηθῇς ἡσύχως νὰ με ἀκούῃς. Ἄκουσον λοιπὸν καὶ μὴ πρόσχε εἰς τὴν ἀνεπιτηδειότητα τοῦ λέγοντος. Ἴσως δὲν σοὶ τὰ εἶπω καλῶς, ὡς χθὲς· εἶναι δευτέρα ἐκδοσις, καὶ ὡς δὲν ἀγνοεῖς, αἱ δευτέραι ἐκδόσεις οὐχὶ ὡς αἱ πρώται βλέπουσι καθαρῶς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἐν τούτοις καπνίζεις ἐν πούρῳ; εἶναι ἀπὸ τὰ καλὰ, τὰ ἠγόρασα ἀπὸ τὸ Passage Romain.

Καὶ ἀναφθέντων τῶν σιγάρων, ὁ Ἀνθοκλῆς μειδιῶν καὶ τρίβων τὰς χεῖρας ἤρχισεν οὕτω.

— Λοιπὸν, φίλτατε, εἰς τὰς ἐνστάσεις τῶν κυριῶν ἐνδίδων ἤρχισα τὴν ἱστορίαν μου, ὡς πρόλογον εἰπὼν. — Κυρίαί, εἶναι κολακευτικώτατον δι' ἐμὲ τὸ ν' ἀπαιτεῖται τοσοῦτω χαριέντως νὰ σᾶς διηγηθῶ τι τῶν τοῦ ταξιδίου μου καὶ εὐγνωμονῶ ὑμῖν πολὺ. Ἐν τούτοις προλαμβάνω νὰ σᾶς εἶπω, ὅτι ἂν ἡ διήγησίς μου ὑπάρξῃ κατὰ τι ἐλαφρὰ, ἐλεύθερον ἀέρα ἀναπνεύσῃ, τὴν φύσιν

τῶν γιγνομένων πραγμάτων νὰ ἀντιᾶσθε μόνον· πόσα συμβαίνουνσι! θέλω δὲ προσπαθῆσαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, ἐὰν μὴ με διακόψῃ τις, καὶ μὴ θέσῃ φραγμὸν εἰς τὴν καὶ παρὰ τῶ εὐγενεῖ λαῶ τῶν ὀπτεντότων καὶ τῶ μεγάλῳ βασιλεῖ τῆς Δαχωμαίης γνωστὴν εὐφράδειαν τῶν μικρῶν μου χειλῶν, καὶ μοὶ συγχορήσῃτε ὄσας, δυνατὸν, παρεμβάλω γνώμας, ιδέας, παρατηρήσεις, εἰκόνας κολακείας τοῦ ἐρατεινοῦ μου προσώπου, ἀναχρονισμοὺς διαφόρους, καὶ τινα τῆς φαντασίας μου πλάσματα· τὸ πᾶν δι' ὑμᾶς θὰ πράξω. Ἔς λογαγῶ λοιπὸν ἔχων φωνὴν ἰσχυρῶς γλυκυτάτην, εἰ καὶ ἰσχνὸς, εἰς πάσας ἐνδίδουσας τὰς χορδὰς, σᾶς λέγω. Προσοχή!

Σιωπῆ ἐπέηλθε, ἐγὼ δὲ βήξας δις καὶ τρίς, ὅπως μὴ παρεκθῶ τῆς συνηθείας, εἶπον.

Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν εὐρισκόμην εἰς Βάδεμ, τὴν ἐξοχικὴν ταύτην πόλιν τῆς πρωτευούσης τῆς αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τοῦτο τῶν φιλησυχῶν—δὲν ἐφάνησαν τοιοῦτοι τῶ 1848—κατοίκων τῆς Βιέννης· πρὸ πέντε λοιπὸν καὶ δέκα ἡμερῶν εὐρισκόμην εἰς Βάδεμ, καὶ μ' ὄσας τὰς εὐχαριστήσεις, ἃς παρέχει παντὶ ξένῳ, οὐχὶ βεβαίως ὑποχονδρίαν πάσχοντι, ἤρχιζον νὰ στενοχωρῶμαι, καὶ μάλιστα κατ' ἐμαυτοῦ νὰ ὀργίζωμαι φρικτὰ.

Ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, συχνάκις ἐμονολόγουν, περιήλθον τὰς δένδροστοιχίας ἀπάτας τοῦ ἀληθοῦς ὠραιοτάτου Parke, πολλάκις ἐσταμάτησα ἐνώπιον κρητῶν ὕδωρ διαχυγῆς καὶ δροσερᾶς ἀναθλιζουσῶν, παρ' αἷς τῆς Γερμανίας καλὰ θυγατέρες συνομιλοῦν, παρ' αἷς ἐκλευκοὶ Ῥωσσοὶ ἠράνθημα καὶ ἀνεμόνας ἐπιχαρίτως ἔδρεπον, εἰς ἀνοδοσεμίδας αὐτὰ προσαρμόζουσαι, καὶ τίς οἶδε διὰ τίνα ἐτοιμάζουσαι αὐτάς; οὐχὶ ἅπαξ εἰσέδον εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς λουτρῶνας τοῦ Βάδεμ, καὶ εἶδον πλείστας καλλονὰς τῶν ὑδάτων ἐξερχομένας μετὰ τὰς ξανθὰς τῶν ὠραίας κόμας ἐπὶ τῶν ὤμων κυματίζούσας, πορφυροῦν ἐχρούσας τὸ πρόσωπον ἐκ τῆς ἐν τῶ ὕδατι ἀσκήσεως, καὶ πολλοὶ μετ' αὐτῶν ἀναχωρουσῶν συνομιλήσαν καὶ αὐταῖς τὸν βραχίονα ἐδώκαν, ὃν αὐταὶ ὑπογελῶσαι περιέπτυσαν. . . καὶ ἐγὼ; . . καὶ ἐγὼ, πρὸ δύο ἐβδομάδων ἐνταῦθα εὐρισκόμενος μεταξὺ τῶν γελῶντων, δὲν θὰ γελᾶσω ὀλίγον μετὰ λευκὴν τινα Γερμανίδα, δὲν θὰ ἐμπνεύσω καὶ ἐγὼ εἰς τινα μικρὸν τι αἰσθημα, δὲν θὰ τρέξω καὶ ἐγὼ κατ' ὅπιν μίαν aventure galante, ὡς τόσῃ ἄλλοι, ὡς ὁ φίλος μου Λαμπροκλῆς, ὃν ἄμα

ἐλθόντα εἰς τὰ δασέα δίκτυά της συνέλαβεν ἡ ὠραία Ῥωσσοὶ ἐκείνη; ὦ! τὸν τετραπερασμένον, τὸν ζηλεύω εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, καὶ πόσον εἶναι ὠραία ἡ Αἰκατερίνη του!.. Καλὰ, καλὰ. . .

Αὐτὰ συχνάκις κατ' ἐμαυτὸν ἐπανελάμβανον, ἢ τὸ δωμάτιόν μου διασκελίζων, ἢ τὰς δένδροστοιχίας περιερχόμενος, ἢ ἐπὶ τῶν πέριξ λόφων ἀναβαίνων, ἢ ἐν τῇ κλίνῃ εὐρισκόμενος, ἢ πέρδικας κατακερματίζων καὶ οἶνον τοῦ Φεσλάου καταπίνων. Καὶ νομίζω, δὲν εἶχον ἄδικον.

Ἦτο Κυριακὴ ὁ Λαμπροκλῆς ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψίν μου. Εἰς τοῦτον, ὑπομειδιῶντα διὰ τὴν τοσαύτην μου στενοχωρίαν καὶ ὑπομονὴν συμβουλευόντα, ἀπήντησα.

— Λαμπροκλῆ μου, σὺ εἶσαι εὐτυχῆς· τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς σου, πρὶν εἶτι τὰ βραδωτά σου τηλεβόλα στήσης, πρὶν εἶτι ἀναπαυθῆς ἐκ τοῦ καμάτου τῆς ὁδοπορίας σου, πρὶν εἶτι κατὰ νοῦν σοὶ διέλθῃ ἰδέα τις κατακτήσεως ταχείας, τὴν πρώτην ἡμέραν ἡ ὠραία βραωνίς σου σὲ διέκρινε, καὶ πρὶν ὁ ἥλιος δύσῃ, σὺ φίλος της ἦσο πρὸ πολλοῦ καὶ αὐτὴ φίλη σου πιστὴ πρὸ χρόνων. Οὐδέτερος ἠρώτησε περὶ τῶν προηγουμένων ἐκάστου, ἐν μιᾷ στιγμῇ ἠγαπήθητε, ἐδώκατε ἀλλήλοις τὴν χεῖρα ὡς εἰ μετὰ ἐν-αυτῶν ἀποχωρισμὸν ἀπηντᾶσθε ἐκ νέου, εὐτυχεῖς ἀμφοτέροι ἐκ τῆς συναντήσεως ταύτης, καὶ πλὴν ἐμοῦ πάντας τοῦτο διέλαθε. Εἶν' ὠραία ἡ βραωνίς σου, φίλτατε· ἔπειτα, τί χάρις, τί πνεῦμα, τί εὐγένεια! Ἀφότου μ' ἐπαρουσίασας αὐτὴ ἐπίστευσα, ὅτι εἰς Πετροῦπολιν τὴν παρὰ τὸν Νεῦαν ὑπάρχουσιν αἱ ὠραιότεραι, αἱ χαριέστεραι αἱ εὐγενέστεραι γυναῖκες, πρὸς δὲ, ὅτι κάλλιον τῶν Παρισίων ὀμιλοῦσιν ἐκεῖ τὴν γαλλικὴν. Εἶσαι, ὦ Λαμπροκλῆς, ὁ εὐτυχέστερος τῶν θνητῶν, καὶ τοῦτο σοὶ ἀρμόζει· εἶσαι, ὡς σπάνιον, περικομισμένος ὑπὸ προτερημάτων παντοίων, ἢ ὠραϊότης δὲν σοὶ λείπει, μάλιστα, τὴν μέλαιναν σου καὶ κατὰ τι βοστρυχώδη κόμην ἤθελον ζηλεύσει πολλοὶ κόμητες τῆς Ἰσπανίας καὶ πάμπολλοι Ἴταλοὶ ἱππῶται. Μὴ συνοφροῦσῃς. . . δὲν θέλω νὰ σὲ κολακεύσω, τὴν ἀλήθειαν ὁμολογῶ. . . Ἄλλ' ἐγὼ; . .

— ἔχε ὑπομονὴν, σοὶ ἐπαναλαμβάνω, μοὶ ἀπήντησεν ὡς συνήθως ὁ καλὸς Λαμπροκλῆς, αἱ καρδίαι τόσον εὐκόλως δὲν κυριεύονται σήμερον, ὅτε εἰς τὸν μεσαιῶνα δὲν εὐρισκόμεθα, καὶ ἂν μοὶ συνέβῃ τὸ ἐναντίον, τοῦτο ὅμως κατ' ἐξαιρέσειν αἱ περιστάσεις τὸ ἔφερον ἀπὸ τοῦ κινήτου γινεσθῆναι

— Λόγια, λόγια είναι αυτά, φίλε. Ὅσοι ἀναμνήσεις ἐκ Γερμανίας ἔγραψαν ὁμολογοῦσι, καὶ ὁ φίλτατος Κλέων Ραγκάβης, ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἡμετέρων τῶν τὰ μέρη ταῦτα περιελθόντων, μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ Γερμανίδες εἶναι φιλέρωτες, ὁ ἔρωσ εἶναι ἡ μόνη εὐχαρίστησίς των, ὅτι μὲ τὰς συγκινήσεις αὐτοῦ τὰς ἡμέρας διασκεδάζουσι, καὶ πολλὰ ὁμοιάζουσι τὰς τρυφάνας, διότι ὅταν ἀγαπήσωσιν, εὐκόλως ἄλλον δὲν ἀγαπῶσι, τοῦναντίον καὶ ἀσθενοῦσι καὶ εἰς τὰ χεῖλη τοῦ τάφου ὁ ἔρωσ των δύναται νὰ τὰς φέρῃ. . . Ἡ ὄλοι ὅσοι ἔγραψαν περὶ Γερμανίδων, καὶ πρὸ πάντων ὁ ἄνω μνημονευθεὶς κύριος, ψεύδονται, ὅχι, κάλλιον ἀπαντῶνται ἢ ἠπατήθησαν, καὶ ὡς φιλόανθρωποι, καὶ ἡμᾶς ζητοῦσι ν' ἀπατήσωσιν, ἢ ἐγὼ ἐπὶ τέλους εἶμαι δυστυχῆς, εἶμαι δύσμορφος, εἶμαι ἄνοστος, εἶμαι Tom-Pouce, εἶμαι τέρας!

— Ἀγαπητέ μοι, εἶπεν ὁ Λαμπροκλής, ἀπατάσαι ἀπάτην μεγάλην. Σοὶ εἶπα καὶ τὸ γνωρίζεις, τὰ καλὰ κόψω κτῶνται, λοιπὸν ὀλίγην ὑπομονήν οὔτε ἄνοστος εἶσαι, οὔτε δύσμορφος, οὔτε δὲν μικροσκοπικὸν, οὔτε τέρας. Σοὶ λέγω καὶ ἐγὼ, ὅτι δὲν ζητῶ νὰ σὲ κολακεύσω ἰδοὺ καθρέπτης ἐνώπιόν σου, ἰδὲ σαυτὸν ἀντανακλώμενον. Ἐχεις, φίλτατε, ἀνάστημα, ὑπερ εἰς τὸ θῆλυ γένος — τῆς Εὐας ἐννοεῖται — ἤρεσεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου — κατὰ τὰς ὁμολογίας ἀπάντων ὁ προπάτωρ Ἀδάμ ἦτο ὑψηλὸς — καὶ ἀρέσκει καὶ θὰ ἀρέσκη πάντοτε, καὶ αἱ ξανθαὶ Γερμανίδες τρελαίνονται δι' ὑψηλοὺς πρὸ πάντων τοῦ Αὐτοκράτορος οὐσσάρους. Ἐὰν οὐσσάρος δὲν ἦσαι, τοῦτο δὲν βλάπτει, καθότι ἔχεις, φίλε, μύστακας ὠραιοτάτους καστανοῦ χρώματος, μελαγχολικούς, οὕτως εἶπεν, οἵτινες πολλὴν ἐπιδίδουσι τὴν χάριν εἰς τὸ δροσερὸν σου πρόσωπον ἔχεις ὀφθαλμούς γλυκύτητα ἀνέκφραστον ἀποπνέοντας, συμπληθικούς, στόμα κανονικώτατον, πόδας μικροὺς, ὀσφὺν λεπτήν, τέλος ἔχεις πάντα, ὅσα συμπάθειαν δύναται νὰ ἐμπνεύσωσιν, καὶ σοὶ προλέγω, καὶ πιστευσόν με, τρεῖς ἡμέραι δὲν θέλουσιν εἰς τὰ σκόπη βυθισθῆ, καὶ σὺ ἄλλος ἀντ' ἄλλου θέλεις εἰρεθῆ, καὶ δὲν θὰ στενοχωρῆσαι πλέον, μάστιστα θὰ δέησαι ὁ χρόνος βραδύς νὰ φεύγῃ, καὶ εὐτυχέστερος θὰ ὑπάρξῃς, καὶ ἀντὶ τοῦ σκυθρωποῦ τούτου προσώπου σου, ὁ κόσμος θὰ ἴδῃ πρόσωπον νεότητα καὶ χαρὰν ἀποστάζον.

— Εἶσαι σειρὴν γοητεύουσα, φίλε μου κατεκλήσας τὰ ὦτα. Αἱ εὐχαί σου εἶθε ἐκπληρωθῶσι. Δωδεκάτην σημαίνει τὸ ὠρολόγιον δὲν θέλω νὰ

σ' ἐμποδίσω, ἢ βαρῶνς Αἰκατερίνη θὰ σὲ περιμένῃ, ὑπαγε' ἐντὸς ὀλίγου θέλω σ' ἀπαντήσαι. Ἐν τούτοις ἔμαθές τι περὶ τῆς φίλης σου; πλὴν εἰς ἄλλοτε αὐτά. Χαῖρε.

Β'.

Ὁ Λαμπροκλής μ' ἀφῆκεν ὑπογεγῶν πρὸς τὸ Parke διευθυνόμενος. Εὐρισκόμην παρὰ τὸν καθρέπτην ἐμβλέψας λοιπὸν αὐτὸν ἔδεσα καλῶς τὸν λαίμοδετον μου, διώρθωσα τὸ περιλαίμιόν μου, ἔβαλον εἰς τάξιν τοὺς κρίκους τῆς ἀλύσεως τοῦ ὠρομογίου μου, ἐνεδύθην τὸν κατ' ἀγγλικὸν σαρμὸν ἐπενδύτην, καὶ, στρίψας μικρὸν τὴν μύστακά μου καὶ λαβὼν τὸν κυλινδρῶσιδῆ πλῆν μου ἐξῆλθον τοῦ δωματίου μου.

Ὁ Ἰσοκράτης, νομίζω, εἶπεν ἔσο φιλόκαλος, οὐχὶ δὲ καλλωπιστής δηλαδή ἔσο καθαρὸς ἔσο τακτικὸς περὶ τὰ ἐνδύματά σου, ἔχε τέλος καλίσθησάν τινα περὶ τὴν ἐξωτερικὴν σου μορφήν, μὴ προσπάθει ὅμως ἄδωνις νὰ ἦσαι, τὴν κόμην ἀναπεπταμένην ἔχων, ὡς μανιώδης, ἄλλος muscadin ἢ incroyable τοῦ 1792, τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου ἐπισύρων διὰ τῶν ἀρλεκινικῶν ἐνδυμάτων σου, τοῦ πρασίνου ἢ κιτρινοῦ χρώματός των, διὰ τῆς à la Chinoise, κινεζικῶς ἐκτενισμένης γενειάδος σου. Φιλόκαλος ὄθεν εἶμαι, καλλωπιστής ὅμως οὐχὶ, ὥστε μετὰ τὴν ὁμολογίαν μου ταύτην, πιστεύω, δὲν θέλουσι μὲ κατακρίνει, ὅτι χρόνον πολὺ τιμὸν εἰς τὸν καθρέπτην κατατρίβω. Ἐπειτὰ, ἔστὲ τόσῳ καλοῖ, λάθετε ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν θέσιν μου καὶ τὸν σκοπὸν μου.

Ὁ Λαμπροκλής μοι προεῖπεν, ὅτι ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν θὰ εὑρεθῶ πλεον αὐτοῦ εὐτυχῆς, ὅτι ἐν τῆς 78 ὥρων ἡ τύχη μου ἀναμφιλέκτως θ' ἀποφρασισθῆ. Προαίσθησις τις ἤρχισε κ' ἐμὲ νὰ θωπεύῃ καὶ εἶπον κατ' ἐμαυτὸν ἔὰν ἡ προφητεία — πᾶς προφήτης. . . — τοῦ Λαμπροκλέους δὲν ἐκπληρωθῆ ἔντὸς τριῶν ἡμερῶν, οὐδεὶς θέλει δυναθῆ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς τὸν Λουτροῦνα μου ζωηρῶς νὰ πηθῆσω καὶ, καλῶς λουσθεὶς καὶ τὸν μάρισιπόν μου ἐτοιμάσας, ἀμέσως ν' ἀναχωρήσω. Προαίσθησις τις λοιπὸν ἤρχισε νὰ μὲ θωπεύῃ, καὶ ἡ καρδιά μου ἤρχιζε νὰ ζητῆ, πρὶν τῶν ὠρισμένων τριῶν ἡμερῶν, τὴν εὐτυχίαν τῆς εἰς τὸν πόθον τῆς ἐνδίδων, ἦτο ἐπόμενον νὰ ἐτοιμασθῶ πρὸς τὸν νέον τοῦτον ἀγῶνα.

Ἐξ βήματα δὲν εἶχον κάμει ἐντὸς τοῦ διαδρόμου, ὅτε ἤκουσα τὸ ὄνομά μου προφερόμενον, καὶ πάραυτα εἰς τοῦ ταχυδρομείου διανομῆς μοὶ ἐπέδωκε μικρὰν ξοδίνην ἐπιστολήν, εἰς τὴν ψαῦ-

σιν τῆς ὁποίας ἠσθάνθην τὴν καρδίαν ἐλαφρῶς πάλλουσαν.

Νὰ δώσω τῷ διανομῆ ἐν φιορίνιον, ὑπερ δι' αὐτὸν ἦτο οὐχὶ τόσῳ δυσάρεστον, καὶ εἰς τρία βήματα πρὸ τοῦ δωματίου μου νὰ εὑρεθῶ, καὶ τὴν θύραν διὰ τοῦ ποδῶς νὰ ὠθήσω, καὶ τὸν πλῆν ἐπὶ τῆς κλίνης νὰ ξίψω, ὑπῆρξεν ἔργον δευτερολέπτου. — Λοιπὸν, ἀνέκραξα, τὸ στήθος μου εὐρώνεται, ἡ προφητεία τοῦ Λαμπροκλέους ἐκπληροῦται βεβαίως ἐντὸς τῆς ἐπιστολῆς ταύτης γλυκέα πράγματα ὑπάρχουσι, τὰ ὅποια ἀναμφιλόως ἐμὲ μόνον ἐνδιαφέρουσι. Τί ὠραῖος λεπτός χαρακτήρ, τί ἀγγλικὴ καλλιγραφία! χωρὶς ἄλλο χεῖρ ἀθρᾶ, μικρὰ, λευκοτάτη, μὲ δακτύλους εἰς λεπτὸν ἀπολήγοντας ἔγραψε τὸ ὄνομά μου. Ἀλλὰ ποῖα εἶναι; πῶς μὲ γνωρίζει, «Τῷ Κυρίῳ Ἀνθοκλεῖ Ἀνθολίδῃ.» Παράδοξον! Ὅλον εὐωδία εἶναι τὸ ξοδίνιον τοῦτο ἐπιστόλιον λοιπὸν εἶναι ἡ κλεις ἢ ἀνοίξουσά μοι τὴν πύλην τὴν μαγικὴν δι' ἧς θὰ εἰσέλθω εἰς τὸ εὐωδὸς στάδιον. Ἡ σφραγὶς γοθητικὰ ἔχει. H. L. βεβαίως Ἐλένη, ὄνομα μυθιστοριῶν ἀπεράντων, ὄνομα φίλτατον ἂν ἦναι Γερμανὶς βεβαίως Lapenberg, Lomembonni ἂν ἦναι Ῥωσσίς ἀναμφιλόως Lovendoff, Lapanski, Lorenovich, τίς οἶδε! Ὅθ' ἀνοίξω ποῖα θὰ ἦναι; ἂν ἦναι ξανθὴ ὠραία μὲ ὀφθαλμούς γαλανούς, εὐρον τὸ ἰδανικόν μου, εἶμαι πανευδαίμων ἂν ἦναι Πολωνίς τις πατριωτικῶς μελαμφοροῦσα μὲν, πλὴν ζωηρὰ, ὡς αἱ Πολωνίδες, καὶ πνευματώδης, δὲν θὰ μὲ βλάβῃ ἂν ἦναι μελαγχροινὴ τις μ' ὄνομα γλυκέα καὶ λάμποντα, Ἰσπανίς τις ἐν τέλει ἢ Ἴταλῆς, τοῦτο δὲν θὰ μὲ δυσχεραστήσῃ, εὐρισκόμην εἰς τὰ λουτρά τοῦ Βάδου, καὶ οἱ ἰατροὶ μοὶ παρήγγειλαν νὰ κατορθώσω νὰ ἔχω καλὴν τὸν στόμαχον. . . Πόσον ὠραία γράφει τὰ γαλλικὰ! διὰ Ῥωσσίδα καὶ Πολωνίδα μηδαιμὸν, ἀλλὰ διὰ Γερμανίδα καὶ Ἰσπανίδα μέγα τοῦτο, καλοσσηαῖον! Νομίζω πῶς εἶναι. . . πλὴν δὲν θέλω νὰ στρέψω τὸ φύλλον, σιγά, σιγά.

«Κύριέ μου,

»Βεβαίως ἀνάμυστος καὶ καθ' ὅλου ἀπρεπὲς εἶναι κυρία τὸ πρῶτον πρὸς ἄνδρα νὰ γράψῃ, καὶ νομίζω, ὅτι καὶ ὑμεῖς συμμερίζεσθε τὴν περὶ τούτου γνώμην μου πλὴν ἐλπίζω νὰ μὴ μ' ἀδικήσητε, ὅταν μάθητε, ὅτι πρὸς τρεσσάρων ἡμερῶν ἐνταῦθα ἐλθοῦσαν, μὲ κατεκτυπρυσάτε ὄλην, ὅτι πρὸς ἡμᾶς μόνον ὁ νοῦς μου ἔκτοτε τρέχει, ὅτι ὑμεῖς μόνος πληροῦτε τοὺς ἰστορησμούς μου ἅπαντας, καὶ ὁ ὑπέρτατός μου

»πόθος εἶναι, ἐπ' ὀλίγον νὰ σὰς ἴδω κατὰ μόναν, ἄδπως μικρὸν ὄμου συνδιαλεχθῶμεν.

»Ἰδοὺ ἡ ἐξομολόγησίς μου δὲν ἤθελον ποτε προῆ εἰς τοῦτο τὸ βῆμα, ἐὰν δὲν ἠσθάνομην ἐν ἐμαυτῇ τί, ὑπερ πρὸς ὑμᾶς μὲ ὠθεῖ, ἐὰν δὲν ἠσθάνομην τὴν καρδίαν μου πάσχουσαν, ἔσάκις τὸ ὄνομά σας μοὶ ἔρχεται εἰς τὰ χεῖλη, ὅχι, ὁσάκις ὁ νοῦς μου πρὸς ὑμᾶς ἵπταται, καὶ ἠγνωρίζετε ἤδη, ὅτι πληροῦτε τὰς σκέψεις μου πᾶσας.

»ἴσως μὲ εἶδετε ἐγγύς ὑμῶν διαθκίνουσαν, βεβαίως ὅμως τὴν στιγμὴν ἐκείνην θὰ εὐρίσκεσθε βεβουλισμένης εἰς μελαγχολίας πελάγη, ἐξ ὧν, ἐὰν θέλητε, θὰ προσπαθήσω νὰ σὰς ἐκβάλω.

»Ἐὰν τὰς γραμμάς ταύτας ἀναγινώσκοντες αἰσθανθῆτε τὴν καρδίαν σας σκιρτώσαν, ἐξέλθετε εἰς περίπατον κατὰ τὴν τρίτην ὄραν μ. μ. καὶ εἰσδύσατε εἰς τὰς μεμονωμένας δενδροστοῖστας τοῦ Park' ἐκεῖ θὰ μ' εὕρητε ἀναγινώσκουσαν, κρατοῦσαν δὲ ἀνά χεῖρας ξοδὸν ἐρυθρὸν καὶ ὑμᾶς ἀνυπομόνως περιμένουσαν. Χαίρετε.

»Baronics 'Eλένη τοῦ Ααρδεσφι.Ιδ.

(Ἔπειτα συνέχεια)

ΓΡΑΦΙΚΗ.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΡΟΣΑΛΕΝΤΗΣ.

ΚΑΘ' ὃν καιρὸν ἅπαν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος διετέλει ὑπὸ τὸν βαρὺν τοῦ Τούρκου ζυγόν, ὑπὸ τὸν ὁποῖον καὶ γράμματα, καὶ τέχναι, καὶ ἐπιστήμη ἐπιέζοντο καὶ κατεπνίγοντο ὁμοῦ μὲ τὴν ἐλευθερίαν, ὑπῆρχε γωνία τις τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἐν ἣ ὁ ἀσθενὴς ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἀπεσῆθη καὶ εὐρεν οἶονεῖ ἄσυλον ἐν αὐτῇ. Ἡ χώρα αὕτη ἦν ἡ Ἐπτάνησος, ἥτις πολιτικῶς ἠνωμένη τὸ πρὶν μετὰ τῆς Βενετίας, καὶ τελευταῖον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας διατελέσασα, εὐρίσκατο εἰς ἄμυσον ἐπαφὴν μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, διὸ μετέσχεν ἐν μέρει καὶ τῶν καλῶν τῶν ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατακτητῶν εἴτε προστατῶν τῆς προερχομένων.

Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς Ἐπτανήσου ἀνέθορον οἱ πρῶτοι ἀγαλαματοποιοὶ καὶ ζωγράφοι τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἐν Ζακύνθῳ ἰδίως, ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τῶν ἀνθῶν, ὅπου ὁ Σολωμὸς ἐχειρήτησε πρῶτος τὴν ἐλευθερίαν διὰ τῶν ὑψηλῶν του στροφῶν, ἤκμασαν περὶ τὰ τέλη τῆς III'. καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς

της ΙΘ'. εκατονταετηρίδος ζωγράφοι οὐχὶ εὐκαταφρόνητοι, αἷος ἦν ὁ Κουτούζης καὶ ὁ μεταγενέστερος ἐκείνου Καντούνης. Τοῦ τελευταίου τούτου ἐθαυμάσαμεν τέσσαρας ελαιογραφίας, αἰτινες ὑπάρχουσιν ἐν τινὶ μονῇ τοῦ Διὸς καλουμένη, καὶ ἀνιδρυμένη ἐπὶ ζηροτικοπέλου ἀποτόμως ὑψουμένου ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης καὶ ὀλίγον ἀπέχοντος τῶν δυτικῶν τῆς Κεφαλληνίας ἀκτῶν. Εἰς τὴν μίαν τῶν εἰκόνων παρίσταται ὁ *Μυστικός Δείπνος*, εἰς τὴν δευτέραν ὁ *Νικτῆρ*, εἰς τὴν τρίτην ἡ ἀπόφασις τοῦ *Πιλάτου* καὶ εἰς τὴν τετάρτην ἡ *Προσευχή ἐν τῷ Κήπῳ*. Ἄγνοοῦμεν κατὰ πόσον οἱ τέσσαρες ἐκεῖνοι Πίνακες εἰσὶ πρωτότυπα τοῦ Ζακυνθίου ζωγράφου ἔργα, ὁ χρωματισμὸς ὅμως αὐτῶν εἶναι ὅλος πῦρ, αἱ κινήσεις ζωηραὶ, τὸ διάγραμμα λίαν ἁρμόδιον, καὶ ἡ θίξις δεικνύει τοσοῦτον σοφὴν καὶ γεγυμνασμένην γραφίδα, ὥστε δὲν πιστεύομεν νὰ ἦναι ἀντιγραφή, καὶ ἐπομένως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸν ζωγράφον ἐκεῖνον ὡς λίαν διακεκριμένον καλλιτέχνην. Ἄλλ' ἐπειδὴ συνέπεσε ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ Καντούνη, εἰρήσθω πρὸς τιμὴν του ὅτι τὰς εἰκόνας ἐκεῖνας ἐζωγράψισε καὶ ἐδώρησατο τῇ μονῇ ἐκείνῃ, ὡς ἀνάμνησιν διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐξορίαν του, εἰς ἣν ἡ ἀγγλικὴ προσασία εἶχε καταδικάσει αὐτὸν, θελήσασα νὰ τὸν τιμωρήσῃ, διότι, ὡς ἱερεὺς τοῦ Ἰησοῦ, ἐτόλμησε ν' ἀπευθύνῃ δημοσίᾳ τὰς εὐχὰς του ὑπὲρ τῆς εὐδοκίᾳς τοῦ μόλις τότε ἀρξάμενου ἐθνικοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Ἐπίσης κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον ἤκμασε καὶ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Πιτσαμάνος, ὅστις καὶ συνέγραψεν ἰταλιστὶ πραγματείαν περὶ τέχνης, καὶ ἐν Ῥωσσίᾳ διέπρεψε ὡς χωριογράφος τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς δὲ τὴν Κέρκυραν ἔχαιρε πλείστην ὑπόληψιν ὁ ἀνδριαντοποιὸς Παῦλος Προσαλέντης, οὗ πολλὰ ὀρειχάλκινα ἔργα κοσμοῦσι σήμερον τὰς πλατείας τῶν πλείστων τῆς Ἑπτανήσου πόλεων. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶχε συστηθῆ ἐν Κρήτῃ, ἥτις, ὡς γνωστὸν, διετέλεσε καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς, ἰδίᾳ σχολὴ γραφικῆς, καὶ οὐσα τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ ἰταλικοῦ. Ἐκ τῆς νήσου ταύτης, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσίν της, μετέβησαν εἰς Ἑπτανήσον πλείστοι ἄγιογράφοι ὅπου μετέφερον καὶ διέδωκαν τὴν τέχνην των, καὶ σήμερον εἰς τοὺς πλείστους ναοὺς τῆς Ἑπτανήσου ἀπαντᾷ τις τὰ ἔχνη τῆς σχολῆς ταύτης, οὐδ' εἶναι παράδοξον νὰ εὕρη τις παρ' ἑλπίδα εἰς τινὰ ἀπόκεντρον καὶ μεμακρυσμένην μονήν, ὡς, παραδείγματός χάριν, τὴν Μονὴν

τῶν Σιαιωτῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ, τὴν *Santa Maria della Seggiola* τοῦ Ῥαφαήλου, τροποποιημένην ἐπὶ τὸ βυζαντινότερον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Τζαγκαρόλου Κρητὸς, καὶ ἀλλαχοῦ τὸν *Μυστικὸν Δείπνον* τοῦ Λεονάρδου Βίντσι.

Τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ, οὗ τὸ ὄνομα ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, υἱὸς εἶναι ὁ ζωγράφος Σπυρίδων Προσαλέντης, περὶ οὗ προτιθέμεθα ἤδη νὰ λαλήσωμεν. Ὁ νέος οὗτος ζωγράφος, ἐπὶ δώδεκα περίπου ἔτη σπουδάζας τὴν γραφικὴν, ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Τισιανῶ ἐν Βενετίᾳ, τῇ Νηρκίδι τοῦ Ἀδριατικοῦ, ὡς ἤθελεν εἰπῆ ποιητῆς τις, μετέβη ἐσθλῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ὅπως ὑπὸ τοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως ζητήσῃ ἀξίας ἑλληνικῆς γραφίδος ἐμπνεύσεις.

Τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον, εἰς οὗ ἐγένετο γνωστὸς ἐν Ἰταλίᾳ, εἶναι παράστασις τις ἐξικονίζουσα σκηνὴν τινὰ τοῦ Σαικσπέρου δράματος, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ὁ Ἐμπορὸς τῆς Βενετίας». Εἰς τὴν ελαιογραφίαν ταύτην τοῦ νέου Προσαλέντη ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἐπιτροπὴ ἀπένευσε πλείστους ἐπαίνους καὶ συνάμα τὸ βραβεῖον τοῦ τεθέντος διαγωνίσματος ὑπὸ τοῦ ἰσπότη De Hirschel.

Μὴ εὐτυχήσαντες νὰ ἴδωμεν τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου, ἀρκούμεθα νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα τὰς κρίσεις ἰταλικῆς τινος ἐφημερίδος, τῆς *Messaggiere Veneto*. Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Προσαλέντη ἡ ἐφημερίδα αὕτη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 90 φύλλον τῆς 40 Σεπτεμβρίου 1864. «Ἰπέρτερος τοῦ ἀνωτέρω (α) ἀνεδείχθη ὁ Σπυρίδων Προσαλέντης, ἕτερος μάλιστα, ὅστις ἐν Πίνακι ἱκανοῦ μεγέθους ἐξέθηκε μίαν σκηνὴν τοῦ *Ἐμποροῦ τῆς Βενετίας*, γνωστοῦ δράματος τοῦ ἰσχυροῦ τῶν παθῶν ζωγράφου Σαίξπηρ. Ὁ ζωγράφος παρέστησε τὸν Σχολὸν παραδίδοντα τὰς κλεῖς τῆς οἰκίας τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ καὶ λέγοντα πρὸς αὐτὴν τὰς πικρὰς ταύτας λέξεις, — «Πρόσσεχε, κόρη, τὴν συκοφαντηθεῖσαν οἰκίαν μου φοβοῦμαι νὰ ἐξέλθω τὴν νύκτα ταύτην, διότι προετοιμάζεται δι' ἐμὲ δυστύχημα τι.»

Μετὰ τοὺς ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἐπιτροπῆς ἀποδοθέντας ἐπαίνους, ἥτις τῷ ἀπένευσε τὸ βραβεῖον τοῦ διαγωνίσματος τοῦ De Hirschel, νομίζω περιττὸν νὰ ἐξετάσω λεπτομερῶς τὸ ἔργον τοῦτο ἀναφέρω μόνον ἐν συντομίᾳ τὴν ζωρὰν καὶ ἀληθῆ ἐκφρασιν τῶν δύο προσώπων, καὶ ἰδίως ἐκεῖνου τῆς γυναικὸς, εἰς τῆς ὁποίας τὸ εὐγενὲς

(α) Ἐνωσεὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀρθροῦ ἕτερον μάλιστα περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἰσπότη εἶχε λαλήσει ἀνωτέρω.

πρόσωπον δύναται καὶ ὁ μὴ γινώσκων τὸ δράμα ἐκεῖνο νὰ ἴδῃ ἀπαστραπτουσιν τὴν εὐχαρίστησιν ἣν αἰσθάνεται ὅτι τῇ μένει μέσον ν' ἀποδράσῃ μετὰ τοῦ Λαυρεντίου, καὶ περὶ τὴν ὥραίαν, ὡσαυτὴ ἐλαφρύνοντα τὸν φόβον ὃν δοκιμάζει, μὴ ὁ πατήρ της ἀνακαλύψῃ ἐγκρίτως τὸν ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου διασκευασθέντα τοῦτον τάρραχον, τὸν ἀπιστον ὑπέρβην γελῶντα μετὰ μυκτηρισμῶν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο πρόσωπον ἀπῆρτι βεβαίως διορθώσεις τινὰς, οὐχ ἥττον ὅμως εὐκόλον καὶ ἀσφαλὲς ἀναδεικνύεται τὸ διάγραμμα τοῦ Προσαλέντου, ἀδρὰ ἢ περὶ τὰ ἄκρα θίξις καὶ, ὡς παρετήρησεν ἡ ἐπιτροπὴ, ἀφαιρουμένων ὑπερβολῶν τινῶν, ὑπαρχουσῶν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ γέροντος, καὶ τινος πτυχῆς λίαν θαθείας ἐν τῇ ἐφεστρίδι τῆς νεανίδος, ἡ γραφὴ αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἔργον οὐχὶ μόνον προκεχωρημένου, ἀλλὰ καὶ διακεκριμένου καλλιτέχνου.»

Ἔργον τοῦ κ. Προσαλέντου εἶναι καὶ ἑτέρα ελαιογραφία, ἥτις εὐρίσκεται ἤδη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πολυτεχνίῳ, ὅπου δύναται ὁ βουλομένος νὰ ἴδῃ αὐτήν. Ἡ γραφὴ αὕτη παριστᾷ νεανίδα χωρικὴν κρούουσαν κιθάραν. Τῆς κεφαλῆς τὸ διάγραμμα εἶναι ἀναμάρτητον καὶ πλείστη ὅση ἐπανθεὶ χάρις ἐπ' αὐτῆς ὁ δὲ χρωματισμὸς τῶν σαρκῶν εἶναι τοσοῦτον ἁρμόδιος, ὥστε δικαίως ἤθελεν εἰκάσει τις ὅτι ἡ νεανὶς ἐξετρέφετο μὲ ἀνθη, ὡς ἄλλοτε περὶ εἰκόνων ἄλλου εἶπον ὅτι ἐξετρέφοντο μὲ ῥόδα.

Κρίνομεν περιττὸν νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ κύριος Προσαλέντης εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου του, ἐπομένως ὀλίγα ἔχομεν τῆς γραφίδος του προϊόντα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα προαναγγέλλουσιν ἀγαθὸν μαχητήν. Ἐπιζοῦμεν ὅτι καὶ τὸ κοινὸν καὶ ἡ κυβερνήσις θέλει ἐνθαρρύνει τὸν νέον καλλιτέχνην, ἡμεῖς δὲ προτρέπομεν αὐτὸν νὰ βαδίσῃ θαρραλέως εἰς τὰ πρόσω. Τὸ στάδιον δι' αὐτὸν εἶναι ἐνδοξὸν πρόκειται ἤδη νὰ ἐπανέλθῃ ἡ τέχνη εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐστίαν της. Εὐτυχεῖ ὅσοι δυνήθωσι νὰ συντελέσωσιν εἰς τοῦτο.

G. E. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ.

Πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἰατροκαθηγητὴν
Κύριον Α. Πάλλην.

Ἀξιότιμε φίλε καὶ συνάδελφε!

E pur si move.

ΔΕΝ ἀμφιβάλλω, ὅτι, ἐνήμερος ὢν τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης, ἀνέγνωσας τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις περὶ *Organicisme* σύγγραμμικ τοῦ σοφοῦ

Ροστάνου, ἐν ᾧ, ὡς εἶδες, πολεμεῖ τὰς δοξασίας τῆς ἐν Μονσπελιέρῳ σχολῆς τῶν *vitalistes*.

Καίτοι, φίλε μου, οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς συμερίζονται τὴν δόξαν τοῦ μνησθέντος Κ. Ροστάνου, ἐπιτραπήτω μοι μόλα ταῦτα νὰ παρατηρήσω ὅτι ὑπάρχουν παθολογικά τε καὶ φυσιολογικά τινα φαινόμενα μηδὲν εἰρηγούμενα ἀνεῦ προηγουμένης ἀλλοιώσεως τῆς ζωτικῆς δυνάμεως.

Ὁμολογῶ γὰρ ὅτι δὲν ἔχομεν ἱκανὰ μέσα ἵνα διακρίνωμεν ἀπάσας τὰς ἀλλοιώσεις τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς, καὶ ἐπομένως ἐνδεχόμενον πολλὰ τῶν φαινόμενων τῶν ἀποθιδομένων εἰς ἀπλὰς δυναμικὰς ἀλλοιώσεις νὰ πηγάζωσι μᾶλλον ἐξ ὑλικῶν μὲν ἀλλὰ μὴ παρ' ἡμῶν διακρινόμενων ἀλλοιώσεων τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς. Πλὴν εἰς τινὰς περιστάσεις ὡς χ. π. εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐν ἐπωκσμῷ ὤου, ἐάν δὲν παραδεχθῶμεν ἀναπτυσσομένην προηγουμένως τὴν ζωτικὴν δυνάμιν πῶς θέλομεν ἐξηγήσει τὴν βαθμιαίαν διοργάνωσιν τοῦ ἐμβρύου; Μὴ τάχα δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἡ ὀργάνωσις αὕτη τελεῖται ἐνεργεῖα τῆς θερμότητος; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ καθότι ἡ θερμότης εἶναι μὲν ἐκ τῶν ὢν οὐκ ἀνεῦ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἐνεργὸς τῆς διοργάνωσεως αὐτοῦ αἰτία, ἀλλως οἰονδήποτε ὢν, καίτοι μὴ ὑπ' ἄρρενος βλατευμένον ἤθελεν εἶσθαι ἐπιδικτικὸν ὀργανικῆς ἀναπτύξεως, ὑπερ οὐδόλω; συμβαίνει.

Ἄλλ' ἡ ἐνέργεια τῆς ζωτικῆς δυνάμεως καταφαίνεται ἐτι σαφέστερον ὁσάκις ἠθικαὶ περιστάσεις ἐνεργοῦσι ἐφ' ἡμῶν καὶ διεγείρουσι ἰσχυρὰ ψυχικὰ παθήματα ἐπιφέρουσιν ἐν ἡμῖν παθολογικὰς τινὰς ἀλλοιώσεις, καθότι οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι αἱ ἐπελθοῦσαι αὐταὶ ἀλλοιώσεις τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς εἰσὶν ἀπαύγασμα τῆς δυναμικῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἐγερτικότητος, ἡ ζωτικῆς δυνάμεως ὡς τω χ. π. ἀν ἀκούων τις θλιβεράν εἰδησιν διαταραχθῆ ἰσχυρῶς καὶ ἀσθενήσῃ, ἐμποροῦμεν ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ νόσος αὐτοῦ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἠθικῆς συγκινήσεως; ἢ τίς θέλει εἰπῆ ὅτι ἡ ἠθικὴ συγκίνησις πηγάζει ἐξ ἀλλοιώσεως τινος τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς; Ἄνάγκη λοιπὸν πᾶσα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς τινὰς περιστάσεις αἱ ὑλικαὶ ἀλλοιώσεις τῆς ὀργανικῆς τοῦ σώματος ἡμῶν ὑφῆς πηγάζουσιν ἐκ προγενεστέρως τινος πρωτοτύπου ἀλλοιώσεως τῆς ἐγερτικότητος ἡ ζωτικῆς δυνάμεως, καὶ τότε τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰς τῆς βουλήσεώς μας ἐνεργείας ὡς τω ἐάν τις θέλῃ νὰ κινήσῃ μέλος τι

τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἡ βούλησις ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῆς ζωτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως συστέλλει δι' αὐτῆς τοὺς ἀρμόδιους μύωνας καὶ οὕτω κινεῖται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μέλος. Ἰσως ἐνταῦθα μᾶς ἀντιτείνουσι, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οὐχὶ ἡ ζωτικὴ δύναμις, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτὴ κινεῖ τὰ μέλη τοῦ σώματος. Ὅτι δὲ ἡ βούλησις ἐστὶ ψυχικὴ δύναμις οὐδεμία ἀμφιβολία· ἀλλ' ὅτι αὕτη οὐκ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως, τουτέστι διὰ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, κινεῖ τὸ σῶμα, ἀποδεικνύεται οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀκουσίων ὀργανικῶν κινήσεων τῶν τοῦ σώματος ἡμῶν σπλάγγων, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἐξ αὐτῶν τῶν ὀργανικῶν κινήσεων τῶν διαφόρων ζωοφύτων τε καὶ φυτῶν, τῶν κατὰ γενικὴν δόξαν στερουμένων ψυχῆς καὶ ἐπομένως βουλήσεως.

Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι γεννῶνται ἐν τῷ ὀργανισμῷ δυναμικαί τινες ἀλλοιώσεις πρωτότυποι καὶ ἐπομένως προγενέστεραι καὶ ἀνεξάρτητοι πάσης ὑλικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ὀργανικοῦ μίγματος· μάλιστα δὲ φρονῶ ὅτι τοιαῦται πρωτότυποι δυναμικαὶ ἀλλοιώσεις ἐπισυμβαίνουν καὶ εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ἀνοργάνου ὕλης, ἄλλως οὐδὲν σῶμα ἠθελεν ὑπάρχει· καὶ ἐν ἔργῳ ἂν ἡ ἔλξις, ἡ χημικὴ συγγένεια, καὶ τινες ἄλλαι δυνάμεις τῆς ὕλης, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐνεργήσωσιν ἄνευ προηγουμένης ὑλικῆς ἀλλοιώσεως τῶν οἰκείων ὑλικῶν ἀτόμων, οὐδὲ μεταβολὴ καμμία ἠθελε γενῆσθαι εἰς τὰ διάφορα τοῦ σώματος σῶματα, οὐδ' αὐτὰ ταῦτα ἠθελεν ποσῶς ὑπάρχει· καθότι ἂν π. χ. ἡ ἐνέργεια τῆς ἔλξεως ἐπήγαγεν ἐκ προηγουμένης τινος ἀλλοιώσεως τῶν ὑλικῶν ἀτόμων, πῶς ἠθελε γεννηθῆ ἡ πρώτη αὕτη ἀλλοίωσις τῆς ἀδρανούς ὕλης; καὶ πῶς τ' ἀποτελοῦντα σῶμα τι ὑλικὰ άτομα ἠθελεν ἔλθει εἰς συνάφειαν καὶ ἀποτελέσει ἐν σῶμα; Ἄρα ἀνάγκη πᾶσα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξίν δυναμικῶν ἐνεργειῶν ἢ ἀλλοιώσεων προγενεστέρων πάσης ὑλικῆς ἀλλοιώσεως.

Συμφωνῶ κατὰ πληρέστατα μετὰ τοῦ Κ. Ροστάνου, καὶ τῶν ὁμοφρονούντων σοφῶν ἀνδρῶν τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς σχολῆς, ὅτι αἱ δυνάμεις αὗται οὐκ ἔχουσι ποσῶς ὑπόστασιν τινὰ ἀνεξαρτήτως τῆς ὕλης, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ αὐτοῦ Ῥοστάνου, «Ἡ μὴ καὶ ἡ πλῆθος, ἡ δύναμις καὶ τὸ σύγκραμα, ἀποτελοῦσι μίαν καὶ μόνον ἐνότητα, καὶ οὐδὲ δύνανται ποσῶς νὰ χωρισθῶσιν ἄνευ ἀμοιβαίας μηδενίσεως.» Ἄλλ' οὐχ ἦττον εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ δύναμις αὕτη πολλακίς ἐνεργεῖ ἢ ἀλλοιοῦται πρωτοτύπως, ἄνευ δηλονότι προηγουμένης τινος τῆς ὕλης ἀλλοιώσεως. Ἄλλὰ

πῶς δυνάμεθα, λέγουσι οἱ ἐναντίοι, νὰ παραδεχθῶμεν πρωτότυπον τινὰ τῆς δυνάμεως ἀλλοίωσιν ἐνῶ αὕτη οὐκ ἔστιν αὐθύπαρκτος, καὶ ἐνῶ ἡ αὕτη ὑπαρξὶς ἐξαρτᾶται κατ' ἀνάγκην ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῆς ὕλης, εἰς τρόπον ὥστε μεταβαλλομένης τῆς συστάσεως τῶν διαφόρων τῆς ὕλης ἀτόμων, μεταβάλλεται κατ' ἀνάγκην μᾶλλον ἢ ἦττον καὶ αὕτη ἐκείνη ἡ δύναμις; καὶ μηδενίζομένων τῶν ὑλικῶν ἀτόμων μηδενίζεται κατ' ἀνάγκην καὶ αὕτη ἡ δύναμις; Ἄλλ' ἐνταῦθα, φίλε, τὸ ζήτημα ἀλλάσσει φάσιν, καθότι δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ ἂν πρωτοτύπως ἢ μὴ ἐνεργῆ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος δύναμις, ἀλλὰ περὶ τοῦ τί ἐστὶ καὶ πῶς ὑπάρχει, τοῦθ' ὅπερ οὐδὲ γνωρίζομεν οὐδὲ ποσῶς δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν, ὡς δὲν κατανοοῦμεν τὴν οὐσίαν οὐδὲ τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτῆς τῆς ὕλης, εἰ καὶ πάντες ὁμολογοῦμεν ἀδιστακτικῶς τὴν ὑπαρξίν αὐτῆς.

Οὕτω πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἂν καὶ δὲν κατανοοῦμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος φαινομένου, ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ ἐστὶ ἀναμφισβήτητος.

Ἄλλ' ἐνταῦθα δύνανται πάλιν νὰ μᾶς ἀντιτείνωσιν, ὅτι τοιαύτη πρωτότυπος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἐνέργεια δύναται μὲν νὰ ὑπάρξῃ, ἀλλ' ἕνεκα μόνον τῆς τῶν ἠθικῶν ἀφορμῶν ἐνεργείας, οὐχὶ δὲ καὶ ὅτε ὅλως ὑλικαὶ αἰτίαι ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς μηχανικῶς ἢ διὰ τῆς χημικῆς αὐτῶν συγγενείας, ὅτε εὐκόλως κατανοεῖται ὅτι δύναται νὰ ἐπέλθῃ ὑλικὴ ἀλλοίωσις τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς καὶ ἄνευ προηγουμένης δυναμικῆς ἀλλοιώσεως.

Ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔμπορεῖ νὰ συμβῆ οὐδόλως ἀντιτείνω· ἀλλ' ἐν τῇ παρούσῃ τῆς ἐπιστήμης καταστάσει, εἶναι ἄρα ὀρθόν, ὡς αἰεὶ οὐδὲν ἀποδεικνύει ὑλικὴν τῆς ὀργανικῆς ὑφῆς ἀλλοίωσιν, νὰ υποθέτωμεν τοιαύτην πρὸς ἀπλῆν τῶν παθολογικῶν φαινομένων ἐξήγησιν, καίτοι τούτων κάλλιστα καὶ εὐκολώτερον ἴσως ἐξηγουμένων διὰ τῆς ἐλλόγως εἰκαζομένης δυναμικῆς ἀλλοιώσεως; . .

Τίς τάχα θέλει διασχυρισθῆ, ὅτι δύο μαγνητικῶν βελονῶν ὁμώνυμοι πόλοι ὠθοῦνται ἢ οἱ ἐτερόνυμοι ἔλκονται, μᾶλλον ὡς ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς πηγαζούσης ἐξ ὑλικῆς τινος ἀλλοιώσεως τῶν συστατικῶν αὐτῶν μορίων, ἢ τῆς δυναμικῆς ἐνεργείας τοῦ μαγνητικοῦ αὐτῶν βουστῶ; Διὰ ποῖον ἄρα λόγον τοῦθ' ὅπερ παραδεχόμεθα τόσον εὐκόλως διὰ τὰς μαγνητικὰς βελόνας, διατάζομεν ἐπὶ τοσοῦτον νὰ παραδεχθῶμεν διὰ τὰ ὀργανισμῶνα σῶματα; . .

Ἐρῶσο.

Ὁ φίλος καὶ συνάδελφος

Ι. ΔΕΚΙΓΓΑΛΛΙΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Monete inedite dei Gran Maestri dell' Ordine di S. Giovanni di Gerusalemme in Rodi, dichiarate da P. Lambros. Venezia 1865.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ.)

Θλίβεται μὲν ὄντως ἡ καρδία παντὸς φιλοπάτριδος ἀναλογιζομένου τὴν ἐν ἡμῖν ἐπικρατοῦσαν ἐπιπολαιότητα, ἧς ὄθνειον πόρισμα ἡ ἀνόητος πρόφασις ὅτι τὰ πάντα ἐκ τῆς Δύσεως καὶ διὰ μόνης τῆς Δύσεως πρέπει νὰ προσδοκῶμεν, ὑπὸ θυμῆρος ἢ κατακλιμαθάνομεθα ἐνθουσιασμοῦ ὡσάκις βλέπομεν ἐν μέσῳ τῶν σκοτιζόντων τὸν ἐθνικὸν ἡμῶν ὀρίζοντα νεφῶν καὶ ἐν ἐπίσημον ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ προφερόμενον ὑπὸ τῆς Δύσεως, ἀναγνωρίζουσης ἐν αὐτῷ τὴν διαγελωσάν ἀνατολήν αἰσιωτέρου μέλλοντος τοῦ κακῆ μοίρα ὡσεὶ θνησιγενεὺς καταστάντος Ἑλληνισμοῦ. Καὶ μὴ ἄπορον μᾶς φαίνεται πῶς ὁ ὁσημέραι μειούμενος φιλελληνικὸς κύκλος εἰς τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ἡμῶν ἀσχολούμενος, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐμπνεόμενος τὰ αἰσθητά, ἐκ συμπαιθείας μᾶλλον πρὸς τὸ παρελθὸν ἐκφέρει μετρίως τὰς περὶ ἡμῶν κρίσεις τοῦ διότι, ὁμολογήσωμεν παρρησίᾳ, πρὸ μὲν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐδακτυλοδεικτοῦντο μετὰ σεβασμοῦ οἱ γράφοντες, νῦν δὲ δεικτυλοδεικτοῦνται μετὰ σεβασμοῦ οἱ μὴ γράψαντες· ἀλλ' εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐθνεγερείας γραφέντα ὑπῆρχον πολλοὶ μαργαρίται, νῦν δὲ δυστηγῶς, ἐάν τις ἐξετάσῃ τὰ κατ' ἔτος ἐκτυπούμενα βιβλία, μυθιστορήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἄλλα τοῦ φραγγισμοῦ ὄθνεια ἀναμασθήματα, οὐδὲν σχεδὸν δύναται ἵνα εὖρῃ δυνάμενον ἐν ἀντισταθμηθῆ, οὔτε κατὰ τὸ πρωτότυπον τῶν ἰδεῶν, οὔτε κατὰ τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν, πρὸς τὰ πολλὰ τῶν πρώτων. Οὐδόλως ὅθεν πρέπει ν' ἀσχάλλωμεν διὰ τὴν ὑπὸ τῆς Δύσεως ἐκδηλωθεῖσαν καταφρόνησιν πρὸς τὴν σημερινὴν ἡμῶν φιλολογίαν, ἀφοῦ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν τὴν γυμνότητά της· «Ὁ γὰρ ἁλλοτριῶς ὑμῖν χρωμένοις παιδείμασιν, ἁλλ' οἰκείους εὐδαίμοσιν ἐξεστὶ γενέσθαι» ἐθέσπισεν ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος ἡμῶν ῥήτωρ. ἵνα δὲ καταδειχθῆ ἡ αἰτία τῆς διαφορᾶς ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀκμασάντων σοφῶν ἡμῶν, ἐκ τῶν σοφῶν προπατόρων ἀρυσόμενον τὰς ἀεψίαις, καὶ ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τούτων τὰ περὶ ἐθνισμοῦ ποτιζομένων μεγάλα διδάγματα παραθέτομεν τὴν ἐξῆς περίοδον ἐνὸς τῶν διασημοτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡμετέρων λογίων.

«Ἐκ δὲ τῶν θύραθεν τὰ Πλάτωνος ὡς τὰ πολλὰ μετὰ χειρὸς ἔχω. Αναγινώσκω δὲ μεθ' ὅτι «πλείστης ἡδονῆς τὰ περὶ πολιτείας καὶ νόμων, «διὰ τε τὴν ἐμμέλειαν καὶ ἡδύτητα τῆς ἀπαγγελίας, καὶ διὰ τὴν μετὰ πολλῆς ἐμβριθείας δι' ὄλου τοῦ ὕφους τῶν λόγων ἐπαυθοῦσαν φρόνησιν, θαυμάζων καὶ τὴν πρὸς Ὀμηρον ἐπιδέξιον τοῦ φιλοσόφου μίμησιν. Τέρπομαι δ' ἀναθεωρῶν ὡς μέχρι τοῦ νῦν ζῶντος εἶναι βασιλεία καὶ πολιτεία χρωῖται πολλοῖς τῶν παρὰ Πλάτωνι νόμων. Ἐν δὲ τῇ Ἀριστοτέλους φιλοσοφίᾳ ἱκανὸν νοῦμαι καταδεδαπανῆσθαι μοι χρόνον ἐτι νέῳ ὄντι.» ἐν τῇ παρούσῃ τε ἡλικίᾳ προθυμότερον ἀνελίττω «τὰ περὶ ἠθῶν αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ τὰ ῥητορικὰ, καὶ μάλιστα τὰ περὶ παθῶν. Αναγινώσκω «δὲ καὶ τὰ πολιτικά, καὶ περιηγοῦμαι παρ' αὐτῷ τὰ ἐρείπια, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν παλαιῶν πολιτειῶν. Ἐλεῶ δὲ τὸν ἐκ Φλωρεντίας πολιτικόν «(τὸν Μαχιαβέλην), οὐχ ἠγησάμενον ἱκανὰ τὰ «παρὰ Ἀριστοτέλει μνημονευόμενα εἰς μοχθηρίαν «συγκροτῆσαι τυραννικὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἀνοσίους «ὑπομνήμασι προσφάτους κακίας ὁδοὺς ταμόντα, «καὶ πολλοῖς ἰδρῶσιν ἀγεξάλειπτα ὄνειδη ἐαυτῷ «πάνυ σκαιῶς πριάμενον. Ἀνελίττω δὲ προθύμως «καὶ πολλακίς τοὺς Δημοσθένους λόγους, ὡς ὄντας τύπους ὑψηλῆς καὶ δεινῆς καὶ ἀκριβεστάτης «ἰδέας. Προσεδρεύω δὲ, καὶ παραπέμπων, ὅση δύναμις, μονονουχὶ προσφύομαι ταῖς ἐτι νεαζούσαις, «καὶ ἀκηράτους ἀτμούς ἀναπνεούσας γοναῖς Ὀμήρου καὶ Πινδάρου, Ἡροδότου τε καὶ Θουκυδίδου, «Εὐριπίδου τε καὶ Σοφοκλέους, καὶ τοῦ μελισταγοῦ; Ἐσοφῶντος, ταῖς ἀπὸ ἱερῶν στομιῶν, «ὡς ὁ σοφὸς ἔφη Λογγίνος, ἀπὸ τῆς ἐκείνων μετὰ γλαφυρίας φερομένης ἀποβρόχιας τρεφόμενος. «ἔχω δὲ πάνυ προθύμως ἀναμασθάνειν τῶν πάλαι φιλοσόφων βασιλέων τε καὶ στρατηγῶν τὴν «κατάστασιν, τὴν τε ἐν τῷ κοινῷ καὶ τὴν κατ' οἶκον ἀναστροφὴν, τὰ δόγματα, τὰ ἀξιώματα, «τὰ οἷον ἐρύματα ὄντα βίου· προσέτι δὲ τὸ ἴσχυρὸν καὶ σαθρὸν τῆς ἐκάστου ψυχῆς, καὶ συνελόντι «φάναι, ὀλόκληρον τὴν ἰδέαν καὶ τὸν χαρακτῆρα «καὶ μάλιστα τὴν ἐντεῦθεν ἐξοδόν. Οὐκοῦν ἡδέως «ἀνελίττω τοὺς βίους, ὅς γε γραφῆ παραδεδώκασι «Διογένης τε ὁ Λαέρτιος καὶ ὁ πολυμαθέστατος «Πλούταρχος, κτ. (1)» Παρενεβάλλομεν ἐπίτηδες τὴν μικρὰν ταύτην περικοπὴν τοῦ λόγου τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, ἡγεμόνος τῆς Οὐγγ-

(1) Φιλοθέου Πάρεργα, Βιέννη 1800, σελ. 52.

γροβλαχίας, ἀνδρὸς, κατὰ Προκόπιον, σοφοῦ, μεγαλοφυοῦς, τὸν τοῦτ' ἰστορικοῦ, ἐμβαθύνοντος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς φιλοσοφίας, μιμητοῦ εἰς ἰδέαν λόγου τῶν παλαιῶν, καὶ μάλιστα Πλάτωνος ἡλιωτοῦ, συνιστῶντες εἰς διηγετικὴν ἀνάγκωσιν πάντων μὲν, ἰδέα δὲ τῶν ἀρειμανίων πολιτικῶν μας, οὓς ἄριστα προμαντεύσας περιέγραψεν ὁ Πλάτων οὕτως· «Οἱ ἄρα φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ἄπειροι, εὐωχίαις δὲ καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀεὶ ζυνότες, κάτω, ὡς εἶκοι, φέρονται, καὶ ταύτη πλανῶνται διὰ βίου πρὸς δὲ τὸ ἀληθὲς ἄνω οὐτ' ἀνέβλεψαν πώποτε, οὐτ' ἀννήχθησαν, οὐδὲ βεβαίου τε καὶ καθαροῦ ἡδονῆς ἐγεύσαντο· ἀλλὰ βροσκημάτων δίκην, κάτω ἀεὶ βλέποντες, καὶ κεκυφότες εἰς γῆν καὶ εἰς τραπέζας, βόσκονται χορταζόμενοι καὶ ὀχεύοντες, καὶ ἐνεκκ τῆς τούτων πλεονεξίας λακτίζοντες καὶ κυρίττοντες ἀλλήλους σιδηροῖς κέρασι καὶ ὀπλαῖς ἀποκτινύουσι δι' ἀπληστίαν.» (1).

Παρακατακλιθεὶς ἐξεθέσαμεν τ' ἀνωτέρω, ἵνα καταδείξωμεν οὐχὶ τὴν παρὰ πάντων ὁμολογουμένην οἰκτρὰν πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἡμῶν κατάστασιν, ἀλλὰ τὴν μονομερῆ καὶ ἀρχικὴν αὐτῆς πηγὴν, ἐγκειμένην εἰς τὴν ἀποδιοπόμπην παντὸς ἑλληνικοῦ, καὶ τὴν δηλητηριώδη τροφὴν τῶν ἀλλογλώσσων ἐξαμβλωμάτων. Σήμερον πολλοὶ

Λόγω πολιτῶν εἰσὶ, τοῖς δ' ἔργοισιν οὐ.

Οἱ πλείστοι δὲ τῶν ἡμετέρων λογίων ἐπειδὴ ἀταλαιπώρητος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, ἐπὶ τὰ ἐτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. (2), ἀγνοοῦντες τὴν ῥῆσιν τοῦ Μενάνδρου,

..... πάντα τὰ ζητούμενα

Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτατοι (3).

Καὶ ὅμως ἔχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡμεῖς οἱ νῦν ἐκτουτοῦ τοσοῦτον ἐντροπέμενοι διὰ τὸ παρὸν, δυνάμεθα ἵνα, εἰς ἐθνικωτέραν κολυμβήθραν ἀναδραπέψωμεν, καὶ πάλιν κατοικήσωμεν ἐπαξίως τὰ εἰρημια τῆς προγονικῆς ἡμῶν ἐκλείας, ὡς εἶπε περιφανῆς τις φιλέλληνας. Ἐστω δὲ παραδειγμα ἀρμόδιον τὸ θέμα περὶ οὗ ἀρξάμενοι, παρεξέδομεν λοξοδρομήσαντες.

Ὁ Κ. Παῦλος Λάμπρος ἐστὶν ἐκ τῶν εὐαριθμῶν πατριωτῶν, οὓς ἀνεκδότως ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐραζόμενος ἐπέβλεψε τὴν προσοχὴν τοῦ σοφοῦ τῆς Εὐρώπης κόσμου, οὐ μόνον περιορι-

(1) Πλάτ. Πολιτ. Θ'.

(2) Θεουκυδίδης.

(3) Περὶ Κλήμ. τῷ Ἀλεξανδρεῖ.

σθέντος εἰς τὴν μετ' ἐπαίνων μνημόνευσιν τῶν σοφῶν ἔργων του, ἀλλὰ καὶ προθύμως ἅπαντα μεταφράσαντος, καὶ τὸ σπουδαῖον τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων διακηρύξαντος. Αἱ πρὸς τὸν Κ. Λάμπρον ἀποδιδόμεναι ὑπὸ τῆς Εὐρώπης κατ' ἐξοχὴν τιμαὶ ἀντανκλωθῶσιν ἐφ' ὅλης τῆς ἑλλάδος, πρῶτον ἡδὴ ἀξιουμένης τὴν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν σοφῶν συγκαθεδρίαν.

Τὸ περὶ τῶν Φιλίππων ἀξιόλογον αὐτοῦ νομισματικὸν σύγγραμμα ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ μεταφρασθὲν κατεχωρήθη εἰς Bulletin Archéologique. Τὴν ἐν ἔτει 1860 ἐν τῇ Πανδώρα δημοσιευθεῖσαν διαφώτισιν ὑπὸ τοῦ Κ. Λάμπρου περὶ τοῦ ἀνεκδότου νομίσματος Γουλιέλμου Βιλλαρδουίνου, ὡς τριάρχου Εὐβοίας, ἔσπευσεν ὁ διάσημος τῆς Γαλλίας νομισματοδότης καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς Νομισματικῆς ἐπιθεωρήσεως Κύριος Adrien Longperrier ἵνα μεταφράσῃ γαλλιστί, γνωστοποιῶν τοῖς σοφοῖς τὴν σπουδαίαν ἀνακάλυψιν τοῦ διαστήμου ἑλλήνου. Ὁμιλῶν ὁ Κ. Longperrier μετὰ σεβασμοῦ περὶ τοῦ Κ. Λάμπρου, ὅστις ἐν τῇ διαφώτισι του ταύτη donne un historique entièrement nouveau de la baronnie de Negrepoint, παραδέχεται ἀδιστακτικῶς ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην du savant numismate d' Athènes (τοῦ σοφοῦ νομισματογνώμονος τῶν Ἀθηνῶν), ὅτι τὸ ἐν λόγῳ δηνᾶριον ἐκόπη μεταξὺ τοῦ 1255 καὶ 1260.

Ἀλλὰ τὸ διασημότερον τῶν ἔργων τοῦ Κ. Λάμπρου εἶνε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Αἰετὸς νομίσματα τῶν μεγάλων Μαγίστρων τοῦ ἐν Ρόδῳ Τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν*» δημοσιευθὲν ἐν ἔτει 1859 ἐν Νέξ Πανδώρα. Καὶ τοῦτο δ' ἐπροθυμοποιήθη ὁ περιφανῆς Longperrier ἵνα γαλλιστί μεταφράσῃ ὥστε δὲ προλογιζόμενος ὁ σοφὸς Γαλάτης μετ' ἐπαίνων ἀναφέρει προγενεστέρην ἀνακάλυψιν τοῦ Κ. Λάμπρου, (qui s' est déjà fait apprécier des antiquitaires par ses notices intéressantes), χαλκοῦ νομίσματος, τέως ἀγνώστου, Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, μετ' ἐμβριθεστάτης διαφωτίσεως τῶν ἐπ' αὐτοῦ μυστηριωδῶν μονογραμμάτων. Μετὰ τὴν παρέκβασιν δὲ ταύτην ὁ Longperrier ἀναλύων τὴν σοφὴν πραγματείαν τοῦ διαστήμου ἑλλήνου καὶ καταδεικνύων τὴν μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητα, ἐπιλογίζεται οὕτω: L' ailleurs comment se defendre d' un intérêt tout sympathique à la lecture d' un bon travail écrit et publié à Athènes par un membre de cette nation chrétienne, à la quelle nous attachent tant de

liens! comment résister au plaisir de constater que ces Grecs, qui ont été nos maîtres en toutes choses, sont encore aujourd'hui nos dignes émules! ἢ μεθερμηνεύμενον «*Ἄλλως τε πῶς νὰ μὴ ἐκφράσωμεν συμπληρωτικώτατον ἐνδιαφέρον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἀξιολόγου πραγματείας γραφείσης καὶ δημοσιευθείσης ἐν Ἀθήναις ὑφ' ἐνὸς μέλους τοῦ χριστιανικοῦ τούτου ἔθνους, πρὸς ὃ τόσοι δεσμοὶ μᾶς συνδέουσι; πῶς νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν εὐχαρίστως, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι, διδάσκαλοι ἡμῶν ἐν πάσι διατελέσαντες, καὶ σήμερον ἐτι ἐπαξίως πρὸς ἡμᾶς ἀμιλλῶνται;*» (1)

Ἡ ἐν λόγῳ σπουδαιότατη πραγματεία τοῦ Κ. Λάμπρου μεταφρασθεῖσα ἤδη καὶ ἰταλιστί ἐξεδόθη μετὰ πάσης τυπογραφικῆς φιλοκαλίας ἐν Βενετίᾳ μετὰ ἐμβριθῶν σημειώσεων ὑπὸ τοῦ Κ. Καρόλου Κούντζ, ἐνὸς τῶν διασημωτέρων νομισματοδότην τῆς Ἰταλίας. Τὸ τεῦχος τῆς ἰταλικῆς μεταφράσεως σύγκειται ἐκ σελίδων 36, μετὰ πίνακος δεκατριῶν ἀνεκδότων νομισμάτων, ἄριστα ἐξεργασμένων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κ. Κούντζ.

Προεισαγωγικῶς ὁ Κ. Λάμπρος ἐκτίθησιν τὴν ἱστορίαν τοῦ περιβοήτου ἐκείνου τάγματος ἀπὸ τῆς συστάσεως μέχρι τῆς διαλύσεώς του. Παρενθέτων δ' ἐνδιαφέρον τι χωρίον τοῦ περὶ τὰ 1334 ἀμύσαντος Φραγγίσκου Πεγγολότη καὶ ἀφορῶν τὸ νομισματικὸν σύστημα καὶ τὰ σταθμὰ τῆς Ρόδου κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἑνετικὰ ἰσοδυναμίαν, καὶ σχετικῶν αὐτὸ ἐπισταμένως πρὸς τὸ νομισματικὸν σύστημα τῆς ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ἐξάγει ὁ Κ. Λάμπρος πρωτοφανῆ καὶ ἀναμφισβήτητα συμπεράσματα περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ σταθμοῦ τῶν μεσαιωνικῶν νομισμάτων, ἀνατρέποντα τὰ τέως παραδεδομένα ὡς φέρ' εἶπειν ὁ σταθμὸς τοῦ ἑνετικοῦ γροσίου πρῶτον ἡδὴ ὑπὸ τούτου εἰς 42 1/2 κόκκους ἑνετικῶς ὑπολογίζεται ὁ διάσημος ὑπομνηματιστὴς Κ. Κούντζ ἀνακηρύττων τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ἀριεθειαν τῆς ἐκτιμήσεως ταύτης, ἀναιρούσης τὰς παραδεδομένας τῶν περιφανεστέρων τῆς Ἰταλίας νομισματογνομῶνων, λέγει,

«*Τὸ βᾶρος τοῦ ἑνετικοῦ τούτου νομίσματος, ὅπερ, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ περιφανοῦς Σαγκιντίνου, ὑπῆρξεν ὁ γνώμων τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ νομισματικοῦ συστήματος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ 16. αἰῶνος, καὶ ὀρισθὲν ὑπὸ τοῦ διαστήμου Κάρλη, κατὰ τὴν ἀθηναικὴν μαρτυρίαν τοῦ Γαλλικολοῦ, εἰς 44*

(1) Revue Numismatique, 1859, σελ. 210-218.

»κόκκους, εἶνε καθαρῶς ὑποθετικόν, καὶ οὐδέποτε ὑπὸ τῆς πείρας ἐπεκυρώθη, καθότι τὸ μέγιστον βᾶρος τοιοῦτων νομισμάτων, ἐν ἀρίστη τῆρουμένων καταστάσει, δὲν ὑπερέβη τοὺς 42 κόκκους. Διόπερ ἀσπαζόμεθα ἀδιστακτικῶς τὸ συμπέρασμα τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως, ὅτι δηλ. ὁ νόμισμος σταθμὸς τοῦ ἑνετικοῦ γροσίου εἶνε 42 1/2 κόκκων, εὐγνωμονοῦντες τῷ Κ. Λάμπρῳ διὰ τὴν ἀνακάλυψιν» (1).

Εἰσερχόμενος δ' ἐν τῷ κυρίῳ θέματι ὁ Κ. Λάμπρος περιγράφει λεπτομερῶστα τὰ τέως ἀνεκδοτα νομίσματα τῶν μεγάλων μαγίστρων τῆς Ρόδου ἑλιὸν Βιλνέβ (1319 — 1346), Πέτρου Κορνηλιάν (1354 — 1355), Ρογαρίου Δεπέν (1355 — 1365), Ραϊμόνδου Βερανζέ (1365 — 1374), Ἀντωνίου Φλουβιάν (1424 — 1437), Ἰωάννου Δελαστικ (1437 — 1454), Ἰακώβου Δεμιλλῶ (1454 — 1461), καὶ δύο γενικὰ δηναρία τοῦ Τάγματος.

Ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος μακθάνομεν καὶ τὴν εἰδήσιν, ὅτι αἱ μηχαναὶ τοῦ νομισματοκοπέου τοῦ Τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀγορασθεῖσαι ἐν Μελίτῃ ἐπὶ Καποδιστρίου ἤχθησαν εἰς Αἴγιναν, καὶ δι' αὐτῶν ἐν ἔτει 1829 ἐκόπησαν τὰ πρῶτα νομίσματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ πόλει, ἐν ἡ Φειδῶν δ' Ἀργεῖος 800 ἔτη Π. Χ. ἔκοψε τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ νομίσματα. (2)

Ἐν τέλει δὲ καταστρέφοντες τὸν λόγον τὸν μὲν Κ. Παῦλον Λάμπρον παρακαλοῦμεν ἵνα ἐξακολουθήσῃ διὰ τῶν σπουδαίων του συγγραφῶν ἀποδεικνύων εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι καὶ ἐν ἡμῖν ὑπάρχει ζωὴ, πάντας δὲ τοὺς ἡμετέρους λογίους προτρέπομεν ἵνα τὸν διάσημον τοῦτον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους σοφὸν μιμούμενοι ἐπὶ τοιαῦτα σπουδαῖα τραπέωσιν, ἔχοντες πάντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὠραίαν ταύτην ῥῆσιν τοῦ τελευταίου τῶν Ῥωμαίων.

«*Τί ὄφελει νὰ γνωρίζωμεν ὅποιοι ὑπῆρξαμεν, ἐνῶ ἐκ τούτου δὲν γνωρίζωμεν ὅποιοι πρέπει νὰ ὑπάρξωμεν; Οἱ πρόγονοί μας εἶνε κόνις καὶ τέ-*

(1) Σελ. 20, σημ.

(2) Μεγίστην τιμὴν τῇ πατρίδι ὑπηρεσίαν θέλει προσφέρει ὁ συγγραψὴν λεπτομερῶς ἱστορίαν τοῦ περιβοήτου Τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοσοῦτον ἐξυμνησθέντος τὴν χριστιανοσύνην, διὰ τῶν πρὸς τοὺς Τούρκους ἀδολέπτων πολέμων, σχετιζομένην πρὸς τὴν τῆς ἑλλάδος, ἰδέα ἐν τῷ μεσαιῶνι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαναστάσει τοῦ 1821, ὅτε τὸ Τάγμα τοσοῦτον εἰργάσθη πρὸς παραχώρησιν τῶν ἐν Αἰγαίῳ ἑλληνικῶν νήσων (Βλ. Jourdain, Mémoires.)

»φρα, ζωσι δὲ μόνον ὁσάκις ὀμιλῶσιν εἰς τοὺς
»ἀπογόνους των, καὶ τότε αἱ φωναίων ἤχου
»ἔχον ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλ' ἄνω ἀπὸ τοὺς οὐρανοῦς!
»Ἡ ἀνάμνησις ἐστὶν εὐγλωττος ὁσάκις τρέφει
»τὴν ἐλπίδα. Τὸ παρελθὸν εἶνε ἱερὸν ἐξ αἰτίας
»τῶν χρονικῶν του, τῶν χρονικῶν τῆς προκοπῆς
»τοῦ ἀνθρώπου γένους, τῆς προόδου τοῦ πολι-
»τισμοῦ, τῶν φώτων, τῆς ἐλευθερίας. Οἱ πατέρες
»μας, μᾶς ἀπαγορεύουν τὸ νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν
»αὐτοὶ μᾶς διδάσκουν ποία ἡ νόμιμος κληρονο-
»μία μας· αὐτοὶ μᾶς παραγγέλλουν ν' ἀπαιτή-
»σωμεν ν' αὐξήσωμεν αὐτὴν τὴν κληρονομίαν
»νὰ μιμηθῶμεν τὰς ἀρετὰς των καὶ ν' ἀποφεύ-
»γωμεν τὰ σφάλματά των· τοιαύτη εἶνε ἡ ἀλη-
»θὴς χρῆσις τοῦ παρελθόντος· ὅμοιον μὲ τὰ ἱερά
»τεμένη ἐπὶ τῶν ὁποίων εὐρισκόμεθα, τὸ πα-
»ρελθὸν εἶναι τάφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα ν'
»ἀνεγείρωμεν ναόν.» (1).

K. ΣΑΘΑΣ.

ΤΥΧΗΣ ΕΥΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΥΣΜΕΝΕΙΑ.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλάδ. 55.)

ΤΗΝ ἐπαύριον ἐπληροφόρηθη παρὰ τοῦ Κ. Πρέσλ
ὅτι ἡ κόμησα δ' Ἐβιάν ἦ.ο χήρα, ὅτι ἐκ τοῦ
γάμου της μετ' ἀνδρὸς τεσσαρακονταετοῦς ἔλαβε
τὸν τίτλον τῆς κομήσεως καὶ ὅτι ὁ ἀνὴρ της τρία
ἔτη μετὰ τὸν γάμον ἀποθανὼν τῇ ἀφῆκε πρὸς
τὸν τίτλον καὶ μεγάλην περιουσίαν. Οὐδὲν ἀποκ-
τήσασα τέκνον υἱοθέτησεν ἀνεψιὸν της τινὰ, χά-
ριν της ἀνατροφῆς τοῦ ὁποίου ἐδαπάνη ὅλας αὐ-
τῆς τὰς ὥρας. Οὔτε ἠγάπα, οὔτε ἀπεστρέφετο
τὸν σύζυγόν της, ἐπανέλαθεν ὁ Κ. Πρέσλ βλέπων
τὸν Ἰάκωβον ἀτενίζοντα αὐτὸν μετὰ προσοχῆς,
ἦτο συνοικέσιον ὑπερδυναταί τις ν' ἀποκαλέσῃ
συνοικέσιον οὐδέτερον. Τὸ μεγαλύτερον ἴσως προ-
τέρημά του ἦτο ὅτι δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Εἶναι
δὲ ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της
ἡ Κ. δ' Ἐβιάν εἰς οὐδένα ἔδειξεν εὐνοϊαν ἰδιάζου-
σαν, καὶ μολοντί ὑπὸ πολλῶν περικυκλοῦτο,
οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ ἐννοήσῃ τὴν κλίσιν της.
Φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει διάθεσιν νὰ ὑπανδρευθῇ ἐκ
δευτέρου. Δὲν δύνανται τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ ἀναί-
σθητο, διότι καὶ ἀγαθὴ εἶναι καὶ γενναία, ἀλλ'
ὁ ἔρωσ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ὁ κύριος τῆς καρδίας
της, διότι μέχρι τοῦδε εἰς οὐδένα ἔδειξε συμπά-
θειάν τινα. ἔχει νοῦν εὐφυῆ καὶ καλλιεργημένον,
ψυχὴν ἀγνήν καὶ καθάραν ὡς ὁ κρύσταλλος. Διὰ

(1) Ριένζης.

τῶν χαρίτων της, τῆς ἀπλότητός της καὶ τῶν
ἄλλων προτερημάτων της κατώρθωσε νὰ ζήσῃ
ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ μίσῳ τοῦ κόσμου τούτου,
χωρὶς νὰ ἐπιρεασθῇ ὑπὸ τῆς φιλαρεσκείας καὶ
τῆς ματαιότητος. Τὸ μεγαλύτερον προτέρημά της
τὸ ὁποῖον δὲν ἐγνώρισεν ἴσως, εἶναι ὅτι κατώρ-
θωσε μ' ὅλας τὰς ἀρετὰς της καὶ τὴν ὠραιότητά
της νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ πᾶσαν κακολογίαν· οὐδε-
μίαν κηλίδα οὔτε αὐτὴν τῆς ζηλοτυπίας φέρει
ἐπὶ τοῦ μετώπου της. Τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐγνώρισεν
γυναίκα ἢν νὰ ἐσεβάσθην καὶ ἐξετίμησα περισ-
σότερον αὐτῆς· δὲν τῇ λείπει εἰμὴ ἡ λατρεία, ἀλλὰ
τίς δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄξιος αὐτῆς;

Ἡ καρδία τοῦ Ἰακώβου ἐσκήρτησεν εἰς τὸ συμ-
πέρασμα τοῦτο. Ἦνόει μὲν ὅτι ἦτο παραφροσύνη
νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ μὴ
λατρεύῃ ἐν τοιοῦτον ὄν; Ὅπως δύναται τις νὰ
λατρεύῃ τοὺς ἀστέρας καὶ νὰ τοὺς θεωρῇ ἄνευ τῆς
ἐλπίδος νὰ τοὺς ἐγγίσῃ, οὕτω καὶ ἐκείνος ἐξηκο-
λοῦθε νὰ λατρεύῃ καὶ νὰ ἀγαπᾷ χωρὶς οὐδεὶς νὰ
τὸ γνωρίζῃ ἐκείνην, ἥτις ἔλαμπεν ἐν τῇ καρδίᾳ
του. Θὰ ἔκαμνεν ἀριστουογήματα σκεπτόμενος
αὐτὴν καὶ ἐν τῇ λαμπρότητι τῆς τέχνης του θὰ
ἐξεμυστηρεύετο τὸν ἔρωτά του.

Ἐν τούτοις ἔμελλε νὰ τὴν ἴδῃ καὶ νὰ ἀκούσῃ
τὴν φωνὴν της, ἡ δὲ ἰδέα αὕτη τῷ ἐπέφερε πυρε-
τόν. Εἶχε σχεδὸν λησμονήσει ὁ Ἰακώβος τὴν μη-
τέρα του, ἐνῶ ἄλλοτε μεγάλως ἀνασύχει στερού-
μενος εἰδήσεών της. Ὁ Κ. Πρέσλ τὸ αὐτὸ ἐσπέ-
ρας τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ Κ. δ' Ἐβιάν τὸν περιέ-
μενε τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ
μεσημβρίαν εἰς τὸ μέγαρόν της, κείμενον εἰς τὸ
προάστειον τοῦ Ἁγίου Ὀνωρίου· ἡ ἐπαύριον ἔφθασε
καὶ ὁ Ἰακώβος εἰσῆλθεν εἰς ἄμαζαν ἕνεκα τῆς πι-
πτούσης βροχῆς ὅπως μεταβῆ εἰς τὴν συνέντουξιν.
Ἦναγκάσθη ὅμως νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἕξοδα τινὰ, καὶ
ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς ταῦτα ἐνεχειρίσασα τὰ ἐνώτια
τῆς Ζακελίνης εἰς τὸ Mont de Piété, ὅθεν ἤλπι-
ζεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ τ' ἀποσύρῃ.

Εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μεγάρου διὰ συνε-
σταλμένης φωνῆς ἠρώτησεν μεγαλόσωμόν τινὰ
ἄνθρωπον, ἰστάμενον ἐπὶ τοῦ θεωρείου του καὶ
κρατοῦντα ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ ἐφημερίδα, ἐν
ἡ Κ. κόμησα δ' Ἐβιάν ἠδύνατο νὰ τὸν δεχθῇ.—
Εἶσθε προσκεκλημένος; ἠρώτησε οὗτος, καταμε-
τρῶν τὸν Ἰακώβον διὰ λοζοῦ βλέμματός. Ὁ Ἰα-
κώβος ἠσθάνθη ὅλην τὴν σμικρότητα τῆς κοι-
νωτικῆς αὐτοῦ θέσεως καὶ ἐψιθύρισε τὸ ὄνομά του.

— Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, εἰς τὴν ἀντικρῶ

θώραν, ἐπανέλαθεν ὁ θυρωρὸς χωρὶς πλέον νὰ τὸν
παρατηρήσῃ, ἐνῶ ὁ Ἰακώβος ἀνέβαινε μεγαλο-
πρεπῆ κλίμακα. Ἐσῆμαξαν τὸ φθάσιμόν του, ὁ δὲ
ἦχος τοῦ κώδωνος παρ' ὀλίγον νὰ τὸν σταματήσῃ,
ἀλλὰ πῶς νὰ κατέλθῃ ἀφοῦ εἶχε προχωρήσῃ τό-
σον; Θύρα τις ἠνοιχθῆ καὶ ὑπέρτης ἐν στολῇ
ἐφάνη περιμένειν ὀλίγον τὸν Ἰακώβον, ὅπως
ἐπαναλάβῃ τὸ ὄνομά του ὁ ὑπέρτης ἀναχωρή-
σας ἀμέσως ἐπὶ νῆλθε μετὰ μίαν στιγμὴν.

— Ἡ Κ. κόμησα περιμένει τὸν κύριον, εἶπεν
καὶ ὠδήγησε τὸν πτωχὸν νέον, ὠχρὸν καὶ κατα-
βεβλημένον εἰς μικρὰν σινὰ αἰθούσαν. Κλονούμε-
νος σχεδὸν ὁ Ἰακώβος ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ κατέ-
χοντος μέγα μέρος της αἰθούσης κλειδακωμβαλοῦ
ἐν τῇ σιωπῇ ἐκείνη μόνον τὸν κτύπον τοῦ ὥρο-
λογίου ἤκουε καὶ τοὺς τῆς καρδίας του ἐπὶ τοῦ
στάθους του. Μετὰ τινὰς στιγμὰς μικρὸν ψιθύρι-
σμα ἐσθῆτος ἠκούσθη καὶ τοῦ παραπετάσματος τῆς
θύρας ἀνοιχθέντος ἐπικρουσιάσθη ἡ κόμησα. «Κα-
λῶς ἦλθατε Κύριε, τῷ εἶπε μετ' ὕψους εὐπροσηγρόου
προσφέρουσα ἅμα αὐτῷ ἔδραν πλησίον τοῦ ἀνακλι-
ντροῦ ὅπου αὕτη ἐκάθησεν. Ὁ Ἰακώβος ἔλαβε τὴν ἔ-
δραν καὶ ἐκάθησε μὴ δυνάμενος οὔτε λέξιν ν' ἀρθρώ-
σῃ τόσον τὰ χεῖλη του ἔτρεμον. Ἡ Κ. δ' Ἐβιάν ἔδει-
ξεν ὅτι δὲν παρετήρησε τὴν ταρχὴν τοῦ Ἰακώβου
μετὰ τόσον φυσικοῦ καὶ εὐπροσηγρόου τρόπου,
ὥστε ἐνεθάρρυνε πολὺ αὐτόν. Ὁ Κ. δὲ Πρέσλ,
ὅστις σὰς ἤκουσεν εἰς Ριέννην, τῷ εἶπε, μοὶ ὠμί-
λησε περὶ τῆς ἰκανότητός σας καὶ τῶν ἐλπίδων
τὰς ὁποίας διδότε εἰς τοὺς φίλους σας. Θὰ θεω-
ρήσῃ μεγάλην χάριν, ἐὰν συγκατανεύσητε νὰ δώ-
σατε εἰς τὸν ἀνεψιὸν μου μαθήματά τινὰ· τὸ
παιδίον νομίζω ἔχει πολλὴν πρὸς τοῦτο διά-
θεσιν, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐννοήσῃ τὰς πρώ-
τας ἀρχὰς τῆς μουσικῆς. Καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἀγαπῶ
τὴν μουσικὴν, ἀλλ' ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν
ἀπέκτησα ἰκανότητα ἀρκετὴν ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ
ἀποποιήθητε νὰ μὲ συμβουλευέσητε εἰς περι-
στασιν...»

Ὁ Ἰακώβος ἐνόμισεν ὅτι ἀκούει φωνὴν κατερ-
χομένην εἰς οὐρανοῦ καὶ ἤρξατο νὰ ὀμιλῇ περὶ
μουσικῆς· μὲ τόσον ἐνθουσιασμόν, ὥστε ἀπεμά-
κρυνεν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν τὴν δειλίαν. Ἡ Κ. δ' Ἐ-
βιάν ἐκπεπληγμένη καὶ ἀκίνητος ἠκραζέτο τὴν
νέαν ταύτην δι' αὐτὴν γλώσσαν.

Ἡ ἀπλὴ φύσις εἶναι πρᾶγμα πολὺ σπάνιον διὰ
τοῦ ἐν Παρισίοις οἰκοῦντας, ὅταν δὲ πικρυσθῆ-
ται καὶ μάλιστα μετὰ τὴν φωνὴν τῆς νεότητος, τῆς
ποιήσεως καὶ τοῦ ἀληθοῦς πάθους πρὸς τὰ ὠραία

ἀκτικείμενα, δὲν δύναται παρὰ νὰ μᾶς ταράξῃ,
νὰ μᾶς κυριεύσῃ. Ὁ Ἰακώβος ἐν διαστήματι σμι-
κροτάτω εἰσεχώρησε μέχρι τῆς καρδίας τῆς Κ. δ'
Ἐβιάν. Ἐκείνη δὲ ἠσθάνθη βαθεῖαν τινα συγκίνη-
σιν ἐν τῇ καρδίᾳ της ὑπὲρ τοῦ νέου τούτου, τοῦ
ὁποίου τὴν ἀγνήν ψυχὴν οὐδὲν εἰσέτι εἶχεν ἀλ-
λοιώσει, καὶ ἐνῶ τὸν ἤκουε τῇ ἐφάνετο ὅτι ἀνό-
πνεε ζωογόνον αὔραν θελασσίαν, τὸ δὲ ἀπειρόν
τῶν ὄνειροπολήσεων ἐξετείνεται ἐνώπιόν της. Εἰς
τὸ ἔξῃς ὅθεν δύο θὰ ἦναι αἱ ὄνειροπολοῦντες.

Ὅταν ἀνεχώρησεν ἐκείνη τοῦ ἐσφιγῆ περιπα-
θῶς τὴν χεῖρα. Νομίζω, τῷ εἶπεν, ὅτι εἰμεθα πρὸ
πολλοῦ φίλοι. Καὶ τῶντι αἱ δύο ἐκείναι ψυχὰι
ἦσαν ἀδελφαί.

Οὐδὲν ἀνεφερον περὶ τῆς συναντήσεώς των εἰς
τὸ δάσος καὶ εἰς τὸ μελόδραμα· τοῖς ἦτον εὐχάρι-
στον νὰ ἔχουσι καὶ μυστικόν τι. Μήπως ἡ Κ. δ'
Ἐβιάν εἶχεν ἐρωτευθῆ τὸν Ἰακώβον; Δὲν δυνάμε-
θα νὰ τὸ βεβαιώσωμεν, ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ γνωρί-
ζομεν εἶναι, ὅτι ὅταν ὁ Κ. Πρέσλ τὸ ἐσπέρας ἦλθε
παρ' αὐτῆς, ἡ πρώτη φροντίς της ὑπῆρξε νὰ πλη-
ροφορηθῇ περὶ ἐκείνου τὸν ὁποῖον ὀνόμαζε *le son*
της φίλον. Μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐπεθύμει
νὰ μάθῃ περὶ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας, περὶ τῆς
οἰκογενείας του, περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ
παρόντος του. Οὐδόλωσ δυσηρεστήθη μαθοῦσα ὅτι
μὴ δυνηθεὶς ὁ Ἰακώβος νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἱεράν προ-
στασίαν, ὑφ' ἣν τὸν εἶχον ὑποβάλλει, ἐπροτίμη-
σε τὴν τύχην καὶ τὰς ταλαιπωρίας ὅπως ἦ ἀνε-
ξάρτητος.

Ὁ Ἰακώβος ἐξ ἄλλου μέρους ὅλην τὴν νύκτα
διῆλθε παίζων τὸ βιολίον του. Γεῖτων τις ὅστις
τὸν ἤκουεν ἐθαύμασε τὴν τέχνην του, καὶ τὴν ἐ-
παύριον ἠρώτησε τὸν οἰκοφύλακα περὶ τοῦ ὄνομα-
τος του· ὅταν δὲ ἔμαθεν αὐτό, «τὸ ὄνομα τοῦ-
το, εἶπε, θὰ γείνη μίαν ἡμέραν ἐνδοξόν.»

Ὁ οἰκοφύλαξ μαθὼν ὅτι ὁ Ἰακώβος ἠγρύπνη-
σε, δὲν ἤργησε νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅ-
πως τῷ ἐγγχειρίσῃ ἐπιστολὴν τινὰ, ἣν εἶχε λάβει
δι' αὐτόν, ἀλλὰ τὸν εὗρεν εἰσέτι κοιμώμενον βα-
θέως. Ἐξυπνήσας ἐκ τοῦ κρότου τῆς θύρας ὁ Ἰα-
κώβος πύχαριστος τὸν οἰκοφύλακα διὰ τὴν προ-
θυμίαν του, ἠγέρθη καὶ ἀνοίξας τὴν ἐπιστολὴν,
ἥτις ἦτο τῆς Ζακελίνης, ἀνέγνωσε τὰ ἔξῃς,

«Φίλτατε ἀδελφέ,

»Ἡ ἀτυχὴς μας μήτηρ ἀπὸ χθὲς βαίνει ἐπὶ τὰ
χεῖρω· ἐπέμεινε νὰ σηκωθῇ ἐναντίον τῆς συμβου-
λῆς τοῦ ἱατροῦ, καὶ τοῦτο φαίνεται τὴν ἔβλαψε.
Προσεβλήθη ὅθεν ἐκ νέου καὶ ὁ ἱατρὸς φοβεῖται

μη τῆς ἐπέλθῃ προσβολῇ τοῦ στήθους, ὅπερ εἶναι πολὺ σπουδαῖον εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς πρὸ πάντων.

«Ἐν τούτοις μὴ φοβῆσαι πολὺ, διότι εἶναι πολὺ δυνατῆς κράσεως ἂν καὶ ἐξηκοντούτις· θὰ σοὶ γράψω δὲ ἀμέσως ἂν τὸ κακὸν προχωρήσῃ, διὰ νὰ ἔλθῃς. Ἐνεκα τῆς τριήμερου ἀϋπνίας μου εἶμαι ὀλίγον κουρασμένη, ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε.

«Ἀγαπητέ μου Ἰάκωβε! Πρέπει νὰ σοὶ φανερώσω ὅτι αἱ μικραὶ μας οἰκονομίαι ἐξητλήθησαν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας δὲν θὰ ἔχωμεν πλέον τίποτε ἐν τῇ οἰκίᾳ μας. Ἐὰν δύνασαι, στείλε μας ὀλίγα χρήματα, χωρὶς ὅμως νὰ στερηθῆς, ὅπως πληρώσωμεν τὸν φαρμακοποιόν. Ἄν καὶ ἀγρυπνῶ πολὺ, ἐπαύωμαι ὅμως καὶ ὅ,τι κερδίζω δύναται νὰ ἐξαρκέσῃ διὰ τὰ καθημερινὰ μας ἐξοδα, διότι τί χρειάζονται δύο πτωχαὶ γυναῖκες! Τὰ ἐξοδα ὅμως τῆς ἀσθενείας, τὰ ὅποια μας ἐπιβάρυνουσιν ἤδη, δὲν δύναμαι νὰ τὰ οἰκονομήσω.

«Δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ σοὶ κάμω τὴν αἴτησιν ταύτην, ἂν δὲν ἐγίνωσκον ὅτι ἤδη εἶσαι εἰς θέσιν καλὴν, ὡς μὰς ἀνήγγειλες, καὶ ἂν δὲν μὰς εἶχες προτείνει μικρὸν τι περίσσευμα, τὸ ὁποῖον ἠγνόεις ἵπου νὰ μεταχειρισθῆς.

«Φίλιπτε ἀδελφε, πόσον εἶσαι καλὸς καὶ πόσον διὰ τοῦτο σὲ ἀγαπῶμεν! Ὑγιανε καὶ μὴ κοπιᾶζης πολὺ· ἀνάπνεε ἐνίοτε καθαρὸν ἀέρα, διότι παιδίον ἀνατραφέν ἐπὶ πολὺ πλησίον τῆς θαλάσσης δὲν δύναται νὰ ζήσῃ κλεισμένον· ταῦτα σοὶ γράφω κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἱατροῦ. Ὡ! ὅποια εὐτυχία ὅταν σὲ ἴδωμεν! Εἶμι βεβαία ὅτι μόλις θὰ σε ἀναγνωρίσωμεν, διότι θὰ ἔγινες ὑψηλὸς καὶ ὠραῖος.

«Εἴμεθα εὐτυχεῖς καὶ ὑπερήφανοι ἔνεκα σοῦ, καὶ σὲ ἀσπαζόμεθα τρυφερῶς ἡ μήτηρ μας καὶ ἐγὼ Ζακελίνα.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ὁ Ἰάκωβος ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Εἶχε χάσει τὴν ἐν τῷ λυρικῷ θεάτρῳ θέσιν του, ἐπίσης τὰ χρήματά του εἶχαν ἐξοδύσει, καὶ χθὲς ἀλόμην ἐνεχυρίασε τὰ ἐνώτια τῆς ἀδελφῆς του ὅπως πορισθῆ μικρὸν τι ποσόν. Προσέτι ὁποῖον μεταβολὴν ἐβλεπεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του! εἶχε λησμονήσει τοὺς οἰκείους του! Ἡ γραῖα μήτηρ του, ἡ καλὴ του μήτηρ ἠσθένει σπουδαίως, ἀλλ' ἐσκέπητο περὶ αὐτῆς τοῦλάχιστον; Πόσον εἶχε μεταβληθῆ εἰσελθὼν ἐν τῷ νέῳ τούτῳ κόσμῳ! Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἐφρικίασε καὶ ἀπεφάσισε σχεδὸν ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Κ. Πρέσλ θὰ τῷ ἐχορήγῃ τὰ ἀναγκαῖα τοῦ ταξιδίου του ἐξοδα. Ἐν τούτοις νεώτεραι σκέψεις τὸν ἐπεισαν

νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπομένην τῆς ἀδελφῆς του ἐπιστολῆν. Πιθανὸν ἡ μήτηρ μου, διαλογίζετο, ἦτις εἶναι δυνατῆς κράσεως νὰ θεραπευθῆ ἐντελῶς καὶ ταχέως. Ἐὰν ἀνεχώρησεν θὰ ἔχανε καὶ τὸ ἐν τῷ λυρικῷ μάθημά του, καὶ προσέτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ καὶ τὴν ἐν τῷ προκταίῳ τοῦ ἀγίου Ὀνωρίου παράδοσίν του καὶ νὰ γευματίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν τῆς Κ. δ' Ἐβιάν. Ἐγράψεν λοιπὸν εἰς τὴν Ζακελίαν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦτο ζαλιμένος ἐκ τῶν τύψεων τοῦ συναιδέοις τοῦ ὡστε δὲν ἤξευρε τί ἔγραψεν.

Ἐνδυσθεὶς χατόπιν ἔλαβε δύο πεντόπραγα καὶ ὅποια τῷ ἔμενον καὶ διευθύνθη μελαγχολικῶς μίχρην θανάτου εἰς τὸ πλησιέστερον ταχυδρομικὸν γραφεῖον, ὅπου ἔδωκε τὸ εὐταλὲς ἐκείνο ποσὸν ἐπὶ ἀποδείξει ὅπως ἀποσταλῆ εἰς Σαιντ-Μίλο.

Περὶ τὴν τετάρτην ὥραν διευθύνθη πρὸς τὸν νέον του μαθητὴν. Ἡ Κ. δ' Ἐβιάν εἶχεν ἐξέλθει. Τὸ μάθημα εἶχε σχεδὸν τελειώσει ὅταν ἤκουσε τὴν ἀμαζωτὴν θύραν ἀνοιγομένην εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἡνιόχου, καὶ τὴν ἀμαζὴν κυλιομένην εἰς τὴν αὐλήν. Μετὰ τινος δὲ στιγμῆς ἡ Κ. δ' Ἐβιάν εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωματίον τοῦ ἀνεψιῦ τῆς· ἐφόρει λαμπρὰν κυανόχρουν εἰσθήτα μετὰ λευκοῦ ῥόδου εἰς τὴν ζώνην τῆς. Ἐχαιρέτησε τὸν Ἰάκωβον μετὰ χαριεστάτου τρόπου, τὸν εὐχαρίστησε δεόντως καὶ τὸν ἠρώτησεν ἂν ἦτο εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ μαθητοῦ του. Μετὰ τινων λεπτῶν συνομιλίαν ἀνηγγέλη ὅτι τὸ γεῦμα ἦτο ετοιμον. Εἰς τὴν αἴθουσαν εἶρε τὸν Κ. Πρέσλ καὶ τὸν γέροντα θεῖον τῆς Κ. δ' Ἐβιάν. Ἐκάθησαν λοιπὸν εἰς τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ γεύματος ὁ Ἰάκωβος ἔμεινε σιωπηλὸς καὶ συνεσταλαμένος· αἱ περὶ τῶν οἰκείων του σκέψεις δὲν τὸν ἤφικαν οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν. Ἡ Κ. δ' Ἐβιάν τὸν ἐπεριποιεῖτο καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ μετ' ἰδιζούσης προσοχῆς, ὅπως δὲ μὴ προσβάλῃ τὴν πτωχίαν του εἶχεν ἐλαττώσει τὴν θεραπείαν τῆς ὅσον ἦτο δυνατὸν. Καὶ ὁ Κ. Πρέσλ προσεπάθησε νὰ βοηθήσῃ τὴν Κ. δ' Ἐβιάν, ὅπως ἐξαγάγῃ τὸν Ἰάκωβον τῆς μελαγχολικῆς σιωπῆς του, ἦτις κατ' αὐτὸν δὲν ἐζήγειτο. Τὸ καθ' ἑαυτὸν ὁ γέρον κύριος ἔκαμεν ὅ,τι δυνατὸν, καὶ διὰ ν' ἀρέσῃ εἰς τὴν οἰκοδόμοισιν ἐνόμισε γέρας του νὰ κάμῃ ἐπένδους τινὰς τῆς μουσικῆς καὶ τῶν μουσικῶν, περὶ τῶν ὁποίων κατὰ τὴν γνώμην του δὲν ἔλεγεν ἀρκούντα ἡ Κ. δ' Ἐβιάν.

Μετὰ τὸ γεῦμα μετέβησαν εἰς τὴν αἴθουσαν εἰς

τὴν ὁποίαν τὴν πρεσβυτέρην ἡμέραν ἡ Κόμησσα εἶχε δεχθῆ τὸν Ἰάκωβον. Ὁ Κ. Πρέσλ εἶχε προσκληθῆ εἰς τινὰ συναναστροφὴν οἰκιακὴν τοῦ ὅθεν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν ἀνεχώρησεν, ὁ δὲ θεῖος τῆς ὁστις δὲν ἐφαίνετο εὐχαριστημένος ἐκ τῆς συναναστροφῆς τῶν νέων μετὰ ἐν τέταρτον τὸν ἡκολούθησε. Μείνας ὅθεν μόνος ὁ Ἰάκωβος μετὰ τῆς Κ. δ' Ἐβιάν ἐθεώρησε πρέπον ν' ἀποσυρθῆ, καὶ αὐτός, ἄλλως τε ὅλη ἡ δεξιὰ του τὸν εἶχε καταλίθει, ἀλλ' ἡ Κ. δ' Ἐβιάν τὸν παρεκάλει νὰ μείνῃ ἐὰν τῷ ἦτο δυνατὸν ὀλίγας εἰσέτι στιγμῆς. Μόλις τῶρα θὰ δυνθῶ νὰ ὁμιλήσω μετ' ὑμῶν, τῷ εἶπεν ἐρυθρίασα, καὶ νὰ σὰς εὐχαριστήσω διὰ τὴν τιμὴν ἣν μοὶ ἐκάματε ἐρχόμενος. Ἀλλὰ βλέπω ὅτι εἶσθε μελαγχολικὸς ἀπόψε, καὶ φοβοῦμαι μὴ ἔλαβετε δυσάρεστον τινὰ εἰδήσιν περὶ τῶν οἰκείων σας· διότι ὁ Κ. Πρέσλ μοὶ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ἡ μήτηρ σας ἀσθενεῖ, μήπως ἡ ἀπένειά τῆς πύξῃσῃ; Σὰς ζήτησεν ὁ συγγνώμην διότι ἐπεμβαίω εἰς τὰ ἰδιαιτέρα τῆς οἰκογενείας σας, ἀλλ' ἤδη νομίζω ὅτι δὲν εἶμαι ὅλως ξένη πρὸς ὑμᾶς· δὲν εἶναι ἀληθές τοῦτο;..

Ὁ Ἰάκωβος ἔλαβε τὴν χεῖρα ἣν ἐκείνη τῷ ἔτεινε καὶ τὴν ἠσπάζετο μετὰ σεβασμοῦ· εἶτα δὲ τῷ ἐφάνερωσε μὲ δικκεκομμένην φωνὴν ὅτι τὴν πρῶταν ἔλαβε δυσκρίστους εἰδήσεις φανερόνων δὲ εἰς αὐτὴν τὴν αἰτίαν τῆς λύπης του ἠσθινομένη ἀνακουφιζομένη τὴν καρδίαν του. Ἡ νέκ γυνὴ προσεπάθησε τότε νὰ παρηγορήσῃ διὰ παντοίων λόγων τὸν Ἰάκωβον, οἱ δὲ λόγοι τῆς διεσκέδασαν μὲν ἀφ' ἑνὸς τὴν λύπην αὐτοῦ, τὸν ἐθάρμωσεν ὅμως ἡ ἐπαύξησις τῶν θελημάτων τῆς. Ἡ Κ. δ' Ἐβιάν ἠσθινομένη στενοχωρίαν βλεπούσα ἐπ' αὐτῆς προσηλωμένα βλέμματα ἀγνοούντα τὴν ἰδίαν τὴν ὁμολογίαν, καὶ ὅπως ἐξέλιθε τῆς στενοχωρίας τῆς κατέρυγεν εἰς τὸ κλειδοκώμβιον.

(Ἐπιτετα τὸ τέλος).

Πρὸς τοὺς ΚΚ. Συντάκτας τῆς Χρυσαλλίδος.

Ἐνδιανερόμενος εἰς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ, ἔστω καὶ μικρὸν, τὴν τῆς πατρίδος μου ἱστορίαν, πρὸς κλάω ὑμᾶς, ἐὰν δὲν σὰς φανῆ τολμηρὸν ἐκ μέρους μου, νὰ ἐπανορθώσῃτε σφάλμα τι, εἰς τὸ ὁποῖον, ἀπαντῶμενον ἐν τῷ 55 φύλλῳ τῆς Χρυσαλλίδος, περιέπεσον καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐν τῷ Β'. τόμῳ (σελ. 112) τῆς Κωνσταντινουπόλεως μου, ὡς πρὸς τὸ κύριον ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἐξ ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου.

Ὁ πατὴρ τοῦ ἀληθῶς μεγάλου τούτου ἀνδρός δὲν ὠνομάζετο Παντελῆς, καθὼς ὅλα σχεδὸν τὰ μέχρι τοῦδε περὶ αὐτοῦ ἐκδοθέντα ὑπομνήματα ἀναφέρουσιν, ἀντιγράφοντων ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἀλλήλους τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ Νικόλαος. Τούτου ἀπόδειξις ἤθελεν εἶναι ἀρκούσα τὸ ὅτι οὐδεὶς τῶν τριῶν αὐτοῦ οἰκῶν ὠνομάσθη Παντελῆς, καθὼς ἤθελεν ἀπαιτήσῃ τὸ κοινὸν ἔθος, ἐὰν τῷ ὄντι τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτον ὄνομα τῆς οἰκογενείας. ἀλλ' ὁ μὲν πρωτότοκος Σκαρλάτος, ὑπὸ τὸν μητρ. πατέρα, καὶ ἐπιστημότερος ὁ δὲ δευτερότοκος Νικόλαος, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος φυσικῆς τοῦ πατρῷου πάππου του, καὶ ὁ τρίτος ἀπὸ τοῦ θεοῦ του.

Καὶ τοῦτο ὅμως ἐὰν δὲν ἦτον, ἀρκεῖ ἡ μαρτυρία τοῦ Καισαρίου Δακπόντε, συγγραφέου σχεδὸν τῶν πρώτων Μαυροκορδάτων (ἐγεννήθη τῷ 1713, καὶ ἐξῆλθε τῷ 1789) καὶ γραμματεῦσαντος παρὰ τοῖς ἐγγόνις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὃς τις ἐν ἰδιογράφῳ αὐτοῦ ἀνεκδότῳ σημειωματαρίῳ, τὸ ὁποῖον, σωζόμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνέγνων πρὸ ἐνὸς ἔτους, λέγει ῥητῶς ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου Μαυροκορδάτου ὠνομάζετο Νικόλαος ὡς περὶ τούτου μὲν δὲν πρέπει, νομίζω, νὰ μὲνῃ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία.

Ὡς πρὸς τὸ ποσὸν ὅμως τῆς δημοθείας περιουσίας τοῦ Ἐξ ἀπορρήτων, τὴν ὁποίαν ὁ ἐλλόγιμος συντάκτης τοῦ ἐν τῇ Χρυσαλλίδι ἀρθροῦ ἀναριθμᾷ, οὐκ οἶδ' ὅπόθεν τὸ ἐνδόσιμον λαβῶν, εἰς δεκατέσσαρα ἑκτομύρια φλωρίων, δηλαδὴ τριάκοντα περίπου ἑκτομύρια διστήλων, ἃς μοὶ συγγραφήθῃ νὰ ἐκφράσω τινὰ δισταγμὸν, διότι ποσὸν τοσοῦτον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὰ εἰσοδήματα ἔλου τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους συνεποσούντο, κατὰ τὸν Καντεμίρη (τόμ. Β'. σελ. 274), εἰς 27,000 πουργεῶν, οὐχὶ ὁ Μαυροκορδάτος, ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἐὰν ὅλοι ὅμοι τῆς Τουρκίας οἱ στρατοὶ ἦτον δυνατὸν νὰ ἐκέκτηντο. Ὡστε, ἐπειδὴ, ἐκτὸς τούτου, εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων αὐτοῦ πάλιν τοῦ Δακπόντε, ὅτι, ἐκ τῶν ἐπεκτασίων πουργεῶν, τὰ ὅποια καταδικάσθη αὐτός νὰ πληρώσῃ, δὲν ἐπληρώθησκον, εἰμὴ τριακόσια μόνον πουργεῖς, καὶ αὐτὰ μετὰ βίας, φρονῶ εὐλογῶν νὰ τεθῶσιν ἀντὶ τῶν ἑκατομμυρίων χιλιάδων μόνον, καὶ ἡ ποσότης αὐτῆς καὶ ἦτον ἀληθῶς τότε ὑπερβάλλουσα.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 16 Ἀπριλίου 1
Σ. Δ. ΒΥΖΑΝ

ΑΣΜΑΤΑ ΣΕΡΒΙΚΑ.

Μετάφρασις

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΜΑΖΑΙΟΥ.

Τραγούδι του τυφλού πτωχού.

Άγαπημένε μου Θεέ, σ' εύχαριστώ για όλα,
 άγαπημένε μου Θεέ, και Κυριακή άγια,
 άγαπημένε μου Θεέ, να μας βοηθήσεις όλους.
 Τα εύλογημένα αδελφια μας και τ' άξια παληκάρια,
 όπου την γην δουλεύουνε, και τους πτωχούς βοη-
 [θούνε.

Και το σκουλάκι εσύ τρεχάς και το μικρό μυρμύγκι.

Πορεύσετέ τε, πορεύσετέ με
 σαν αδελφόν, αδελφιά μου,
 σαν τέκνο σας, πατέρες μου!
 'Αδελφια μου πολυέσπλαχνα,
 εύγενικά και ζακουστά,
 μὴ φύγετε, μὴ κλείσετε
 στο χέρι σας το χάρισμα,
 πούνε το δικαιο του μακροῦ,
 πούνε το πλοῦτος του πτωχού
 τ' ὀλίγο, όπου δίνετε,
 είναι μεγάλο ψυχικό,
 ἔργο μεγάλο και ακριβό,
 δια τους νεκρούς μνημόσυνο.
 Σας κάμω ἐγὼ παράκλησι
 και κάθε βράδυ και πρωί
 δια το καλό το στήτι σας,
 εύχη για νέους και γέροντας,
 και για τον νηό τον μαθητή.
 Κ' ὅποιος την γην καλλιεργεί
 και εις τα ξένα περπατεί
 και πολεμάει για τον σταυρό
 να ναι η χαρά της μάνας του.
 Πορεύστε με, χριστιανοί!
 Πάντα το φῶς να βλέπετε
 ποτέ μ' ἑσάς τυφλό παιδί
 στο σπῆτι και στην συγγενειά
 στον κόσμο μὴ το στέλλετε
 σαν μ' ἔστειλε η μανοῦλα μου,
 που ξένα μάτια μ' ὀδηγοῦν
 στην σκοτεινή την ζεντηαί,
 απ' άγνωστον εις άσπλαχνον
 να πέφτω να τσακίζωμαι
 σαν εις ταις πέτραις τα νερά.
 Βλέπε, ελεήμων αδελφέ,
 που ξένα μάτια μ' ὀδηγοῦν
 με κόπους κ' ἰδρωτα πολύ.
 Τα χέρια σας με τρέφουνε,

μου λείπει η μέρα η λαμπερή.
 Θεέ, μου λείπει ο ήλιος σου,
 ήλιος και το φεγγάρι σου.
 Ἐγὼ δὲν βλέπω, δυστυχής!
 τ' αδελφια μου τριγύρω σας,
 δὲν βλέπω ὀμπρός την μαύρη γη
 τον ουρανό απάνου μου.
 Τα ξένα μάτια μ' ὀδηγοῦν!
 Ἐγὼ χωρὶς το χέρι σας
 δὲν βοηθοῦμαι μόνος μου
 οὔτε να σκάψω δὲν μπορώ,
 οὔτε να κάμω τίποτες.
 Η μέραξ μου η χροῦμεναι;
 μου είναι νύχτες πάντοτε,
 χωρὶς φεγγάρι σκοτειναί.
 Είδες τον σκλάβο σ' ἄλυσσε,
 τον άνθρωπο σε φυλακή,
 ο ήλιος ποτέ δὲν τ' ἔλαμψε.
 Ἐγὼ εἶμαι ο σκλάβος, αδελφέ,
 φυλακισμένος άνθρωπος,
 Το φῶς ποτέ δὲν μ' ἔλαμψε.
 Μαῦρος ο δρόμος στην στερηά
 μαῦρα τα πλοια στην θάλασσα
 Τα πρόσωπα ὅλα άγνωστα.
 Στα σκληρά δένδρα του βουνοῦ
 στο σκληρό βράχο του γιαλοῦ
 να πέφτω, να τσακίζωμαι,
 σαν εις ταις πέτραις τα νερά.
 Θα λάβη ο σκλάβος λευθεοιά;
 η φυλακή του ανοίγεται.
 Ἐγὼ στο σκοτός πάντοτε
 και σκλάβος ὡς το θάνατο!
 Πόσο βαρειό περάκινο,
 βαρειά η θλίψις του τυφλού!
 Ἰδέτε με τα μάτια σας,
 ακούστε με τα αυτιάκια σας,
 δόστε μου τα χεράκια σας.
 Για την ημέρα π' ἔχομε,
 Για την υγεία και εύχη σας,
 να σθε παντού καλότυχοι,
 να ναι η ζωή σας μια χαρά.

Ο ΘΡΥΛΟΣ

'Ο περί του περιπλανωμένου Ιουδαίου.

(Συνέχεια από φυλλάδ. 55.)

Μόνον τρεις εκατονταετηρίδας μετά την δη-
 μοσίευσιν του θρύλου τούτου ἐν Ἀγγλίᾳ και Φλαν-
 δρίᾳ τον εὑρίσκομεν πάλιν βεβηχούμενον ἐν Γερ-

μανία, άνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης μεταμορφώσεως ἐκτός
 μόνον ὅτι το ὄνομα Καρτάφιλος παρεφθάρη εις
 Ἀχάσβερος.

Ἰδοῦ ἐπιστολή ἀπό της 29 Ἰουνίου 1564, ἣτις
 δύναται να καταδείξη ὅτι ὁ περιπλανώμενος Ιου-
 δαίος ἐζη και ἐφαίνετο ἐτι ἐν τῷ τότε χρόνῳ. Η
 ἐπιστολή αὕτη γεραμανιστί γεγραμμένη ὑπό ἀπλοῦ
 τινος καθολικοῦ του Ἀμβούργου ἐκυκλοφορήθη ἐν
 πρώτοις χειρογράφοις και ἐτυπώθη μετ' ὀλίγον ὁ-
 μοῦ μετὰ του ἐξῆς κειμένου του Εὐαγγελίου ὡς
 ἐπιγράφει: « *Ἀμήν Ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς
 οὐ μὴ εὐθιῆσεται θαλάττω ἕως ἄν ἴδῃ τον υἱόν
 του ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ.* » Η
 γαλλική μετάφρασις τῆς περιέργου ταύτης ἐπιστο-
 λῆς τῆς ὑστερώτερον ἐν Λευδῆ ἀναφανείσης δὲν
 εἶνε τόσον πολὺ γνωστή δια να την ἀναφέρωμεν
 ἐν ταῦτα ῥητῶς.

« Κύριε, μὴ ἔχων τι νέον να σας γράψω σας
 γνωστοποιῶ παράδοξόν τινα ἱστορίαν ἢν πρό τινων
 ἐτῶν ἔμαθα. Ὁ Paul d'Eitzen διδάκτωρ τῆς θεο-
 λογίας και ἐπίσκοπος του Scheleszving ἀνὴρ εὐ-
 λικρινῆς και ἀξιόλογος δια τα συγγράμματα, τα
 ὅποια ἐξέδωκεν ἀρ' ὅπου ἐξελέγη ἐπίσκοπος ὑπό
 του δουκὸς Ἀδόλφου του Ὀλσταίν, μοι διηγήθη
 πολλάκις, ὡς και τισιν ἄλλοις, ὅτι σπουδάζων ἐν
 Βυτεμβέργῃ κατὰ τον χειμῶνα του 1542 ἔτους
 ἐπορεύθη εις Ἀμβούργον να ἴδῃ τους γονεῖς του
 τῇ προεχεῖ. δὲ κυριακῇ εἶδεν ἀπέναντι του ἄμ-
 βωνος του ἱεροκήρυκος μέγαν τινα ἄνθρωπον μα-
 κρὰν ἐπὶ τῶν ὤμων του κρεμασμένην κόμην ἔχοντα
 και τους πόδας γυμνοὺς και ἀκούοντα τον λόγον
 μετὰ τοιαύτης εὐλαθείας και παντάπαι μὴ κί-
 νούμενον, ἐκτός μόνον ὅταν ὁ ἱεροκήρυξ ἔδειχνε
 τον Ἰησοῦν Χριστόν, κλίνοντα δὲ τότε και πλη-
 τοντα τα στήθη του και βραχέως ἀναστενάζοντα.

« Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνὴρ δὲν ἐφόρει ἄλλα φο-
 ρεῖματα κατὰ την ὥραν ἐκείνην του χειμῶνος εἰμὴ
 βραχία τινα ναυτικά και ἐπενδύτην ποδήρη και
 ἐνομαί τι τα γόνατά του φθάνον. Βλέπων τις αὐ-
 τὸν ἐνόμιζε πεντηκοντούτην. Ὁ Paul d'Eitzen
 ἰδὼν τὰς χειρονομίας και τὰ ἀλλόκοτα ἐνδύματά
 του τον ἠρώτησε τίς ἦτον ἔμαθε δὲ ὅτι εἶχε δια-
 τριψῆ ἐκεῖ ἐβδομάδας τινὰς του χειμῶνος και ὅτι
 ἦτον Ἰουδαίος τὸ γένος. κατὰ τὸ λέγειν του, ὄνο-
 ματι Ἀχάσβερος, τὸ ἐπάγγελμα ὑποδηματοποιός.
 ὅτι παρευρέθη ἐν τῇ θανάτῃ του Ἰησοῦ Χριστοῦ και
 ἐξ ἐκείνου του χρόνου και ἐξῆς διετέλει ζῶν και
 πολλαχόσε διαπορευόμενος. Και πρὸς βεβαίωσιν
 τῶν λόγων του ἀνέφερε πολλὰ εἰδικὰ περιστατι-

κά ἐξ ὧων συνέθεσαν, ὅταν συνελήφθη και ἀπή-
 χθη ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐνώπιον του Πιλάτου και
 του Ἡρώδου και ἐσταυρώθη, πάντῃ ἄλλοις ἐκεί-
 νων ὧν οἱ ἱστορικοὶ και οἱ εὐαγγελισταὶ μνησὶν
 κάμνουσιν. Οὕτω περὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἐπι-
 θουσῶν εις την Ἀνατολήν ἀπό του θανάτου του
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς και περὶ τῶν Ἀποστόλων του τῆς
 γῆς ἕκαστος αὐτῶν ὑπέστη μαρτύρια, περὶ πάν-
 των τούτων ἐλάλει προσκόντως.

« Ὁ Paul d'Eitzen θαυμάζων ἐτι μᾶλλον τον
 λόγον ἢ τον τρόπον τῶν ἀλλόκοτον του Ἰουδαίου
 ἐζήτησεν ἰδιαιτέραν εὐκαιρίαν να τῷ ὁμιλήσῃ.
 Ἐπὶ τέλους προσελθὼν αὐτῷ ὁ Ἰουδαίος διη-
 γήθη ὅτι ἀπό τῆς ἐποχῆς του Ἰησοῦ Χριστοῦ διέ-
 μενεν ἐν Ἱεροσολύμοις και κατεδίωκε τον Ἰησοῦν
 Χριστόν ὑπολαμβάνων αὐτόν ἀπατεῶνα, ἀκούσας
 τοιοῦτον νομιζόμενον αὐτόν ὑπό τῶν ἀρχιπρε-
 σβυτέρων του λαοῦ και τῶν γραμματέων και μὴ
 ἔχων εἰδικωτέραν αὐτοῦ γνώσιν ἔπραξε πᾶν τὸ
 ἐφ' ἑαυτῷ δια να τον ἐξολοθρεύσῃ, ὅτι ἐχρημά-
 τισεν εις ἐκ τῶν ἀγαγόντων αὐτόν ἐνώπιον του
 ἀρχιερέως και σταυρωθῆτω ἀνακεκραγόντων και
 ἐξαιτησάντων την ἀπόλυσιν του Βαραβθά μᾶλ-
 λον ἢ αὐτοῦ και τοσαῦτα διαπραξάντων ὡστε εις
 θάνατον να καταδικασθῇ.

« Ἄμα δ' ἐκδοθείσης τῆς ἀποφάσεως ἔδραμε πα-
 ραχρημα εις την οἰκίαν του, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας
 ἐμελλε να διέλθῃ ὁ Χριστός, και εἶπε τὸ γεγονός
 εις ὅλην την οἰκογένειάν του ὅπως ἴδωσιν αὐτόν
 και λαβῶν ἐν ταις ἀγκάλαις του ἐν τῶν μικρῶν
 του τέκνων ἔστη εις τα πρόθυρα δια να τῷ δεῖξῃ
 τον Ἰησοῦν. Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός δικ-
 θαίνων και φέρων ἐπ' ὤμων τον σταυρόν του ἐστη-
 ρίχθη εις την οἰκίαν αὐτοῦ του Ἰουδαίου, ὅστις δει-
 κνῶν τον ζῆλόν του ἔδραμε πρὸς αὐτόν ἀποκρούων
 αὐτόν μετ' ὕβρεων, δεικνῶν δὲ αὐτῷ τον τόπον
 τῆς καταδικῆς ὅπου ἐμελλε να ὑπάγῃ. Τότε ὁ
 Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἀσκαρδαμικτί, εἶπε τοὺς
 ἐξῆς λόγους: « ἐγὼ μὲν θα παραμείνω και θ' ἀνα-
 παυθῶ, σὺ δὲ θα βαδίζῃς. » Παρευθὺς ὁ Ἰουδαίος
 ἀπέθεσε χάμω τὸ τεκνίον του μὴ δυναθείς να ἐμ-
 μείνη ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Τούτου δὲ γενομένου δὲν
 ἠμπόρσε να ἐπανέλθῃ οἰκαδε εις Ἱεροσόλυμα και
 ποτέ δὲν εἶδε πλέον την γυναῖκα και τὰ τέκνα
 του, ἐξ ἐκείνου δὲ του χρόνου διετέλει περιπλα-
 νόμενος ἐν ξέναις χώραις πάρεξ του 100 περίπου
 ἔτους, ὅποτε ἦλθεν εις την πατρίδα του και εὔρε
 την Ἱερουσαλήμ κατεστραμμένην εις τρόπον ὡς τε
 οὐδὲν τῆς πόλεως ἀνεγνώριζεν, ὅθεν ἠγνόει τί ἔ-

μελλε να τον κάμη ο Θεός διατηρών τόσον καιρόν εν τῇ ἀθλίῃ ταύτῃ ζωῇ και ἂν ἤθελε να τὸν διατηρῆ ὁ Θεός ἕως τῆς ἡμέρας τῆς κρίσεως ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μάρτυς τοῦ θανάτου και τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πείθων πάντοτε τοὺς ἀπίστους και τοὺς ἀθέους· τὸ ἐφ' ἐκὼν ἐπεθύμει να τὸν μετακαλέσῃ ὁ Θεός. Ἐκτὸς τούτου ὁ Paul d'Éitzen και ὁ σχολάρχης τοῦ σχολείου τοῦ Ἀμβούργου, ἀνὴρ λόγιος και λίαν ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐντριβής, διελέγθησαν μετ' αὐτοῦ περὶ παντός ὅ,τι συνέβη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας, ἐν οἷς πᾶσιν ἀπεκρίθη οὕτως ὡς τε ἐξεπλάγησαν ἀκούσαντες αὐτόν. Ἦτον ἀνθρώπος σιωπηλὸς και μονίας και ὠμίλει μόνον ἐρωτώμενος. Ὅταν τὸν προσεκάλεον ἐπορεύετο, ἔτρωγε και ἐπινεν ὀλίγον. Ὅταν τῷ ἐδίδαν ἀργύριον δὲν ἐλάμβανε πλείωτερα τῶν δύο ἢ τριῶν σαλδίων, τὰ ὅποια ἐδίδεν εὐθύς εἰς τοὺς πτωχοὺς λέγων ὅτι δὲν τα ἐχρησιάζετο και ὅτι ὁ Θεός θά φροντίσῃ περὶ αὐτοῦ.

«Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Ἀμβούργῳ διαμονῆς του δὲν τον εἶδε τις γελῶντα ὅπου δὴ ποτε και ἂν μετέβαιεν ἐλάλει τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν, διότι ὠμίλει τὴν σαξωνικὴν ὡς ἂν να ἦτον ἐκ γενετῆς Σάξων. Πολλὰ πολλαχόθεν κρίσεις περὶ αὐτοῦ ἐξεφέροντο, κοινότερον δ' ἐνομιζέτο ὡς ἔχων πνεῦμα κατοικιδίου δαίμονος (στοιχειῶ).

«Ὁ Paul d'Éitzen δὲν ἦτο ταύτης τῆς γνώμης, διότι ἔχει μόνον ἤκουεν ἡδέως και ὠμίλει περὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπ' ἴτης δὲν ἠμποροῦσε να ἀνέχηται βλασφημίαν τινά, και ἂν ἤκουε τινα ὀρκιζόμενον ἐδειχνε ζῆλον μετὰ πεισμονῆς και δακρύων λέγων, ὦ ἄθλιε ἀνθρώπε, ἐλευσινὸν πλάσμα! πῶς τοῦλας οὕτως εἰς μάτην να λαμβάνῃς τὸ ἔνομα τοῦ Θεοῦ σου και να τὸ καταχρῆσαι; Ἐὰν ἤξευρες πόσας πικρίας και λύπας ὑπέστη ὁ κύριος ἡμῶν χάριν σου και ἐμοῦ θά προετίμας μάλλον να ὑποφέρῃς διὰ τὴν δόξαν του παρά να βλασφημῇς τὸ ὄνομα του. Ταῦτα ἔμαθα παρὰ τοῦ Paul d'Éitzen και ἄλλων πολλῶν ἀξιοπίστων ἐν Ἀμβούργῳ μετ' ἄλλων συμβημάτων.»

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἣς οὐδὲν τὴν ἀυθεντικότητά βεβαίως ἀνακηρύσσεται τὰ πλείωστα τῶν κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ ἀρμενίου ἐπισκόπου τοῦ ἰγ' αἰῶνος. Αὕτη προήγαγεν εἰς μέσον τὸν περὶ τοῦ περιπλανώμενου Ἰουδαίου θρύλον, ὃν ἐφαντάσθησαν ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ πάντων τῶν ἀλητῶν ἐπαιτῶν τῶν ζητούντων ἐλεημοσύνην ἐν εὐχαίς και βραβυδίας.

Ἐν ἔτει 1575 ὁ Χριστόφορος Ἐλσίγγερος και ὁ Ἰάκωβος σταλέντες ὑπὸ τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀλσταίν εἰς Μαδρίτην ὅπως ἀπαιτήσωσι τὸν μισθὸν τῶν πολεμιστῶν, οὓς ὁ κύριός των εἶχε προσκαλέσας πρὸς ὑπερσίαν τοῦ δουκὸς τῆς Ἀλβας, εὖρον καθ' ὁδὸν τὸν περιπλανώμενον Ἰουδαῖον, ὃς τις ὠμίλει καλῶς τὴν ἰσπανικὴν και ἐγνώσθη εἰς αὐτοὺς ὅπως ἦτον.

Ἐτη τινὰ ὕστερον ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος εἴτε αὐτὸς εἴτε ἕτερός τις εἰσήρχετο εἰς Στρασβούργον (Ἀργεντοράτον), ἐνεφανίζετο εἰς τοὺς ἄρχοντας κηρύττων αὐτοῖς ὅτι διήλθε τῆς πόλεως τῶν πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν, ὃ δὴ και ἀπεδείχθη ἀληθής ἐν τοῖς καταλόγοις (διπτύχοις) τῆς πόλεως. Ὁ Ἰουδαῖος οὗτος ἐλάλει τόσον καλῶς τὴν γερμανικὴν, ὡς τε ὤφειλε να ἐξηγήσῃ τὸ ὑποκτον τοῦτο περιστατικὸν λέγων ὅτι τῇ ἀδείᾳ τοῦ Θεοῦ ἐνόει και ὠμίλει τὴν ἐγγώριον γλῶσσαν ἅμα πατήσας τόπον τινά.

Οὐ πολὺ δὲ ἐν Στρασβούργῳ διατρίψας ἐξεφρασε τὴν λύπην του διότι δὲν ἔμπορεῖ πλέον να ἐπανέλθῃ ἐκεῖσε, διότι ἡ ὁδοποιία του ἐμελλε να περατωθῇ ἅμα διελθόντος διὰ τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν και διότι ἤγγιζε τὸ τέρμα τῆς τελευταίας κρίσεως.

Ἐν τούτοις ὁ δυστυχὴς περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἦτον ἐτι ἐν Γαλλίᾳ και τοι ἀπολεσθεὶς ἐν τῷ ἔτει 1604. Δύο εὐγενεῖς, πιθανῶς Γάσκωνες, πορευόμενοι εἰς τὴν αὐτὴν Ἐνρίκου τοῦ Δ' ἀνήγγειλαν ἐκεῖ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰουδαίου ἢ Ἰωσήφ ἢ Καρταφίλου ἢ Ἀχασθέρου, τὸν ὁποῖον ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν και μετ' οὗ συνωμίλησαν περὶ τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ εἰδησις αὕτη διεδόθη παρευθὺς ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου τοῦ βασιλείου.

Κατὰ τὸν ἐπόμενον 8θρον ὁ σοφὸς νομοδιδάσκαλος Πέτρος Λουβέτης, ὃς τις εἶχεν ἀκούσας τὴν λειτουργίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Notre — dame — de — la — Basse oeuvre de Beauvais, παρετήρησε πλησίον τῶν πύργων τῆς ἐπισκοπῆς γέροντά τινα «περιστοιχισμένον ὑπὸ πολλῶν μικρῶν τεκνίων, παλαινοῦντα αὐτοῖς και ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ πάθους τοῦ κυρίου ἡμῶν. Ἐλεγον ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, ἀλλὰ δὲν παρέμεναν κοντά του πολὺ, τὸ μὲν διότι ἦτον ἀπλῶς ἐνδεδυμένος, τὸ δὲ διότι τὸν ἐνόμιζαν ὡς μύθους δικημυθολογούντα, οὐδ' ὅπως πιστευομένης τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρξεως του ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου.»

Ὁ σοφὸς Λουβέτης ἀναφέρει μετὰ συστολῆς

ἐν τῇ ἱστορίᾳ του τῆς πόλεως και τῆς μητροπόλεως τοῦ Beauvais (Rouen 1614, εἰς 8.) ὅτι δὲν ἐτόλμας να πλησιάσῃ τὸν ἐπαίτην τοῦτον διὰ να τὸν ἐρωτήσῃ ὑπὸ τοῦ φόβου μήπως κατηγορηθῇ ἐπὶ τυφλῇ πίστει· ἀλλ' ὁ ἐπαίτης οὗτος ὃς τις δὲν ἐπλούτει ἐν Beauvais, μετὰ τινα κατ' οἴκου ἐπαιτεῖαν ἤρχισε να καλλιεργῇ τὰ περίεργα, ὅπου προσεῖλκυσε μάλλον τὴν περιεργίαν και τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐγενεον ἄφαντος και ἐτύπωσαν διακρούς ἐκθέσεις κατὰ τὸ μάλλον και ἦττον φαντασιώδεις περὶ τῆς εἰς πλῆθος τῆς Γαλλίας ἐπαρχίας μεταβάσεως του.

Ἐπειδὴ ἡ ἐμφάνισις του τυχὸν συνέπεσε μετὰ τρικυμίων και ἀνεμοστροβίλων, οἵτινες κωδωνοστάσια κατεκρήμνισαν, δένδρα ἐξερρίζωσαν και ἀγρούς ἠρήμωσαν, ἐκ τούτου συνεπέραναν ὅτι ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ὄχεϊτο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐπὶ καταιγίδων και ἐπλάσαν τὴν παροιμίαν τὴν ἐτι και σήμερον ἐν χρῆσει οὔσαν, ὁσάντις ἀνεμοι σφοδροὶ αἰφνιδίως ἐγείρονται ἐν μέσῳ τῆς ἡσυχου και ἠρέμου ἀτμοσφαιρας ἐν ἡμέρᾳ αἰθρίας τοῦ θέρους φρικωδῶς συρίζοντες και τὴν γαλήνιον ἀτμοσφαιραν εἰς νέφη και κοινοστόν μεταβάλλοντες, ἅτινα διαδέχεται ἔπειτα γαλήνη και ἠρεμία· εἶνε δὲ ἡ παροιμία ἡδε, C' est le juif-errant qui passe — ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος περᾶ — ἦν λέγουσιν οἱ χωρικοὶ τῆς Βρεττανίας και τῆς Πικαρδίας.

Ἡ ἔλευσις τοῦ περιπλανώμενου Ἰουδαίου ἐν ἔτει 1604 ἐγέννησεν ἐκτὸς τῆς παροιμίας ταύτης και θερῆνόν τινα ἱστορικὸν ψαλλόμενον ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ὕφους τῶν Dames d' honneur κατὰ τὰς χωρικός ἐκείνας πανηγύδας και τὰς κατ' ἀγρούς πανηγύρεις, ὡς οὐ ὁ θερῆνος οὗτος ἀνενώθη ὑπὸ τινος τῶν τῆς τριόδου ποιητῶν, μὴ ὑπογράψαντος τὸ πόνημά του ὅπως ἐγκαταλείψῃ ἅπασαν τὴν τιμὴν του εἰς τὸν ἀνώνημον προκάτοχόν του.

«Φήμη διεδίδετο τῇ δε κάκεισε πρὸ 23 μηνῶν ἐν Γαλλίᾳ, ὅτι ὑπῆρχεν ἐλπίς ν' ἀναφανῇ Ἰουδαῖός τις, ὃς τις περιπλανώμενος ἐν τῷ κόσμῳ ἐθρήνηε και ἀνεστένάζε.

«Τῇ ἀληθείᾳ δύο εὐγενεῖς συνηντήθησαν μετ' αὐτοῦ κατὰ μόνας βαδίζοντες ἐν τοῖς ὄμαλοις ἀγροῖς και ἄλλως ἢ ὡς περ ἐνδύονται νῦν ἐνδεδυμένου και φοροῦντος μακρὰ ναυτικὰ βρακία και ἐπενδύτην φλωρεντικῶν και μανδύαν ποδήρη. Ἐνὶ λόγῳ ἦτον ἕτερότις τις ἀνθρώπος. Τοῦτον ἰδόντες ἠρώτησαν πόθεν ἤρχετο, εἰς ποῖον ἔθνος ἀνῆκε

και τί ἐπάγγελμα μετήρχετο. Ἀλλ' αὐτὸς ὄλη ἐβάδιζεν. Εἶμαι, εἶπεν, Ἰουδαῖος τὴν καταγωγὴν και ἐξ ἐκείνων οἵτινες τῆς ὑπεροφίας των ἐνεκὸν ἐσταύρωσαν τὸν σωτῆρα των ἀνθρώπων, ἅταν ὁ Πιλάτος ἐνίστατο ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς χεῖρας.

«Εἶπεν ὡς αὐτὸς ὅτι ἐνθυμᾶται καλῶς τὴν συγμὴν καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀδίκως καταδικάσθη και ὅτι τὸν εἶδεν ἀίροντα τὸν σταυρόν του και πρὸς τῇ θύρᾳ του ἐπεσευδόμενον. Τότε ὁ Ἰουδαῖος τὸν ἀπώθησεν ἐπανειλημμένως μετ' ὀργῆς δεικνύων εἰς αὐτὸν τὸν τόπον τῆς καταδικαστικῆς ἐνθα ἐμελλε να θανατωθῇ ἡ Μεγαλειότης του. Ὁ κύριος ἡμῶν ἐμβλέψας αὐτῷ ἀσκαρδαμυκτί· εἶπεν, ἐνθυμοῦ ὅτι ἐγὼ μὲν θ' ἀναπαυθῶ, σὺ δὲ θά βαδίζῃς. Τότε εὐθύς ὁ Ἰουδαῖος ἀπέθεσε τὸ τέκνον του χαμκὶ και ἤρχισε να τρέχῃ και οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ τοῦ ἔτους ὄρη οἴκαδε να ἐπανέλθῃ ἠδυνήθη. Τὴν Ἰερουσαλὴμ τόπον τῆς γεννήσεώς του, τὴν γυναικὰ και τὰ τέκνα του δὲν ἠδυνήθη να τὰ ἴδῃ ποτὲ ὡς και οὐδένα των συγγενῶν του, ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ περιπλανᾶται. Λέγει ὅτι εἶνε ὑποδμηματοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἔχων ὄψιν ἀγροτικὴν ὄλωσ, τρώγει και πίνει μετ' ἐγκρατείας, ἐν φιλήδονος ἀναλόγως τῇ πτωχείᾳ του.

«Ἰκανὸν χρόνον διέτριψεν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ και ἐν ταῖς ἐρημίαις τῆς πληκτικῆς Λιβύας, ἐν τῇ Κίνα και ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, διατελεῖ δὲ διαπορευόμενος κατὰ τὴν ἄγονον Ἀφρικὴν, τὸ Λιβανιον ὄρος, τὸ περικινὸν κράτος και τὴν μυρίπνοον Ἀνατολήν. Εὐρισκόμενος πρὸ ὀλίγου ἐν τῇ Ἄνω Γερμανίᾳ, Σάξωνίᾳ πορεύετα εἰς Ἰσπανίαν ὅπως ἐκεῖθεν ἐπισκευθῇ τοῦς Ἀγγλοῦς και κατοικήσῃ ἔπειτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Γαλλίᾳ. Ὅπως περατώσῃ δὲ τὴν ὁδοποιίαν του τὴν ἐπιθυμητὴν τῷ ὑπολείπεται τὸ τρίτον μέρος τῆς Δύσεως και τινες νῆσοι, θεοῦ βοηθούντος. Λέγει ὅτι τιμωρεῖται ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ἀληθῶς μετανοῶν και περιεργόμενος ἐνθα και ἐνθα ἐνοχλεῖ τοὺς πάντας ζητῶν ἐλεημοσύνην. Ὅσάντις θεωρεῖ τὸ σύμπαν νομίζει ὅτι ὁ Θεός τὸν μεταχειρίζεται ὡς μάρτυρα τοῦ θανάτου και τοῦ πάθους του προσδοκῶντα τὴν μέλλουσαν ἀνάστασίν του.»

Ὁ θερῆνος οὗτος ὃς τις ἀρίζει να δικτηρῆται ὡς μνηστῆρον τῆς δημόδους ποιήσεως ἀντικατέστη δι' ἐκείνου ἢ ἐτι ψάλλουσιν ἐν ταῖς πανηγύρεσι και ταῖς ἀγοραῖς και ὃς τις εἶνε βεβαίως προγενέστερος τῆς εἰς Βρυξέλλας μεταβάσεως τοῦ περιπλανώμενου Ἰουδαίου γενομένης τῇ 22 Ἀπριλίου 1774. Ἀλλ' ὁ ἀρχικὸς θερῆνος ἢ ὁ σοφὸς Λουβέ-

της απήξιώσε ν' ανατυπώση εν τῶν βιβλίοις του εν τῷ τέλει μικροῦ συγγραμμάτιου — 16 σελίδων εἰς 8ον — δημοσιευθέντος ἐν Βορδιγάλῃ 1609 ὑπὸ τὸν τίτλον « ἀληθῆς διήγησις περὶ τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, βεβαιούνητος λόγους πιθανοῖς ὅτι παρευρέθη κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι ἐκτοτε διετέλεσε ζῶν. » Τὸ συγγραμμάτιον τοῦτο πολλάκις τυπωθὲν ἐπωλεῖτο ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Παρισίων, ἐνθα ὁ Pierre del'Estoile τὸ ἠγόρασεν ὡς περιεργόν τινα ἀγδιαν (ἀνοστιάν) καὶ ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἤμποροῦσε καὶ αὐτὸς νὰ τὸ ἀγοράσῃ, ἐπειδὴ ἐτιμᾶτο δύο σολιδίων.

Τὰ αὐτὰ γεγονότα καθιερώθησαν ἐν τινι ἐπιστολῇ γερμανιστῆ γερραμμένη ὑπὸ τὸ φαντασιώδες ὄνομα Χρυσόστομος Δουδούλαιος ἐκ Οὐεστφαλίας καὶ ἀπογελλομένη ἐν ἔτει 1618 κατοίκῳ τινὶ τοῦ Ressel, ἧτις πολλάκις ἐτυπώθη τότε ὡς ἐν ἐκ τῶν πτερόεντων ἐκείνων φύλλων, ἃ τινὰ οἱ γελοιοποῦνται ἔφερον ἐν τοῖς κιβωτίοις των καὶ ἐπώλουν ἐν ταῖς πλατείαις. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ λέγεται ὅτι πολλοὶ ἐπίσημοι ἄνδρες εἶχον ἴδει τὸν περιπλανώμενον Ἰουδαῖον ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Σουηδίᾳ, Περσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Τῷ ἔτει 1599 κατὰ τὸν Χρυσόστομον Δουδούλαιον ἦτον ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας καὶ διηυθύνετο εἰς Πόλωνίαν καὶ Ρωσσίαν. Τῷ 1604 συνητηθήσαν μετ' αὐτοῦ ἐν Λουβέκῃ καὶ περὶ τὸ ἔτος 1613 ἐνεφανίσθη στιγμὰς τινὰς ἐν Κρακοβίᾳ καὶ Μόσχᾳ· ἐκεῖ τῷ ὠμίλησαν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ τῷ δώσωσιν ὀλίγην τροφήν. Τῷ ὄντι, ὡς λέγει, διαβαίνων διὰ τῆς Λουβέκῃς τῇ 18^ῃ Ἰανουαρίου 1603, κατὰ τινὰ σημείωσιν τοῦ νομοδιδασκάλου Κολέρτου, ἐπέρασε δέκα καὶ πέντε ἡμέρας χωρὶς νὰ πῖνῃ, νὰ φάγῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ. Οὐχ ἦτον ἐνόμισεν ὅτι ἤμποροῦσε νὰ παραμείνῃ μίαν ὥραν ἐτι διὰ νὰ παρευρέθῃ εἰς τὸν λόγον.

Ἐγένεον ἄφρατος ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν ἐν ἔτει 1633. Ἐνεφανίσθη ἐν Ἀμβούργῳ ἐκ δευτέρου ἢ τρίτου, ἀλλ' ἐβιάσθη ν' ἀναχωρήσῃ στεναζών, διότι εὗρισκεν ἐν τῇ χριστιανικῇ ταύτῃ πόλει Ἰουδαίους μόνον Ἰσπερώτερα ἐν ἔτει 1642 δὲν ἀπῆλθε μέχρι τοῦ Ἀμβούργου, ἀλλ' ἔλαβεν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς Λειψίας ὡσὰς τῷ ἔδωκαν ἐλεημοσύνας καταλιπὼν ἐκεῖ ἀνάμνησιν ἀίσχρου τινος ἐπαίτου.

Ἀνχιφιδόλως εἰς τινὰ τῶν πολῶν προγενεστέρων περιουσιῶν τοῦ κατὰ τὰς κοιλάδας τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρεται παράδοσις τις σωζομένη ἐτι ἐκεῖ. Ἐπί τινος τῶν ὑψηλοτάτων δευράδων τῶν σαξωνικῶν ἐρέων τοῦ Matterberg τῆς νῦν ὑπὸ πάχνης κεκαλυμμένης ὑπῆρξε πρόπαλαι πόλις τις ἀκμάζουσα, ἧς τὴν καταστροφὴν ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ὡς ἐξῆς προεφήτευσέ. « Πρῶτον ἤδη ἐρχόμενος ἐνθάδε εὗρισκω πόλιν, ἐκ δευτέρου ὁμοῦς ὅταν θὰ ἔλθω ἐξόλα κάγκακα μόνον θὰ εὔρω, τὸ τρίτον δὲ δὲν θὰ ἴδω εἰμὴ χιόνα καὶ σωροὺς πάγου. »

Ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἦτο λοιπὸν ἐν Λειψίᾳ τῷ 1642, κατὰ τὸ λέγειν αὐτοπτῶν μαρτύρων, καὶ ὁμοῦς προσκυνηταὶ τινες ἐπανερχόμενοι ἐκ Παλαιστίνης εἶχον μάθει παρ' ἀξιοπιστῶν, ὅτι ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἦτον ἐκεῖ αἰχμάλωτος ὑπὸ τὴν φυλακὴν τῶν Τούρκων. Ὁ δυστυχῆς Ἰουδαῖος ἐγκλεισμένος ἐν τινι βαθεῖ ὑπογείῳ δὲν εἶχεν ἄλλην ἀναψυχὴν εἰμὴ τὸ ἀδικόπως καὶ ἡρέμα βαδίζειν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς φυλακῆς καὶ πλήττειν τὸ στήθος καὶ τῇ ἐκδεδαρμένη χειρὶ τῶν τοίχων ἀπτεσθαι. Ἐφόρει ἐτι τὴν ἀρχαίαν του ῥωμαϊκὴν τήβεννον ποτὶ ἐφθαρμένην, ὡς ἐφάνετο, καὶ τοὶ τὴν ἐφόρει ὑπὲρ τὰ 1600 ἔτη.

Ἡ ἀπίστευτος αὕτη παράδοσις ἦλθεν ἐξ Ἀνατολῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἐνοίκου καὶ ὁ σοφὸς Πέτρος Λουβέτης ἀκούσας νὰ τὴν διηγῶνται ἐν τῇ αὐτῇ τῆς βασιλείας Μαργαρίτας De Ualois δὲν ἐλησμώνησε νὰ τὴν καταχωρίσῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Beauvais χωρὶς ὁμοῦς νὰ ἐπικυρώσῃ τὴν αὐθεντικότητά της.

Ἐν Ταυρίνῳ ἐδημοσίευσαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ 17^{ου} αἰῶνος συγγραμμάτιόν τι, ὑπὲρ φαίνεται μεθερμηνευθὲν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ καὶ ἔχει τίτλον τόνδε « ἔκθεσις εὐγενεοῦς ἐλθόντος ἐξ Ἱερουσαλὺμων, ἐξ ἧς μανθάνει τις ποῦ εὕρισκεται ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος, ὁ δὸς τὸ ῥάπισμα εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τὴν ὁποίαν οὕτως παθίνει τιμωρίαν. »

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲ εἶνε αὐτὸς ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος ὃν δύο πολῖται τῶν Βρυξελλῶν ἀπήντησαν τῷ 1640 ἐν τῷ δάσει de Soignes. « Οὗτος ἦτο περιβεβλημένος ἐνδυμὰ τι λίαν ἐφθαρμένον καὶ κατὰ τὸν ἀρχαῖον συρμὸν ἐρραμμένον, — ὡς λέγει ὁ ἐλλόγιμος Γουσταῦος Βρονέτος ὁ ἐκ Βορδιγάλῃς ἐν τῇ ἱστορικῇ καὶ βιβλιογραφικῇ ἀφηγήσει του περὶ τοῦ θρόλου τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου — καὶ εἰςῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς ξενοδοχεῖον ἐνθα πῖὼν δὲν ἠθέλησε νὰ καθίσῃ. Αὐτοῖς δὲ τὴν ἱστορίαν του διηγούμενος εἶπεν ὅτι ὀνομάζεται Ἰσαὰκ Λακεδεῖμ καὶ τοῦς ἀφῆκε τὰ μάλιστα ἐκπεπληγμένου. »

(Ἀκολουθεῖ.)

Λύσις τοῦ ἐν τῷ προηγούμενῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος. — Ἡ Περισπωμένη.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἶμαι ἔντομον ὠραῖον
 Αἰώνιος δὲ πετῶ,
 Καὶ ἐκ πάντων τῶν ἀνθρώπων
 Τὸ νὰ εἶμι ζῆτῶ.
 Κ' ἐπὶ τῶν χειρῶν σου κείμαι
 Καὶ με βλέπεις σὺ καλῶς
 Δὲν με λείεις;... εἶμαι... εἶμαι...
 Θὰ σ' τὸ εἶπω προσεχῶς.

Ἡ ΕΠΑΥΛΙΣ ΤΗΣ ΟΖΕΡΑΙΗΣ.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλάδ. 55.)

— Καὶ ἐγὼ; ἀνέκραξεν ὁ Ῥαβινότης μετ' ὀργῆς σταυρόνων τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἐρχόμενος πρὸ τῶν κυριῶν, με νομίζουσιν ὅτι θὰ με ἀποπέμψωσι τοιοῦτοτρόπως; Οὕτω φέρονται μεταξύ των οἱ τίμιοι ἄνθρωποι! Ὁ κύριος μοὶ ὑπεσχέθη τὴν ἑπαυλίαν, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω... — Τὴν ἑπαυλίαν τῆς Ὀζεραίης εἰς σέ; διέκοψεν ὁ Διονύσιος, οὐ τὸ βλέμμα ἐξήστραψεν ἐκ νέου. Δὲν ἤκουσες ὅτι ὁ ἀγαθὸς Κ. Γρανσάμ, τὴν ἀφησεν εἰς ἐμέ; Ἄν ἐχῃς ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῆς, ἐλλοθὲ νὰ τὰς ἀπαιτήσῃς ἀπὸ ἐμέ!

— Καλὰ! καλὰ! ἀπεκρίθη ὁ Ῥαβινότης, περιδεὲς γενόμενος πρὸ ὀλίγου δὲν ἐφώναζε τόσον, κύρ Λαμβέρτε! ἀλλ' ἐγὼ μαζί σου δὲν ἔχω τίποτε· ἂν ὁ εὐγενεστάτος σὰς Γρανσάμ ἤλλαξε γνώμην τόσον τυχέως, καὶ τι βέβαια συμβαίνει ἐδῶ. Ἴσως ἢ παλληκαρία σὰς τὸν ἐφοβίσε, διότι πιστεύω ὅτι δὲν εἶνε δὰ τόσον γενναῖος. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε ἐγὼ θὰ ἐξηγηθῶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς τὸν ἴσιον δρόμον...

Ὁ Διονύσιος προχωρήσας πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του, ἔφερε τὴν πυγμὴν πλησίον τοῦ προσώπου ἐκείνου.

— Τόλμησε νὰ τὸν ἐγγίσης, ἀνέκραξε μετὰ στόμου, τόλμησε νὰ τὸν ἀπειλήσῃς, τόλμησε μόνον νὰ τὸν προσβάλῃς, καὶ ἐγὼ σοὶ λέγω...

— Διονύσιε! ὑεῖ μου! διέκοψεν ἡ Κ. Λαμβέρτου δραττομένη τῆς χειρὸς του, λησμονεῖς ὁποίας δυστυχίας ἐπροξένησεν ἡ παράλογος ὀρμὴ σου πρὸ ὀλίγου; Καὶ σεῖς, Ῥαβινότη, ἐξηκολούθησε στραφεῖτα πρὸς ἐκείνον, ἀντὶ νὰ σχηματίσης σχέδια μίσους καὶ ἐκδικήσεως κατ' ἄλλων, καλλίτερον εἶνε νὰ ὑπάγῃς νὰ ἐργασθῆς διὰ νὰ δώσης ἄρτον εἰς τὰ τέκνα σου καὶ νὰ συνδράμῃς τὴν πτωχὴν Λίκατερίνην, τὴν γυναῖκά σου, ἧς ἡ ἀσθένεια ὀσημέραι καθίσταται κινδυνωδεστέρα... Ἄλλ' ἂς ἀποσυρθῶμεν ὅλοι, προσέθηκεν ὑψοῦσα τὴν φωνήν, διότι οὐδεὶς πλέον ἔχει δικαίωμα νὰ μείνῃ μεταξύ συζύγων ὑπεραγαπωμένων καὶ ἐχόντων ἀνάγκην νὰ μείνωσι μόνοι μετὰ τοσοῦτα θλιβερά γεγονότα.

Καὶ ἐνηγκλίσθη τὴν ὀλοζύουσαν Ἀδελαΐδα. — Χαῖρε, τέκνον μου, ὑπετονθῆρσεν αὐριον ἀναχωρεῖτε, καὶ ἴσως δὲν ἴδωμεν πλέον ἀλλήλους ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐνθυμήθητε τὰς συμβουλάς μου, ἀγαπάτε πάντοτε τὸν συζυγόν σας, τὸν πατέρα

τοῦ τέκνου σας, ἀγαπάτε τον ὅτι καὶ ἂν ἤθελε συμβῆ. . . Σήμερον ἐφάνη ἐπιεικὲς καὶ οἰκτίρμων, μὴ λησμονήσητε δὲ αὐτό.

Ἡ Κ. Γρανσάμ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τοὺς βραχίονας τῆς Καλῆς Γυναίκος, οὐδ' ἀπικρίθη εἰς τὸν Διονύσιον καὶ τὸν Ῥαβινότην, οἵτινες χαριετήσαντες αὐτὴν ἐξῆλθον. Καὶ ἡ Κ. δὲ Λαμβέρτου αὐτῇ, με ἔλκεν τὴν εὐσικὴν ἀταραξίαν, δὲν ἐδύνατο εὐκόλως νὰ χωρισθῇ τῆς θετῆς θυγατρὸς τῆς, καὶ τις αἰτίξ μουσικὴ καθίστα ἴσως ὀδυνηρότερον τὸν τελευταῖον τοῦτον χαριετισμὸν. Ἐπεσαν λοιπὸν εἰς τὰς ἀγκαλάς ἀλλήλων καὶ ἔχυσαν δάκρυα θλιβερά· τέλος ἡ Καλὴ Γυναίκα καταβαλοῦσα δεινὴν προσπάθειαν, ἀπεσπάσθη τῶν σπασμοδικῶν περιπτώσεων τῆς Ἀδελαιδοῦ, καὶ ἐξῆλθεν ἐν ἀφάτῳ ταρχῆ καὶ ἐπαναλαμβάνουσα ἀκόμη.

— Ἀγαπάτε τον καὶ ἐστὲ εὐτυχῆς.

Ἡ Κ. Γρανσάμ ἦτον ὅλως καταβεβλημένη, διότι τοσαῦται συγκινήσεις εἶχον ἐξασθενήσει τὸ τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν τῆς. Ἠγέρθη λοιπὸν ἵνα ὑπάγῃ παρὰ τῷ συζύγῳ τῆς, ὅτε χεῖρ τις ἐλάβετο τῆς ἰδικῆς τῆς καὶ φωνή τις μελαγχολικὴ τῇ εἶπεν,

— Αὐτὴ λοιπὸν, κυρία, εἶνε ἡ εὐδαιμονία δι' ἡν πρὸ μικροῦ ἐκαυχᾶσθε;

Ἡ φωνὴ αὕτη ἦν τοῦ Ἀλφρέδου, ὅστις εἶχε μείνει ἀπαρτῆρτος ἐν τῇ αἰθούσῃ κατὰ τοὺς ἀποχαριετισμοὺς τῶν δύο γυναικῶν. Ἡ Ἀδελαΐς ἐκρυφεν ἤδη τὸ πρόσωπον διὰ νὰ μὴ συναντήσῃ τὸ βλέμμα τοῦ ἀρχαίου μνηστῆρός της.

— Ἀδελαΐς, ὑπέλαβε ζωηρῶς ἐκείνος, οὐδὲν αἰσθημα μίσους πρέφω πλέον καθ' ὑμῶν, διότι σὰς εἶδον ἀρκούντως πάσχουσιν. Οἶκτον μόνον αἰσθάνομαι διὰ τὴν θέσιν σας, διότι σκληρῶς ἀποτίετε τὴν ἐπιτορίαν σας. . . Ἰπάρχει περὶ ὑμᾶς μυστήριόν τι, ὅπερ πρέπει νὰ ἐξηγηθῇ. Ἐγὼ θὰ προσπαθῆσω ἀλλ' ὑποσχέθητέ μοι ὅτι θὰ ἴδωμεν ἀλλήλους μετ' οὐ πολὺ.

— Ὡ! ὄχι, ὄχι, ποτέ! ἐψιθύρσεν ἡ δυστυχῆς μετὰ συγκινήσεως.

— Κύριε Δουκλέρκ! ἐφώνησεν αὐστηρῶς φωνή τις.

Ὁ Ἀλφρέδος στραφεὶς παρετήρησε τὴν Λουσάνναν Λαμβέρτου ὀρθὴν παρὰ τῇ φλιξ τῆς θύρας. Κλίνας λοιπὸν βραχίονα πρὸ τῆς Ἀδελαιδοῦ, — Θὰ ἐπανίδωμεν ἀλλήλους, ἐπανέλαβε χαμηλοφώνως.

Καὶ ἀνεχώρησε μετὰ τῆς Καλῆς Γυναίκας, ἥτις ἠτένιζεν αὐτὸν μὲ βλέμματι κατηρῆ· ἄμα καὶ αὐστηρά.

V.

Ὁ Κ. Γρανσάμ μετὰ τῆς συζύγου του, εἶχον ἤδη ἀναχωρήσει εἰς Παρισίους τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ ἐκδίκησις τοῦ Διονύσιου Λαμβέρτου μικροῦ ἐδέησε νὰ ἀποβῆ τόσον ὀλεθρία εἰς τὸν κύριον τῆς Ὀζεραίνης· πιστὸς δὲ εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του καὶ ὁ Ἀλφρέδος ἄφραστον αὐθημερόν τὴν ἐπαυλιν, καὶ τὰ πάντα τοιοῦτοτρόπως περιήλθον ἐν αὐτῇ εἰς τὸν συνῆθη αὐτῶν ῥοῦν.

Ἐν τούτοις ἡ ἀπάπειρα τοῦ ἀγρονόμου εἶχε κάμει πολὺν κρότον, μ' ὅλον ὅτι ἐσύστησαν εἰς πάντας τοὺς μάρτυρας αὐτῆς ἀπόλυτον σιγὴν· αἱ φλυαφαὶ ὅμως τινῶν ὑπηρετῶν, καὶ ἰδίως τὸ πάθος τοῦ Ραβινότου, ὅστις εἶδε μετὰ θλίψεως νὰ τῷ διαφεύγῃ τοσοῦτον λαμπρὰ λεία, ἐξήγειρην τὴν Δικαιοσύνην, καὶ ὁ Διονύσιος περιήλθεν εἰς δυσχερῆ θέσιν διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· ἤθελε μάλιστα συλληφθῆ, ἂν ἡ ἐπέμβασις τοῦ Γρανσάμ δὲν διέκοπτε τὴν δικαστικὴν ἐνέργειαν, ὥστε τέλος ὁ Διονύσιος ἔμεινεν ἐξησφαλισμένος κατὰ πάσης καταδιώξεως, μετὰ πολλοὺς φόβους καὶ ἀγωνίας, ὧν ἀναμφιλέκτως μετείχε καὶ ἡ δυστυχὴς μήτηρ του.

Τὸ συμβῆναι τούτο, οὐ τὸ καλὸν μέρος ἐπαίξε κυρίως ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πύργου, μετέτρεψε τὰς διαθέσεις τῶν κατοίκων τοῦ τόπου ὑπὲρ αὐτοῦ. Μέχρι τούδε, ὡς εἶπομεν, ὁ Γρανσάμ οὐδὲ τῶν γειτόνων, οὐδὲ τῶν κατωτέρων του τὴν συμπάθειαν ἐδυνήθη νὰ προσελκύσῃ, καὶ μ' ὅλην τὴν ἀφοσίωσιν ἣν εἶδειε πρὸς τὸν φίλον του Γουστάβον δὲ Σαινσομόν, ἐθεωρεῖτο ὡς ἄνθρωπος σκληρὸς, ὑποκριτὴς καὶ ἀνεπίδεκτος παντὸς αἰσθημάτων γενναίου, πάσης πράξεως ἐπαινετῆς· ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν ἀγρονόμον του ἐπιείκεια, ἐπιείκεια περὶ τῆς ἑκάστος κατ' ἀρεσκείαν ἐλάλει, παρήγαγεν ὑπὲρ αὐτοῦ δημοτικότητα τοσοῦτον μεγάλην, ὅσον τρέος μίσος εἶχεν ἐμπνεύσει κατ' αὐτοῦ. Δὲν ἐδύναντο ἀρκούντως νὰ ἐπικινέσωσι τὴν ἀγαθότητα, ἣν εἶδειε συγχωρῶν ἄνθρωπον, ὅστις ἠθέλησε νὰ τὸν φονεύσῃ, καὶ πρὸ πάντων ἀρίνων καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκμίσθωσιν τῶν ἀγῶνων κτημάτων αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὑπῆρχον καὶ τινες ἄπιστοι, οἵτινες ἐπέμενον μὲ διάφορα ῥητορικὰ σχήματα, ἠδὲ τῆς ὑπόθεσιν δὲν ἦτο τοσοῦτον φανερὰ, ὅσοι τὴν ὑπέθετον ὑπὸ πρώτην ἐποψίν, καὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι

ὅσοι πειστικὸν καὶ ἂν εἶχεν ἡ Καλὴ Γυναίκα, διὰ νὰ συγκινήσῃ τὸν Γρανσάμ καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ χάριν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ της, θὰ μετεχειρίσθη ἄλλα μέσα παρὰ τὰς ἰκεσίας καὶ τὰ δάκρυα· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέθετο εἰς τοὺς λόγους τῶν ἀπίστων αὐτῶν, διότι ὑπενόουν ὅτι ἡ Σουσιάννα Λαμβέρτου μετεχειρίσθη μαγείας, ἡ δὲ γνώμη αὕτη ἦν πάντη ἀντίθετος πρὸς τὰ αἰσθημάτων τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης, ἃ ἐνέπνευεν εἰς Ὀζεραίνην ἡ Καλὴ γυναίκα παρὰ πάνσιν. Ὅπως δὴ ποτε τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ὑπὲρ τοῦ Γρανσάμ, καὶ ὁ θαυμασμός, τὸ σέβας καὶ ἡ τιμὴ ἦν ἀπὸ τοῦ συμβάντος ἐκείνου ἐδείκνυε πρὸς αὐτὸν ὁ Διονύσιος, δὲν συνετέλεισεν ὀλίγον πρὸς τὴν τοιαύτην μεταβολήν. Ὁ ἀγαθὸς ἀγρονόμος ἐξέφραζε πρῶτος τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ κυρίου του ἐν πάσῃ περιστάσει, ταπεινῶν ἑαυτὸν ὅπως ὑπερλαμπρῆν πράξιν, τῆς ὁποίας αἱ αἰτίαι ἦσαν τοῦλάχιστον μυστηριώδεις. Ἐνόητε μάλιστα τοσοῦτον κατετήκετο ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τοῦ συνειδότος, τοσοῦτον ἠσχύνετο ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ ἐγκλήματος ἐκείνου, εἰς ὃ τὸν παρέσυρε τυφλὴ ὄργη, ὥστε ἡ μήτηρ του, ἥς ἡ πρὸς τὸν σύζυγον τῆς Ἀδελφαῖς εὐγνωμοσύνη ἦτο μετριωτέρα καὶ ὀλιγώτερον καταφανὴς, ἠναγκάζετο νὰ τὸν παρηγορῇ. Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν, καθ' ἣν ἐφαίνετο ὑπὲρ τὸ σῆθηδες σκυθρωπότερος, τῷ εἶπε μὲ τὸν ἀτάραχον ἐκείνον καὶ διεισδυτικὸν τόνον, ὃν ἐγνώριζε νὰ λαμβάνῃ κατὰ τὴν περίστασιν.

— Μὴ μεγαλύνητε πολὺ τὴν ἀγαθότητα τοῦ κυρίου μας, Διονύσιε. Ἐσυγχώρησε τοὺς ἄλλους διὰ νὰ συγχωρήσῃ καὶ οἱ ἄλλοι αὐτόν.

Καὶ ἐξῆλθε χωρὶς νὰ θελήσῃ ν' ἀποκριθῇ εἰς τὸν υἱὸν της, ὅστις τὴν ἐβίαζε νὰ διασχιθῇ τοὺς κινιγματώδεις τούτους λόγους.

Τοιοῦτοτρόπως παρήλθον μῆνές τινες, ὁ χειμὼν διεδέχθη τὸ φθινόπωρον, καὶ τὸ ἔαρ τὸν χειμῶνα· κατὰ τὸν χρόνον δὲ τούτον οὐδεμίαν εἰδησις ἐλήθη ἀπὸ τοῦ κυρίου τῆς Ὀζεραίνης ἀπ' εὐθείας. Φήμη μόνον ὑπόκωφος διεδόθη ὅτι ὁ Γρανσάμ προσεβλήθη ἐν Παρισίους ὑπὸ μακροσμοῦ, ὅστις παρῆγε σπουδαίους φόβους διὰ τὴν ζωὴν του, καὶ ὅτι ἡ Ἀδελφαῖς τὸν ἐνοσσήλευε μετὰ ζήλου καὶ ἀγάπης ἀξιοθαυμάστου. Τοιοῦτοτρόπως οὐδὲν προῦπέθετεν ὅτι οἱ δύο σύζυγοι ἐμελλον νὰ ἐπισκερθῶσι τόσον ταχέως τὸ κτήμα των, ἐνθα τοὺς περιέμενον ἀναμνήσεις λίαν ἀνίκαρται, ὅταν αἰφνης προῦπαν τινὰ ἔμαθον ὅτι οὗτοι ἀφίκοντο εἰς τὸν πύργον, ἐνθα προῦτίθεντο νὰ διέλθωσι τὸ ἔαρ, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγουόμενα ἔτη.

Ἡ εἰδησις αὕτη διεδόθη ἐν ἀκαρεῖ, καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαύλειος τὴν ἔμαθον ἐν τοῖς πρώτοις. Καὶ ἡ μὲν Καλὴ Γυναίκα εἶδειζε θαυμασμόν τινα, ἀλλ' ὁ Διονύσιος, οὐ ἡ περιστάσις αὕτη ἀνεγέννα τὴν εὐγνωμοσύνην, ἐδῶσε τόπον εἰς τὴν παραφορὰν τῆς χαρᾶς αὐτοῦ. Παραχρῆμα ἐνεδύθη τὰ καλλίτερα τῶν ἐνδύματα καὶ ἐτρέψεν εἰς τὸν πύργον νὰ συγχωρῇ τοὺς κυρίους· τοῦ ἐπὶ τῇ καλῇ ἀφίξει των, ἀλλ' ἡ ἐπίσκεψίς του ἦτο βραχυχρόνιος καὶ ἐπανῆλθεν ἐντὸς ὀλίγου περιλλυπος καὶ κατηρῆς, διότι εὔρε τὸν Γρανσάμ, μάλλον ἀσθενῆ καὶ πάσχοντα παρ' ὅσον εἶχε διαδοθῆ, καὶ διότι ἡ ὑποδοχὴ ἦ: ἠξιώθη παρ' ἐκείνου, δὲν ἦτον ὅσον ἠλπίζε συμπαθῆς καὶ ἐγκάρδιος. Ἡ Ἀδελφαῖς, τὴν ὁποίαν μόλις ἐδυνήθη νὰ εἶδῃ, τῷ ἐφάνη κατηρῆς, συνεσταλμένη, ἐνὶ λόγῳ ὁ Διονύσιος δὲν ἔμεινεν πύχαριστήμενος ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ, καὶ ὅταν διηγήθη τὰ περὶ τούτου εἰς τὴν Σουσιάνναν, προσέθηκε δυσθύμως.

— Μὰ τὴν πίστιν μου, μητέρα, νομίζω ὅτι οἱ σύζυγοι αὐτοὶ δὲν τὰ περνοῦν καλά. Δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐνοσσήσῃ ἂν ἦνε ἀγαθὰ ψυχὰ ἡ ἔνσαρκοι βλάβοι. Τέλος, ὅστις ζήσῃ θὰ εἶδῃ! Ἄν δὲν ἦσο τάσῃ ἐχέμυθος ὡς μία ξυλίνη ἀγία, ἴσως θὰ μᾶς ἐξήγειρε ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ δὲν ὀμιλεῖς τίποτε, καὶ ἀρίνεις τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὑποψιάζονται χωρὶς νὰ λέγῃς ἕνα λόγον ἢ νὰ τοὺς ἐκβάλλῃς ἀπὸ τὰς ὑποψίας.

Ἡ Καλὴ Γυναίκα ὑπεμειδίχσε μελαγχολικῶς. — Καὶ δύναμει, ὑπέλαθε, Διονύσιε, νὰ εἶπω ἐγὼ ἄλλο, παρὰ ὅτι ὁ θεὸς μόνος γνωρίζει τί συμβαίνει εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἐκάστου; Συμμερίζουσαι λοιπὸν τὴν γνώμην τῶν ἀνοήτων ἐκείνων, οἵτινες μοὶ ἀποδίδουσι δύναμιν ὑπερφυσικὴν; Ἀγάπα καὶ σέβου τοῦ κυρίου σου, Διονύσιε, καὶ μὴ εὐνοεῖ τὴν τύχην των. Ἰδοὺ τί ὄλος ὁ κόσμος ἐδύνάτο, ὡς καὶ ἐγὼ, νὰ σοὶ εἶπῃ.

Ὁ Διονύσιος κατένευσε τὴν κεφαλὴν μὲ ὑποστροφὴν ἀμφιβολίας, καὶ δὲν εἶπε πλέον τίποτε ἄλλο περὶ τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς τὸν πύργον.

Ἡ ἐπιούσα ἦτο μία τῶν ὠραιότερων καὶ δροσερωτέρων ἑαρινῶν ἡμερῶν, καθ' ἣς ἡ φύσις ἀναγεννωμένη στολιζέται μὲ τὰ ἐπαγωγότερα θέλγητρα τῆς ἡλίου· βαδινὸς κατηύραζε τὴν πρασινόχροον πεδιάδα, τὰ ἄνθη ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ φύλλων, ἡ αὔρα πνέουσα ἐπὶ τῆς λίμνης καὶ τῶν ἀνθηρῶν καλάμων, ἐξέδιδε τὰ ἀρώματα καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων. Ἦτο τέλος μία τῶν ὠραίων

ἐκείνων ἡμερῶν, καθ' ἣς ἡ θυμηδία καὶ ἡ ζωὴ διεισδύουσι εἰς τὰ ἄνθη, καθ' ἣν ὁ γέρον αἰσθάνεται ἑαυτὸν εὐκίνητοτερον, ὁ ἀσθενὴς εὐσθενέστερον, ὁ τεθλιμμένος παιδρότερον, καθ' ἣν τὰ πάντα ἐνὶ λόγῳ εἰσι μυρώδη, ἐναρμόνια, εὐτυχῆ.

Κατὰ τὴν πρὸς περίπατον καὶ μελέτην ἀρμοδιωτέραν ὦραν, δηλαδὴ κατὰ τὴν μεσημβριανὴν ὁ Κάρλος Γρανσάμ τὸ πρῶτον ἦδη ἀπὸ τῆς ἐλεύσεώς του ἐξῆλθε τοῦ πύργου, καὶ κατῆλθεν εἰς τὴν παράδον. Δὲν εἶχον ἀναμφιλέκτως μεγαλύνει τὴν μεταβολὴν ἣν ἡ ἀσθένεια καὶ αἱ ἠθικαὶ ἴσως ὀδύνας εἶχον ἀπὸ τινῶν μηνῶν προξενήσει· διότι ἦτον οἰκτρῶς ἠλλοιωμένος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δυσκόλως ἤθελέ τις ἀναγνωρίσει ἐν τῷ προώρῳ αὐτοῦ γήρατι ἄνδρα ἀκμαίας ἐτι ἡλικίας. Τὸ πρόσωπόν του ἦν μολυβδόχρουν, οἱ ὀφθαλμοὶ του σκιεροὶ καὶ ἐσβεσμένοι, ἰσχνότης καταπληκτικῆς κατεβίβρωσκε τὰ μέλη του, ἡ βράχη του εἶχεν ἤδη κυρτωθῆ καὶ μόλις ἐδύνάτο νὰ βαδίσῃ ἐρειδόμενος ἐπὶ βακτηρίας ἐξ ἰνδικοῦ καλάμου. Ἦτο περιτετυλιγμένος ἐπιμελῶς εἰς χειμερινὸν ἐπενδύτην, τρέμων ἐκ διαλειμμάτων, ὡς εἰ προσεβάλλετο ὑπὸ ψύχους, καὶ συρόμενος μετὰ κόπου ὑπὸ τὰς εὐρηγετικὰς ἀκτίνας τοῦ γλυκεῶς ἐκείνου καὶ τὴν φύσιν θερμαίνοντος καὶ ἀναγεννῶντος ἡλίου.

Ἦτο φυσικὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ πρώτη ἐπίσκεψίς τοῦ κυρίου τῆς Ὀζεραίνης ἐμελλε νὰ γείνη εἰς τὴν ἐπαυλιν καὶ τοὺς πλουσίους ἀγρούς, οἵτινες τὴν περιεκύκλουν· ἐν τούτοις διῆλθε χωρὶς νὰ σταθῇ πρὸ τῆς κλιτύος τῆς ἀγούσης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λαμβέρτου. Ἐδειξε μάλιστα ὅτι ἡ θεὰ τῆς ἐπαύλειος τῷ ἀπέβαινε λίαν ὀδυνηρὰ, διότι ἄμα εἶδε μακρόθεν τὴν οἰκοδομήν, ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν μὲ εἰδὸς τι φρίκης. Εἴτε δ' ἐκ κοπώσεως, εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἐστέκετο ἐκ διαλειμμάτων, καὶ τότε ἐρρίπτε περὶ αὐτοῦ βλέμματα ἀνήτυχτα, ὡς διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι οὐδεὶς κατεσκόπευε τὰς πράξεις του ἢ διέκοπτε τὸν μοναζῆσαν του.

Ὅταν ἐφθασε πλησίον τῆς κοιλάδος ἥτις ἐξετείνετο ἐκείθεν τοῦ πύργου, ἐστάθη περισσότερον χρόνον καὶ ἤρξατο παρατηρῶν τὴν πλουσίαν καὶ τερπνὴν γῶραν, τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Αἰσθηματὸς χάρως ἄμα καὶ ἐπάρσεως ἐζωγράφηθη ἐπὶ τοῦ προσώπου του, μικρὰ δὲ τις ἐρυθρότης ἐχρωμάτισε τὰς παρειάς του καὶ διαβατικῆ τις λάμψις ἀντηγνάσθη ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἰσως θαυμάζων τὰς πλουσίας ἐκείνας πεδιάδας, τὴν ὠραίαν ἐκείνην λίμνην μὲ τὰ ἀργυρόντα ὕδατα, τοὺς ἀγρούς

ἐκείνους τούς πλήρεις θρισμοῦ, τούς λειμῶνας ἐκείνους τούς πλήρεις ποιμνίων, τὰς θελκτικὰς ἐκείνας οἰκοδομὰς, τὸν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνον πύργον, ἔλεγεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του· ὅλα αὐτὰ ἀνήκουσιν εἰς ἐμέ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ὡς εἰ σκέψις ἀνικαὰ καὶ ἐπίδουνος τῷ ἐπῆλθε καὶ ἦν χρόνον ἐπεσκῶπει τοιουτοτρόπως τὰ πλοῦτῃ του, ἐξέπεμψε στεναγμὸν, ὅστις ἐξωμοιοῦτο μᾶλλον πρὸς οἰωγῆν, καὶ στραφείς ἀνέλαθε τὸν δρόμον τοῦ πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς κοιλάδος.

Ἐφθασε τέλος εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν, καὶ διεληθὼν αὐτὴν χωρὶς νὰ σταθῇ, διτυθύνθη πρὸς ἄθροισμα οἰκῶν, πτωχῆς ἀπόψεως, οἷτινες ὑψοῦντο εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος. Ἐφ' ὅσον δ' ἐπροχώρει, ἔδιδε περισσότερα σημεῖα ἀνησυχίας καὶ δυσπιστίας· ἀλλ' ἀφοῦ ἐπίσθη ὅτι ἡ πεδιάς ἦτον ἔρημος κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἄφ' θαλμῶν ἐδύνατο νὰ τὸν παρατηρήσῃ, ἔλαβε μικρὰν τινα ἀτραπὸν, ἣτις ἔφερε πρὸς μεμονωμένην τινα οἰκίαν, κειμένην εἰς ἀπόστασιν βραχέως πυροβόλου ἀπὸ τῶν λοιπῶν. Ἡ οἰκία αὕτη ἦν λίαν γνωστὴ εἰς τὸ χωρίον ὅτι ἀνήκεν εἰς τὸν 'Ραβινότον, τὸν εὐνοούμενον αὐτὸν τοῦ Γρανσάμ, ὅστις ὀλίγον ἔλειψε νὰ γείνη ἀγρονόμος τῆς Ὀζεραιῆς.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ εἰπωμεν ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, τὸν ὅποιον εἰσέτι δὲν κατεστήσαμεν ἀρκούντως γνωστὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Ἡ θέσις τοῦ 'Ραβινότου οὐδὲ καθαρὰ, οὐδὲ ἀδικηλονείκητος ἦτον εἰς τὸ χωρίον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ, οἱ κάτοικοι διακρούονται εἰς δύο πολὺ διακεκριμένας ἀλλήλων τάξεις, εἰς ἀστοὺς καὶ εἰς χωρικοὺς. Ἔῤῥχε τὰ ἐλαττώματα τῶν μὲν, χωρὶς νὰ ἔχη τὰ προτερήματα τῶν δὲ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν συνήνου ἐν ἑαυτῷ τὰ ἐλαττώματα ἀμφοτέρων τῶν τάξεων τούτων. Ὁ 'Ραβινότος οὐδὲ κτηματίας ἦτον, οὐδὲ γεωργός, μ' ὅλον ὅτι ἐκέκτητο καὶ αὐτὸς τεμάχιον γῆς ὅπισθεν τῆς οἰκίας του, ἣτις ὅμως ἦν βεβαρημένη μετ' ὑποθήκας καὶ ἐκινδύνευεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν νὰ ἐκπλειστηριασθῇ ὑπὲρ τῶν δανειστῶν του. Τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεώς του ἦσαν λίαν μυστηριώδη, λαμβανόμενης ὑπ' ὄψιν τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς κραυγῆς, ἣτις τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐργάζεται διηκενῶς καὶ καλῶς. Ἔῤῥχε δ' εἰς τὰς ὑποθέσεις του εἶδος τι εὐφύτας καὶ ἔξιν τινὰ βραδουργίας, ἣτις προσεῖλκε πρὸς αὐτὸν ὅλους τοὺς διαδίκους τοῦ χωρίου. Ἐδίδε συμβουλὰς εἰς τὰς ἀκαυλώδεις ὑποθέσεις,

ἀνεδέχετο πράγματα, περὶ ὧν οὐδεὶς ἕτερος ἐφρόντιζεν, ἐπέμβαινεν εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν σιτηρῶν καὶ τῶν ζώων καὶ ἐπληρώνετο διὰ τὴν μεσιτείαν του, ποτὲ μὲν περισσότερον, ποτὲ δ' ὀλιγώτερον, ἀλλὰ πάντοτε ὅσῳ ἦν δυνατὸν ἀκριβώτερον. Ἦτον ἐνὶ λόγῳ ἀνθρώπος ὑποθέσεων, ὅστις ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ ἐνεργείας, ἐδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς πάντα ἄλλον, ἂν ἐνίοτε δὲν εἶχε σχέσεις πρὸς τὸ πλημμελεῖσθαι τοῦ περιφερείας. Περιπλέον ἐκέκτητο ἑκακτὸν τινα ἐπιτηδεύματα εἰς τὰ παιγνίδια ἅτινα ἐπαίζον εἰς τὰς πανηγύρεις, καὶ ἂν δὲν ἐμεθύσκετο, τὰ κέρδη ἐκάστου μηνὸς ἐδύνατο νὰ τῷ ἐξασφαλίσωσιν ἀνετὸν βίον. Ἐναντίον ὅμως τούτου, ἢ μᾶλλον, ἐνεκα τούτου, ὁ 'Ραβινότος εἶχε φήμην ἀποτρόπαιον, αἱ μικραὶ του σκευωρίαι δὲν ἴσχυον πλέον εἰς τὰ περιχώρα, καὶ ἔζη λίαν οἰκτρῶς μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἀφ' ἧς ἡμέρας ἢ ἔπαυλις τῆς Ὀζεραιῆς τοῦ εἶχε διαφύγει, παρὰ πᾶσαν τὴν καλὴν θέλησιν τοῦ ἰδιοκτήτου.

Ὁ Γρανσάμ ἔφθασε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν οἰκίαν, ἣτις ἦτο μικρὰ, ἀλλ' ἀρκούντως ἡντρεπισμένη ἔξωθεν. Ὡκοδόμητο αὕτη ἐκ πλίνθων ὀπτῶν, ὡς καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι τοῦ χωρίου, ἢ δὲ ὄροφῃ τῆς ἐκαλύπτετο ἐκ κεράμων σχηματικῶσιν παράδοξα σχήματα, τὸ ὅποιον εἶνε ὁ ὑψιστος βαθμὸς τῆς πολυτελείας τοῦ οἴκου ἐνὸς πικαρδοῦ. Ἐν τούτοις δὲν εἶχεν εἰμὴ ἓνα μόνον πρόδομον, ἐν τῷ ὀπίῳ ἢ οἰκογένεια διέμενε λίαν στενοχωρημένη. Τὰ παράθυρα ἐκατέρωθεν τοῦ οἴκου δὲν εἶχον ὑέλους, ἀλλὰ χάρτας ἐλαιουβαφεῖς καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο σημεῖον ἐδύνατο ἄριστα νὰ ὑποδείξῃ τὴν ἀθλιότητα, ἣτις ἐπεκράτει ἐντός.

Πλησιασας ὁ σύζυγος τῆς Ἀδελαΐδος ἤκουσε φωνὰς παιδίου ἐξερχομένης ἀπὸ τοῦ κύριου δωματίου, ὅπερ κατεῖχον οἱ 'Ραβινότοι· φωνὴ δ' ἀσθενῆς καὶ νοσώδης, ἢ φωνὴ βεβαίως τῆς μητρὸς, ἐζήτει νὰ πρῶνῃ τὸ παιδίον εἰς μάτην. Βέβαιος τοιουτοτρόπως ὁ Γρανσάμ, ὅτι θὰ εὕρῃ ἀνθρώπον νὰ ὁμιλήσῃ ἐν περιπτώσει ἀπουσίας τοῦ οἰκοδεσπότη, ὕψωσε τὸν μάνδαλον τῆς θύρας, καὶ εἰσῆλθεν ἀποφασιστικῶς ἐν τῷ οἴκῳ. Τότε δ' ἐν τῷ σκιερῷ φωτὶ ὅπερ εἰσῆρχετο διὰ τῶν ἐλαιοτριβῶν χάρτων τοῦ παραθύρου, θῆκε σπαραξικάρδιος παρῆστι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

Τὸ δωμάτιον τοῦτο ὑπερχεν εἰς κατάστασιν σχεδὸν ὀλοσχεροῦς γυμνώσεως. Αἱ πλείσται τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἔδαφος σανίδων ἦσαν συντετρι-

μέναι ἢ ἐκβεβλημένοι, καὶ ἡ βροχὴ διεισδύουσα ἐν αὐτῷ διὰ μέσου τῶν μεσοδμῶν τοῦ ὀροφώματος εἶχεν ἀφήσει ἐπὶ τῶν τοίχων ἴχνη κιτρινώχρα. Κλίνη κρεμαστὴ μετ' ἀπείρητα παραπετάσματα, κοίτις ἐξ ἰνδοκαλάμου, τράπεζα τεθραυσμένη καὶ τινες ἔδραι σκοληγκόβρωτοι ἀπετέλουν ὅλα τὰ ἐπιπλα τοῦ δωματίου, ἐν τῷ ὀπίῳ τὸ πᾶν ἐμαρτύρει τὴν ἀθλιότητα. Πῦρ ἐκ γαιωκαύσων, ἀνάπτον εἰς τὴν ἐστίαν διέδιδε καπνὸν πυκνὸν καὶ πνιγρὸν· ἐπὶ δὲ τῆς κλίνης κατέκειτο ἀσθενῆς τις, τοῦ ὀπίου τοὺς χαρακτῆρας δὲν ἐδύνατο ἐνεκα τῶν παραπετάσματος νὰ διακρίνη τις, ἀλλ' οὐκ ἔβλεποντο αἱ οἰωγαὶ καὶ οἱ στεναγμοί, ὅταν αἱ κραυγαὶ τοῦ παιδίου ἐπαυον ἐκ διαλειμμάτων. Ἐπερὸν δὲ παιδίον πέντε μέχρις ἔξι ἐτῶν, κεκαλυμμένον ἀπὸ βράκῃ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡμίγυμνον, ἐκάθητο χαμῆς πρὸς τὴν κοίτιδι, καὶ προσεπάθει νὰ κχευνάσῃ τὸν ἀδελφόν του. Ὁ 'Ραβινότος ἦτον ἀπὸν, ἀλλὰ φιλῆ προσφάτως κενωθεῖσα, καὶ ποτήριον ἐρυθροῦν ἐτι ἐξ οἴνου, τελευτήματα ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐμαρτύρουν ὅτι πρὸ μικροῦ μόλις εἶχεν ἐξέλθει τοῦ οἴκου του.

Ὁ Γρανσάμ ἐστάθη ἐκπληκτος καὶ περίτρομος ἐνεκα τῆς ἀπροσδοκῆτος ταύτης πτωχίας· ἐν τούτοις ὁ ὀρόφος, ὃν εἶχε κάμει, καὶ ἡ λάμψις τοῦ φωτός, τὴν ὁποίαν ἐπέχυσεν τὸ ἀνοῖγμα τῆς θύρας, ἐπρόδωσαν τὴν παρουσίαν του. Τὸ δὲ παιδίον εἶτε ἐκ τῆς ἐμφάνισως ἐνὸς ξένου, εἶτε δι' ἄλλην οἰανδήπουτα αἰτίαν ἐπαυσε τοὺς θρήνους, ἐνῶ ὁ ἀδελφός του παρετήρει τὸν νεωστὶ ἐλθόντα μετ' ὀφθαλμούς τεθαμβωμένους. Ταῦτοχρόνος φωνή τις μεμφίμορος ἠκούσθη ὅπισθεν τῶν παραπετάσματος.

— Εἶθε σεῖς, κυρία Λαμβέρτου; εἶπε μετὰ προφανοῦς ἀγωνίας. ὦ! πόσον ἀγαθὴ εἶθε ὅπου ἤθετε νὰ με ἰδῆτε πάλιν. Δὲν τολμᾶ νὰ σᾶς εἰπῶ νὰ εἰσέλθητε, διότι ὁ σύζυγός μου εἶν' ἐδῶ πλησίον, καὶ δύναται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν νὰ ἐπανέλθῃ. Ἐν τούτοις πάσχω πολὺ! ὦ! θεέ μου, πόσον πάσχω!

Τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Λαμβέρτου ἐφάνη ταρασσὸν τὸν Γρανσάμ περισσότερον ἀπὸ τὸν σπαρακτικὸν τόνον ἐκείνης ἣτις τὸ ἐπρόφερε.

— Πῶς λοιπόν! ἀνέκραξε σχεδὸν ἀκουσίως, ἢ γυνὴ ἐκείνη ἐρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ 'Ραβινότου;

Ἡ ἀσθενῆς φοικιάσατα, ἠγέρθη ἀναγωνίως ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς, καὶ ἀνοίξασα τὰ παραπετάσματα, ἔδειξε τοὺς χαρακτῆρας γυναικῶς νέας εἰσέτι,

ἀλλ' ἐφ' ἧς αἱ φυσικαὶ καὶ ἠθικαὶ ὀδύναι εἶχον προξενήσαι ἀκατανόητον ἀλλοίωσιν.

— Ποῖος εἶνε; ἠρώτησε· δὲν εἶνε ἡ Κ. Λαμβέρτου; Πῶς! εἶθε σεῖς, Κ. Γρανσάμ; ἐξηκολούθησε προσπαθήσασα νὰ μειδιάσῃ, εἶθε σεῖς, καὶ μὲς ἐκάματε αὐτὴν τὴν τιμὴν νὰ ἐλθῆτε νὰ με εἰδήτε; Καθήσατε, αὐθέντα, καὶ συγχωρήσατέ μοι, ἂν δὲν δύναμαι νὰ σᾶς ὑποδεχθῶ ὅπως σᾶς ἀνήκει.

— Καλὴ ἡμέρα, Αἰκατερίνη, ἀπεκρίθη ὁ Γρανσάμ μετ' ὑφους ἀφηρημένον. Εἶθε λοιπὸν τόσον ἀσθενῆς, ὥστε ἀναγκάζεσθε νὰ μένητε κλινήρης;

— Καὶ θὰ μείνω ἕως ὅτου ἀποθάνω, εἶπεν ἡ πτωχὴ γυνὴ μετ' ὀντον μελαγχολικόν, τὸ ὅποσον δὲν θὰ ἀργήσῃ πολὺ, ἐλπίζω. Ἐνωρίζετε βεβαίως ποῖον εἶνε τὸ πάθος μου. γάγγραινα τοῦ στήθους, ἀσθένεια ἢ ὅποια δὲν χωρατεύει. Τὰ δυστυχεῖ μου παιδιὰ!

Καὶ στεναγμὸς φοικώδης ἐτελείωσε τὴν ἰδέαν τῆς.

— Καὶ ἐρχεται ἡ κυρία Λαμβέρτου καὶ σᾶς νοσηλεύει; ἠρώτησεν ὁ Κάρολος, πάντοτε ἀπισχολημένος εἰς τὸ μυστήριον, ὅπερ εἶχεν ἀποκαλύψει.

Ἐνόμιζον ὅτι ὁ σύζυγός σας. . .

— ὦ! ἂν τὸν ἴδῃτε, μὴ τῷ εἰπῆτε περὶ τούτου, ἀνέκραξεν ἡ Αἰκατερίνη μετ' ὀντον ἐκτετυκῆν, ὁ 'Ραβινότος δὲν ἠθέλησε νὰ προσκαλέσῃ τὸν ἰατρὸν, διότι λέγει ὅτι θὰ τὸν ἀφανίσῃ εἰς τὰ ἰατρικὰ καὶ τὰ ἔξωδα. . . καὶ λέγει ἀλήθειαν, διότι αἱ ἀσθένειαι ἀπαιτοῦσι μεγάλας δαπάνας. . . Ἡ Καλὴ γυναῖκα τῆς Ὀζεραιῆς ἔμαθεν αὐτὸ, καὶ ἐρχεται ἐνίοτε κρυφίως καὶ μοι φέρει ἰατρικὰ τινα. . . Ἄνευ αὐτῆς ἕως τὸρα ἤθελ' ἀποθάνει, διότι δὲν ἠδύναμην νὰ ὑποτέρω τὰ τόσα δεινὰ, αἵτινα με βασανίζουσι. . . Σήμερον δὲν ἦλθεν ἀκόμη, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι οἱ πόνοι μου ἀυξάνουσι. . . Νομίζω ὅτι μετ' ἰσχύουσι τὸ στήθος! . . Πνίγομαι. Θεέ μου, ἐλέησόν με!

Καὶ ταῦτοχρόνος ἔπεσε πάλιν ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς μετ' ὀντον σπασμοῦς. Ὁ δὲ Γρανσάμ πρὸς στιγμήν ἐσιώπησε.

— Θαυμάζω εἶπεν ἄμα ἐκείνη ἠτύχησεν ὀλίγον, πῶς ὁ σύζυγός σας δὲν ζητεῖ νὰ σᾶς φέρῃ ἓνα ἀνθρώπον ἐπιστήμονα, ἀλλ' ἐπιτρέπει μίαν γυνὴν ἢν μισεῖ, νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον σας.

— Δὲν τὸ ἠξεύρει, αὐθέντα; σᾶς εἶπον ὅτι δὲν τὸ ἐγνώριζε, καὶ σᾶς παρακαλῶ ἐπιμόνωσιν νὰ μὴ με προδώσῃτε, διότι ἤθελε θυμώσῃ πολὺ καὶ θὰ

μέτ' ἀνάγκασε νὰ τὴν διώξω· τί δὲ θὰ ἐγείνο-
μην; θὰ ἀπέθνηκα ἄνευ συνδρομῆς καὶ ἄνευ
παρηγορίας.

— Ὁ Ραβινότος λοιπὸν περιήλθεν εἰς τοιαύτην
δυστυχίαν, ὥστε δὲν δύναται . . .

— Εἴμεθα στενωχωρημένοι, αὐθέντα, διότι αἱ ὑ-
ποθέσεις μας δὲν ὑπάγουσι καλῶς, ἔσπευεν ἡ γυ-
νὴ νὰ εἶπῃ προσπαθοῦσα πάντοτε νὰ μειδιάσῃ·
ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν εἴμεθα καὶ τόσοι ἐλεεινοί, ὅσον
νομίζετε . . . Δὲν πταίει ὁ Ραβινότος, διότι καὶ
ὁ δυστυχὴς αὐτὸς καπιάζει πολὺ, καὶ ἂν ἔχῃτε
κῆμμιαν ὑπόθεσιν νὰ τῷ προτείνετε, εἶνε ὅλως
δικατεθειμένος νὰ σᾶς ὑπηρετήσῃ. Ναι, ναι, σᾶς
βεβαιῶ ὅτι δὲν πταίει αὐτὸς, ἂν δὲν ἤμεθα τόρα
εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, ὅπως καὶ ἄλλοτε!

Ὁ Γρανσάμ εἶχε τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ πτω-
χὴ γυνὴ ἤθελεν ἀποκαλύψει μέρος τῆς ἀληθείας·
ἐν τούτοις ἤρκεσθη νὰ ἐρωτήσῃ.

— Καὶ ποῦ εἶνε ὁ σύζυγός σας; ἔχω νὰ ὀμι-
λήσω πρὸς αὐτόν!

— Ἀλήθεια! ἀνέκραξεν ἡ Αἰκατερίνη σχεδὸν μετὰ
φαιδρότητος· ἔχετε ἐργασίαν τινὰ νὰ τῷ δώσητε;
ὡ τί εὐτυχία, ἂν πρὶν ἀποθάνω τὸν ἐβλεπον ἀπο-
καταστημένον, καὶ ἐβεβαιούμην ὅτι θὰ εἶχεν ἄρ-
του νὰ διδῆ εἰς τὰ τέκνα του! . . . Ὅχι, ὅτι μὰς
ἔλειψε ποτὲ, ἀλλὰ . . .

— Μητέρα, πεινῶ! ἐφώνησε τὸ μικρὸν παιδίον.
Ἡ ἀσθενὴς ἠρθίρασεν ἐκ ταραχῆς.

— Ἐφαγε πρὸ ὀλίγου, ὑπέλαβε περιπεπλεγμένη.
Τί ἀδδηπάγος εἶνε! Ἀλλὰ θέλετε νὰ ἴδῃτε τὸν
σύζυγόν μου, αὐθέντα! θὰ ἦν' ἐδῶ . . . εἰς τὸ πε-
ρίφραγμα. Αἱ φωναὶ τῶν παιδιῶν καὶ αἱ ἀκού-
σαι μεμψιμοίριαί μου τὸν ἠνώχλουν, ὥστε ἐξῆλθε
νὰ ἀναπνεύσῃ ὀλίγον, καὶ θὰ τὸν εὔρητε ἐκεῖ. Σᾶς
παρκαλῶ ὅμως καὶ πάλιν νὰ μὴ τῷ εἶπητε τίπο-
τε περὶ τῆς Καλῆς Γυναίκος.

Καὶ χωρὶς ν' ἀκούσῃ, ὁ Γρανσάμ ἐξῆλθε τῆς
οἰκίας διὰ πλαγίας τινος θύρας, διότι ἐπιθύμει ν'
ἀπαλλαγθῆ τῶν ἀνιερῶν ιδεῶν, ἃς τῷ ἐνέπνεεν ἡ
θεὰ τοῦ οἴκτου ἐκείνου βίου. Ἐσπευσε λοιπὸν νὰ
διέλθῃ εἰδὸς τι κήπου πεπληρωμένου ἀκαληφῶν
καὶ ἀκολύμων, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὁποῦ εὐρίσκει-
το τὸ περίφραγμα, ἐν ᾧ ἤλπιζε νὰ τύχῃ τὸν 'Ρα-
βινότον. Ὁ μικρότατος οὗτος καὶ ἀθλιώτατος
φραγμὸς περιεῖχε δωδεκάδ' ἀμπελῶν, ὧν ὅμως τὸ
φύλλωμα δὲν ἦτο τοσοῦτω πυκνὸν, ὅπως κρύψῃ
ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἐζή-
τει, ὥστε δὲν ἐβράδυνε νὰ ἴδῃ αὐτόν. Ὁ 'Ραβι-

νότος, ἀρκούντως εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, με πρό-
σωπον δροσερὸν, με ὀφθαλμούς ἀκτινοβολούντας
ἐκ τοῦ οἴνου, ἔν τὴν πρώτην εἶχε πῖει καὶ ὅστις
τῷ εἶχε δώσει, φαίνεται, ἰδέας θυμῆρις, περιεφέ-
ρετο εἰς τὴν οὐρανὸν, ἔχων τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυ-
λάκιά του καὶ συρίζων μεταξὺ τῶν ὀδόντων του
βράνασόν τινὰ ἤχον.

Χωρὶς νὰ σκεφθῆ ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως, ἣν πα-
ρίστα ἡ στάσις τοῦ οἰκογενειάρχου τούτου πρὸς
τὴν σκηνὴν τῆς δυστυχίας καὶ θλίψεως, ἣς ἐγένε-
το αὐτόπτης, ὁ Γρανσάμ κατηνύθη ἐσπευσμένως
πρὸς τὸν 'Ραβινότον, ὅστις ἀναγνωρίσας τὸν κύ-
ριον τῆς Ὀζεραιῆς· ἔκαμε κίνημά τι ὡς διὰ νὰ ὑ-
πάγῃ πρὸς συνάντησίν του, ἐνῶ αἴσθημα εὐχα-
ριστήσεως ἔλαμψεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του· ἀλλὰ
μεταβαλὼν γνώμην παραχρῆμα, ἀνέλαβε τὴν συ-
νήθη αὐτοῦ ἀδιαφορίαν, καὶ ἐπερίμεινε τὸν ξένον
νὰ ἔλθῃ μέχρι αὐτοῦ. Τότε δ' ἔκλινε τὴν κεφα-
λὴν πρὸς χαριετισμὸν μετὰ προσπεποιημένης τινὸς
ἀξιοπρεπείας.

— Καλ' ἡμέρα, κύριε, καλ' ἡμέρα, εἶπε μετὰ
ψυχρότητος. Ἦλθατε τέλος πάντων εἰς τὰ μέρη
μας· ἀλλὰ χωρὶς νὰ σᾶς κολακεύσω, προσέθηκε
παρατηρῶν τὸν Γρανσάμ ἀπὸ κεφαλῆς· μέχρι πο-
δῶν, φαίνεται ὅτι δὲν ἐπεράσατε τόσο καλὰ ἐκεῖ,
ἄφ' ὅπου ἔρχεσθε! Εἰς τὴν τιμὴν μου! δὲν ἐπα-
χύνετε πολὺ.

— Εἶνε ἀληθές, πτωχέ μου 'Ραβινότε, ἀπεκρίθη
περιλύπως, ὅτι εἶνε κακὴ, κακίστη ἡ ὑγεία μου,
ἀφότου . . . ἀπὸ τινων μηνῶν, καὶ ἂν δὲν δυνη-
θῶ νὰ περιστείλω τὴν καταδιβρώσκουσάν με λύ-
πην, δὲν θὰ ζήσω ἐπὶ πολὺ ἀκόμη! Ἡ ἀδυναμία
μου εἶνε τόσο μεγάλη, ὥστε ἐζητηθήην ἐκ κό-
που διὰ νὰ ἔλθω ἔως ἐδῶ. Πρέπει ν' ἀναπυθῶ,
καθίστατε λοιπὸν πλησίον, καὶ ἃς ὀμιλήσωμεν ὀ-
λίγον περὶ τῶν ὑποθέσεών σας.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκάθησεν, ἢ μάλλον εἶπεῖν ἔ-
πεσεν ἐπὶ τῆς χλόης εἰς τὴν εἴξαν ἑνὸς δένδρου,
καὶ ὁ 'Ραβινότος, μιμηθεὶς αὐτόν, ἐκάθησεν ἐ-
πίσης, παρατηρῶν μετὰ τὴν ἄκραν τοῦ ὀφθαλμοῦ
του ἵνα ἀνιχνεύσῃ ὁποῖος ἦν ὁ σκοπὸς του.

— Λοιπὸν, φίλε μου! ἐξηκολούθησεν ὁ Γρανσάμ
μετὰ τινος περιχαροῦς οἰκειότητος, ὅταν εἶδε τὸν
χωρικὸν καθεζόμενον πλησίον του, φαίνεται ὅτι
δὲν κῆτυχῆσατε κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου, καὶ ὑ-
πέθεσα πρὸ ὀλίγου ὅτι ἡ οἰκογένειά σας δὲν εἶνε
εἰς κατάστασιν τοσοῦτω ἀνθηρᾶν.

— Ἄ! ἴδατε; ὑπέλαβεν ὁ 'Ραβινότος παρατηρῶν

τὸν κυανοῦν οὐρανὸν διὰ τῶν κλάδων τῶν μηλεῶν,
αἵτινες τὸν ἐσκίαζον. Ναι αἱ ὑποθέσεις μας δὲν
εἶνε τόσο εὐάριστοι, ἡ γυναῖκα μου πάσχει καὶ
τὰ παιδιά γρονιάζουσιν. Εἶνε πολὺ λυπηρὸν αὐ-
τὸ, καὶ με ἐνοχλοῦν εἰς τρόπον ἀνυπόφορον, ὥστε
μου ἤλθε σήμερον νὰ τὰ φυτεύσω ἐκεῖ . . . Σ' τὸν
διάβολον! μὴ μοῦ ὀμιλήτε περὶ γυναικῶν καὶ
παιδιῶν, διότι ἐβαρύνθη πλεόν.

Ὁ Γρανσάμ δὲν ἀπεκρίθη εἰς τοὺς λόγους τού-
τους καρδίας ζῆρας καὶ ἀνεπιδέκτου τῶν ἐρωτή-
ρων αἰσθημάτων· ἐφάνη λοιπὸν ὡς σκεπτόμενος
περὶ τῶν μέσων ὅπως προσπελάσῃ εἰς ζήτημα το-
σοῦτω λεπτόν, ἀλλὰ καὶ ὁ 'Ραβινότος ἀφ' ἑτέρου
ἀπεξείχετο πάντοτε νὰ μάθῃ τὸ ἀντικείμενον
τῆς ἐπισκέψεως ταύτης. Βλέπων δὲ ὅτι ὁ μεθ'
οὐ ὀμίλει δὲν ἔσπευδε νὰ ἐκφρασθῆ, ἀπεφάσισε
νὰ ἀλλάξῃ καὶ αὐτὸς ὀμιλίαν.

— Εἶνε βέβαιον, ὑπέλαβε χωρὶς νὰ παρατηρῆ τὸν
Γρανσάμ, ὅτι ἂν μοι ἐδίδαν τὴν ἐπαυλιν τῆς Ὀ-
ζεραιῆς, καθὼς εἰς τὴν τιμὴν των μ' ὑπεσχέθη-
σαν, δὲν θὰ εἶχον αὐτὴν τὴν ἀτυχίαν, ἣτις με
καταδιώκει ἀπὸ εἰς περίπου μηνῶν . . . Ἀλλ'
ὅταν οἱ πλούσιοι λείπωσιν οὕτως ἀπὸ τὰς ὑπο-
σχέσεις των, δὲν δύναται κανεὶς πλέον νὰ ἐμπι-
στευθῇ εἰς αὐτούς.

Ὁ Γρανσάμ ἐδράξατο μετ' ἀπληστίας τοῦ ἀν-
τικειμένου τούτου.

— Ἴδου τέλος πάντων, εἶπε μειδιῶν μοι φυλάτ-
τετε λοιπὸν πάντοτε πάθος, 'Ραβινότε, διὰ τὴν
ἀνάγκην, εἰς ἣν εἶχον περιέλθει ν' ἀποσύρω τὸν
λόγον μου; Ἀλλὰ συλλογισθήτε ὅτι δὲν ἤμην
ἐλεύθερος, οὐτ' ἐδυνάμην νὰ διαρραστῶ τὴν Κ.
Γρανσάμ, διώκων τοσοῦτον σκληρῶς ἀρχαίους ὑπη-
ρέτας τῆς οἰκογενείας.

Ἄλλως τε τὰ δάκρυα, αἱ παρακλήσεις τῆς
πτωχῆς ἐκείνης γράϊας Λαμβέρτου . . .

— Ἀφήσατέ τα αὐτά! διέκοψεν ὁ ἀγροῖκος
'Ραβινότος. Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἡ γυνὴ σας δὲν
σᾶς προξενεὶ φόβον· ὡς πρὸς τὰς ἀρχαίας δὲ ὑπη-
ρέτας, ὁ μὲν εἰς σᾶς ἐπυροβόλησε διὰ νὰ σᾶς φο-
νεύσῃ, ἡ γράϊα δὲ δὲν ἠδυνήθη μόνον διὰ τῶν
τερματιδῶν τῆς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν χάριν σας . . . Ἀ-
φήσατέ τα· κᾶτι ἄλλο τρέχει. Εἰς πάντοτε εἶμαι
πεπεισμένος ὅτι ἄλλο τι συμβαίνει.

— Εἶσθε πεπεισμένος, ἀλλὰ δὲν τὸ εἶπετε εἰς
κανέναν βέβαιον! ὑπετονόησεν ὁ Γρανσάμ γενό-
μενος ἐτι πελιδνότερος καὶ πλησιάζων τὸν χωρι-
κόν. Μάλιστα, 'Ραβινότε, ὑπάρχει ἄλλο τι μυστι-

κὸν τὸ ὁποῖον κατεγράσθησαν ἀναξίως διὰ νὰ ἐκ-
διδάσῃ τὴν θέλησίν μου . . . τὸ μυστικὸν τοῦτο
κατέστησε τὴν κεφαλὴν μου φαλακρὰν καὶ ἐκύρ-
τωσε τὸ σῶμά μου προφῶρος . . . τὸ μυστικὸν αὐτὸ
θὰ με φονεύσῃ, ἂν δὲν δυνηθῶ ν' ἀπαλλαγθῶ
τῶν φόβων, οἵτινες νυχθημερὸν με πολιορκοῦσι . . .
τὸ μυστικὸν αὐτὸ με ἠνάγκασε νὰ ἐπανέλθω εἰς
τόπον, ὅστις ὑπὸ τσοσάτας ἐπόψεις μοι εἶνε μι-
σητός . . . Ἀλλὰ σᾶς εἶπον ἴσως πολλὰ, περισσό-
τερα τοῦ δέοντος. Ἦδη λοιπὸν πρέπει νὰ πεισθῆτε
ὅτι δὲν πταίω ἐγώ, ἂν παρήτησα τὴν ἐπαυλιν εἰς
τὸν Λαμβέρτον. Ὑπάρχουσι στιγμαὶ, καθ' ἃς
ἐπιθυμοῦν κάλλιον νὰ με κατέπινεν ἡ θάλασσα,
παρὰ νὰ εὐρίσκωμαι εἰς διηνεκὴ συνάφειαν μετ'
ἀνθρώπων τοὺς ὁποῖους μισῶ.

Ὁ Γρανσάμ ἐστάθη μίαν στιγμὴν διὰ νὰ πρᾶξῃ
τὴν ἐξαψιν τῶν ιδεῶν του· ὁ δὲ Ραβινότος ἐξη-
τόντιζεν ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα ζωηρὰ καὶ παχέα
χωρὶς ν' ἀφήσῃ τὴν νοσηλὴν αὐτοῦ στάσιν.

— Καὶ ὅμως, εἶπε τέλος γελῶν, αὐτὸς ὁ ἀνόη-
τος Διονύσιος νομίζει ὅτι ἐκ γενναϊότητος συγκα-
πετέθητε νὰ τὸν συγχωρήσητε. Ἐγνωρίζω ἐγώ
ὅτι δὲν εἶσθε δὰ ἀπ' ἐκείνους, καὶ τὸν ἄφρινα νὰ
λέγῃ . . . Τέλος εἶτε οὕτως, εἶτε ἄλλως ἐμεινεν
ἐκείνος εἰς τὴν ἐπαυλιν, καὶ ἄφησεν ἐμὲ εἰς τοὺς
πέντε δρόμους.

— Ὅχι, σᾶς ἀποζημιώσω, 'Ραβινότε, θὰ σᾶς ἀπο-
ζημιώσω, ἐστὶ βέβαιον, καὶ σᾶς ὀμνῶ εἰς ὅτι
ἔχω ἰερώτερον ὅτι ὀψέποτε ἀπαλλαγθῶ αὐτῶν τῶν
ἐπαχθῶν Λαμβέρτων, ἢ ἐπαυλις εἶν' ἰδικὴ σας.

— Ὅλ' αὐτὰ εἶνε λόγιζ, αὐθέντα· γνωρίζετε κα-
λῶς ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ, οὔτε ὁ υἱὸς θὰ συγκατα-
τεθῶσι ποτὲ νὰ παραιτήσωσι τὴν ἐπαυλιν τῆς
'Οζεραιῆς, ὅπου ἐγεννήθησαν, καὶ τὴν ὁποῖαν θεω-
ροῦσιν ὡς ἰδικὴν των! Καὶ ἐπειδὴ δὲν τολμάτε νὰ
τοὺς ἀποπέμψητε καθρῶς . . .

— Μπα! τίς γνωρίζει τί συμβαίνει εἰς τὸ μέλλον
. . . Ἄν ὁ Διονύσιος καὶ ἡ μήτηρ των ἀπέθνησκον . . .

— Ἦ! ἔχουν καὶ οἱ δύο μίαν κράσιν! . . .

— Ἀλλὰ δύναται νὰ συμβῶσι πολλὰ πράγματα!

— Αὐτὸ εἶνε πολὺ ἀνέλπιστον!

— Νομίζετε; Καὶ ἂν ἡ ἐπαυλις ἐκαίετο κῆμμιαν
νύκτ' αὐτῆς;

— Ἀλλὰ τότε θὰ καταστρέφεσθε.

— Ἀδιάφορον! τὰ οἰκοδομήματα εἶν' ἐξηφα-
λιμμένα! . . .

Τὸ τελευταῖον τεῦτο μέρος τῆς συνομιλίας
ἐγένετο χαμηλοφάνως καὶ ταχέως, μετὰ δὲ ταῦ-

τα ἐπῆλθεν ἐκτενὴς σιγή. Ὁ Γρανσάμ ἔβηκεν ὑπὸ τὸ βινόμακτρον τοῦ διὰ τὰ κρύψη τὴν δυσθυμίαν του, ὁ δὲ Ῥαβινότος ἐπαίριζε μὲ τὰ χόρτα, ἐφόσσα τὰ πέταλα αὐτῶν, ἐσύριζε μεταξύ τῶν ὀδόντων του, προσεπάθει νὰ δειξῆ ἐνὶ λόγῳ ἐντελῆ ἀταραξίαν.

— Κύριε, ὑπέλαβε τέλος, μοὶ φαίνεται ὅτι ἀγαπάτε τοὺς Λαμβέρτας αὐτοὺς ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐμὲ, διότι νὰ λέγητε. . . Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔχετε πολλοὺς λόγους διὰ τοῦτο, διότι δὲν πταίει ὁ Διονύσιος ἂν ζητῆ ἀκόμη.

— Ναι, ναι, εἶδον τὸν θάνατον ἐκ τοῦ σύνεγγου, διέκοψε φρικτῶν ὁ Γρανσάμ εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνην καὶ ἐν τούτοις δὲν μισῶ τόσο τὸν υἱόν, Ῥαβινότε.

— Ἀλήθεια! πλὴν τί σὰς ἔκαμεν ἡ μήτηρ;

— Τίποτε ἄλλὰ δὲν θὰ ἔχω οὐδὲ στιγμῆς ἀνάπαυσιν ἐνώσω αὕτη ζῆ. Αὐτὴν ἰδίως φοβοῦμαι.

— Αὐτὸ νομίζετε; εἶπεν ὁ Ῥαβινότος μὲ μέγιστον φλέγμα.

Καὶ ἐσιώπησε δεικνύων ὅτι σκέπτεται ὁ δὲ Γρανσάμ ἠκολούθει μετ' ἀγωνίας ἐκάστην τῶν κινήσεών του.

— Λοιπὸν, αὐθέντα, ὑπέλαβεν ὁ χωρικός τονίζων ἕκαστον τῶν λόγων τούτων, ἀφοῦ ἔχετε τόσο καλὴν διάθεσιν δι' ἐμὲ, μοὶ δίδετε ἐγγράφως τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς ἐμὲ τὴν ἔπαυλιν τῆς Ὁζεραΐης, ἅμα οἱ Λαμβέρται λείψωσιν;

Ὁ Γρανσάμ ἔκαμε χειρονομίαν τρόμου.

— Ὄχι! ὄχι ἐγγράφως! ὑπέλαβε μετὰ ζωηρότητος, διότι τίς οἶδὲ πῶς δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τοιοῦτον ἐγγραφοῦν. Ὁ λόγος δὲν σὰς ἀρκεῖ;

— Ὅπως ἀγαπάτε, ἀπεκρίθη ὁ Ῥαβινότος μὲ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἀταραξίαν εἰσεὶ ἐλεύθερος. Ἄλλως τε δὲν βλέπω καὶ τί αὐτὸ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἀφοῦ ἡ μὲν μήτηρ καὶ ὁ υἱὸς δὲν φαίνονται τόσο ἐυδίαθητοι νὰ παραιτήσωσιν τὴν ἔπαυλιν, συμβάντα δὲ ἀπροσδόκητα δὲν ἐπέρχονται καθ' ἑκάστην; Λοιπὸν, ἐξηκολούθησεν ἐγειρόμενος, ὠμιλήσαμεν ἀρκετὰ, καὶ πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ ἴδω τί κάμνει ἡ γυναῖκα μου, καὶ ἂν ἡ ὀκνηρὰ ἐκείνη δὲν ἠγέρθη καὶ πάλιν καθὼς τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας. Εἶναι δυστυχία εἰς ἕνα οἶκον ἔνθα ἡ γυνὴ ἀπὸ τὸ πρῶν μέχρι τῆς ἐσπέρας δὲν ἐγείρεται ἀπὸ τὴν κλίνην της.

Ὁ Γρανσάμ ἐνόησεν ὅτι ἡ ἀσθένεια δὲν ἦτον ἡ πρόφασις τῆς δυσθυμίας ταύτης, καὶ ὅτι τὸ ἀ-

ποτέλεσμα τῆς προηγουμένης συνδιαλέξεως ἦτον ἡ ἀληθὴς αἰτία.

— Θὰ ὀμιλήσωμεν ἐκ νέου δι' αὐτὸ, Ῥαβινότε, εἶπε μὲ τὸν γλυκερὸν αὐτοῦ τόνον, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ μείνωμεν μέχρι τέλους τῷ χαριστημένοι καὶ οἱ δύο. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν πύργον, διότι ὁ μακρὸς οὗτος περίπατος μὲ ἐκούρασε πολὺ. . . Ὅπως δήποτε μὴν εἶπτε εἰς κανένα περὶ τῆς ἐπισκέψεώς μου ταύτης, καὶ ἐγὼ θὰ ἐπανέλθω πάλιν νὰ σὰς ἴδω. Ἐπειδὴ δὲ Ῥαβινότε, μοὶ ἐφάνη ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἔχετε ἐλκεῖσιν χρημάτων, καὶ ὀφείλω νὰ σὰς ἱκανοποιήσω, διότι ἔλαβον ὀπίσω τὸν λόγον μου πρὸ ἑξ μηνῶν, λάβετε αὐτὸ μέχρις οὗ ἐλθῶσι καιροὶ καλλίτεροι.

Καὶ ταυτοχρόνως παρουσίασεν εἰς τὸν προστατευόμενόν του βαλάντιον, ἱκανῶς εὐμέγεθες, τὸ ὅποιον ἐκεῖνος ἔθηκεν εἰς τὸ θυλάκιόν του ἀμέσως.

— Σὰ: εὐχαριστῶ πολὺ, αὐθέντα, δὲν τὰ ἀρνοῦμαι, διότι ἔχω νὰ ἐξορλήσω ἐν χρέος τιμῆς. . . μικρὸν πρᾶγμα! ἔξ σκουδα τὰ ὅποια ἔχασα εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Σαβινιέρης. . . Θὰ σὰς ἀποδώσω αὐτὰ ἅμα εὐκολυθῶ.

— Δὲν ζητῶ νὰ μοὶ τὰ ἀποδώσητε, Ῥαβινότε τὸνναντίον, ἂν σὰς εὔρω ὅποιον ἐπιθυμῶ, νὰ ᾔσθε βέβαιος ὅτι δὲν θὰ παραπονεθῆτε κατὰ τῆς γενναιοδωρίας μου!

Καὶ ὀμιλοῦντες οὕτως, διῆλθον τὸ περίφραγμα καὶ τὸν μικρὸν κῆπον, ἐμελλόν δὲ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅτε ὁ Γρανσάμ ἐδράξατο τὸν χωρικὸν ἐκ τοῦ βραχίονος.

— Ἐνα λόγον ἀκόμη, εἶπε χαμηλῆ τῆ φωνῇ ἂν θέλητε νὰ μὲ πιστεύσητε, Ῥαβινότε, μὴ εἶπτε τίποτε εἰς τὴν γυναῖκα σας δι' ὅ,τι ἀφορᾷ ἐμὲ ἡ τοῦ Λαμβέρτας.

— Δὲν τὴν συμβουλεύομαι ἐγὼ ποτὲ ἐκείνην, διότι εἶνε μία ἀνόητος καὶ μὲ ἐκχωραίνει καθ' ἡμέραν νὰ ὑπάγω νὰ καλλιεργήσω τὴν γῆν, ὡς εἰς χωριάτης! Δὲν ἔχει διόλου ἰδέαν τῶν πραγμάτων! εἶνε αὐτόχρημα κτήνος! Ἄλλὰ διατί μοὶ συνιστᾶται αὐτὸ, αὐθέντα;

— Διότι ἐνίοτε δέχεται ἐν ἀπουσίᾳ σας ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις δὲν πρέπει οὐδόλως νὰ ὑποπτέσῃ τὰς ἀμοιβαίας σχέσεις μας.

— Ποῖον;

— Τὴν Σουσάνναν Λαμβέρτου, ἐκείνην τὴν ὅποιαν ὀνομάζουσι, δὲν ἠξέυρω διατί, Καλὴν Γυναῖκα.

— Ἡ Καλὴ Γυναῖκα εἰς τὸν οἶκόν μου! ἐκράγασεν ὁ Ῥαβινότος τρίζων τοὺς ὀδόντας καὶ τί

(ἀκολουθεῖ)